

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými
státy Evropské unie**

Bc. Andrea Brandejská

© 2021 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická
fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Andrea
Brandejská
Veřejná správa a regionální
rozvoj

Název

práce

**Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými
státy Evropské unie**

Název

anglicky

**State debt of the Czech Republic in comparison with selected
European Union countries**

Cíle

Práce

Hlavním cílem diplomové práce je porovnání státního dluhu České republiky s
vybranými zeměmi

Evropské unie. Dílčími cíli diplomové práce je zhodnocení vývoje státního dluhu v
České republice

Metodika

a návrh možnos řešení státního dluhu.

a

Teoretická část diplomové práce bude zpracována pomocí deskriptivní metody. Na základě
analýzy odborné

literatury a dalších souvisejících internetových zdrojů budou vysvětleny základní pojmy
týkající se státního

dluhu. V praktické části diplomové práce bude zpracována analýza vývoje státního dluhu v České
republice a ve

vybraných zemích Evropské unie. Bude využito komparativní metody k porovnání
státního dluhu České re-

publiky s dluhy vybraných zemí Evropské unie. Časové údaje budou zpracovány pomocí
metody základní

charakterisky časových řad. Na základě odborných článků budou analyzovány důvody
vzniku státního dlu-

hu v České republice. Součástí diplomové práce bude návrh řešení státního dluhu.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

státní rozpočet, HDP, Česká republika, fiskální politika, státní dluh, Evropská unie, deficit, finanční krize

Doporučené zdroje informací

BACHANOVÁ, V. *Fiskální politika v prostředí Evropské hospodářské a měnové unie*. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-201-0.

ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-8721-211-0

KOHOUT, P. *Finance po krizi : Evropa na cestě do neznáma*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4019-5.

KUBÁTOVÁ, K. *Fiskální a měnová politika a jejich vliv na mezinárodní podnikání a konkurenceschopnost v zemích EU*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-493-0.

OCHRANA, F. – PŮČEK, M. *Dosahování úspor a omezování plýtvání ve veřejném sektoru*. Praha: Wolters

Kluwer – Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-909-8.

PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz.

a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5

POSPÍŠIL, R.–ŽUFAN,P. *Ekonomika veřejných rozpočtů*. Praha: Professional Publishing, 2019. ISBN

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová,
Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 9. 7. 2020

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2020

Ing. Marn Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými státy Evropské unie" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Ing. Lucii Severové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a vstřícnost při vypracovávání mé diplomové práce.

Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými státy Evropské unie

Abstrakt

Tato práce se zabývá státním dluhem České republiky a jeho porovnáním s dluhy vybraných států Evropské unie. Diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části práce jsou vymezeny a popsány odborné termíny jako veřejný sektor a veřejné statky, rozpočtová soustava, státní rozpočet, veřejný a státní dluh a další. Součástí je charakteristika rozpočtového deficitu a jeho možné financování.

Praktická část diplomové práce se zabývá analýzou a popisem státního dluhu v České republice v letech 1993 – 2020. Následuje popis vývoje státního dluhu ve vybraných zemích Evropské unie, a to konkrétně v Estonsku, Lucembursku, Itálii, Řecku a Německu. Poté dochází ke komparaci státního dluhu České republiky a státních dluhů vybraných zemí, které je znázorněno pomocí grafů a tabulek vytvořených pomocí programu MS Excel.

Klíčová slova: Česká republika, deficit, Evropská unie, finance, finanční krize, fiskální politika, HDP, státní dluh, státní rozpočet, veřejný dluh

State debt of the Czech Republic in comparison with selected countries of the European Union

Abstract

This thesis deals with the state debt of the Czech Republic and its comparison with the debts of selected states of the European Union. The diploma thesis consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part of the thesis defines and describes technical terms such as public sector and public goods, budget system, state budget, public and state debt and more. It includes the characteristics of the budget deficit and its possible financing.

The practical part of the thesis deals with the analysis and description of government debt in the Czech Republic in the years 1993 - 2020. The following is a description of the development of government debt in selected countries of the European Union, namely Estonia, Luxembourg, Italy, Greece and Germany. Then there is a comparison of the state debt of the Czech Republic and the state debts of selected countries, which is shown using graphs and tables created by MS Excel.

Keywords: Czech Republic, deficit, European Union, finance, financial crisis, fiscal policy, GDP, public debt, state budget, state debt

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Cíl práce a metodika	13
2.1	Cíl práce	13
2.2	Metodika.....	13
3	Teoretická východiska	15
3.1	Veřejná správa, veřejný sektor a veřejné statky.....	15
3.1.1	Veřejný sektor	16
3.1.2	Veřejné statky.....	16
3.2	Rozpočtová soustava.....	17
3.2.1	Rozpočtové zásady	18
3.2.2	Rozpočtový proces	19
3.3	Státní rozpočet.....	21
3.3.1	Funkce státního rozpočtu.....	21
3.3.2	Návrh a schvalování státního rozpočtu.....	22
3.3.3	Příjmy státního rozpočtu.....	24
3.3.4	Výdaje státního rozpočtu.....	26
3.4	Rozpočtový deficit	27
3.4.1	Příčiny rozpočtového deficitu.....	28
3.4.2	Důsledky rozpočtového deficitu.....	29
3.4.3	Financování rozpočtového deficitu	30
3.5	Veřejný a státní dluh	30
3.5.1	Veřejný dluh	30
3.5.2	Státní dluh.....	31
3.6	Rating	33
3.7	Řízení státního dluhu.....	34
3.7.1	Finanční nástroje řízení státního dluhu.....	35
3.8	Evropský mechanismus stability.....	36
3.8.1	Pakt stability a růstu	36
3.9	Maastrichtská kritéria.....	37
3.9.1	Česká republika a plnění Maastrichtských kritérií	39
4	Vlastní práce	41

4.1	Plnění maastrichtských kritérií.....	41
4.1.1	Česká republika	44
4.1.2	Estonsko.....	45
4.1.3	Itálie	46
4.1.4	Lucembursko	47
4.1.5	Německo.....	48
4.1.6	Řecko	49
4.2	Vývoj státního dluhu vybraných států Evropské unie v komparaci s Českou republikou.....	50
4.2.1	Česká republika	50
4.2.2	Estonsko.....	55
4.2.3	Itálie	57
4.2.4	Lucembursko	59
4.2.5	Německo.....	61
4.2.6	Řecko	63
4.3	Dopady pandemie nemoci COVID – 19 na ekonomiky vybraných států	64
4.3.1	Česká republika	64
4.3.2	Estonsko.....	68
4.3.3	Itálie	71
4.3.4	Lucembursko	73
4.3.5	Německo.....	75
4.3.6	Řecko	77
5	Výsledky a diskuse.....	81
5.1	Vyhodnocení části plnění maastrichtských kritérií	81
5.2	Vyhodnocení části vývoj státního dluhu vybraných zemí Evropské unie.....	82
5.3	Vyhodnocení dopadů pandemie nemoci COVID – 19 na ekonomiky vybraných států.....	84
5.4	Návrh možného řešení státního dluhu České republiky.....	85
6	Závěr.....	87
7	Seznam použitých zdrojů.....	91

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma veřejné správy.....	15
Obrázek 2: Schéma rozpočtového určení daní	25
Obrázek 3: Novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020.....	27
Obrázek 4: Struktura a vývoj státního dluhu od roku 2012 do roku 2019.....	33

Seznam tabulek

Tabulka 1: Statky volné a ekonomické.....	17
Tabulka 2: Běžné a kapitálové příjmy státního rozpočtu ČR	24
Tabulka 3: Dělení státního dluhu.....	32
Tabulka 4: Ratingové hodnocení	34
Tabulka 5: Česká republika a plnění maastrichtských kritérií.....	44
Tabulka 6: Estonsko a plnění maastrichtských kritérií.....	45
Tabulka 7: Itálie a plnění maastrichtských kritérií	46
Tabulka 8: Lucembursko a plnění maastrichtských kritérií.....	47
Tabulka 9: Německo a plnění maastrichtských kritérií	48
Tabulka 10: Řecko a plnění maastrichtských kritérií	49
Tabulka 11: Struktura státního dluhu ČR	55
Tabulka 12: Srovnání rozpočtu pro rok 2020 a 2021 (v mld. Kč).....	68

Seznam grafů

Graf 1: Výše veřejného dluhu zemí EU (28) vyšší než 60 % HDP.....	43
Graf 2: Výše veřejného dluhu zemí EU nižší než 60 % HDP	43
Graf 3: Vývoj státního dluhu ČR v letech 1993–2020 (v mld. Kč).....	50
Graf 4: Vývoj státního dluhu České republiky k HDP (v %) v letech 1993–2020.....	51
Graf 5: Struktura domácího dluhu České republiky	52
Graf 6: Struktura zahraničního dluhu České republiky	53
Graf 7: Vývoj domácího a zahraničního dluhu České republiky v letech 1993– 2020 (v mld. Kč)	54
Graf 8: Vývoj státního dluhu Estonska v letech 1999–2019 (v mil. €)	55

Graf 9: Vývoj státního dluhu Estonska v letech 1999–2019 (v % HDP)	56
Graf 10: Vývoj státního dluhu Itálie v letech 1993–2019 (v bil. €).....	57
Graf 11: Vývoj státního dluhu Itálie v letech 1993–2019 (v % HDP).....	58
Graf 12: Vývoj státního dluhu Lucemburska v letech 1993–2019 (v mil. €).....	59
Graf 13: Vývoj státního dluhu Lucemburska v letech 1993–2019 (v % HDP).....	60
Graf 14: Vývoj státního dluhu Německa v letech 1993–2019 (v mil. €).....	61
Graf 15: Vývoj státního dluhu Německa v letech 1993–2019 (v % HDP).....	62
Graf 16: Vývoj státního dluhu Řecka v letech 1993–2019 (v mil. €).....	63
Graf 17: Vývoj státního dluhu Řecka v letech 1993–2019 (v % HDP).....	64
Graf 18: Růst české ekonomiky (v % HDP).....	66
Graf 19: Vývoj státního dluhu České republiky za posledních 5 let (v mld. Kč).....	67
Graf 20: Vývoj státního dluhu České republiky za posledních 5 let (v % HDP)	68
Graf 21: Vývoj HDP Estonska v posledních 5 letech (v %).....	70
Graf 22: Vývoj státního dluhu v posledních 5 letech (v % HDP).....	70
Graf 23: Vývoj HDP Itálie v posledních 5 letech (v %).....	72
Graf 24: Vývoj státního dluhu Itálie v posledních 5 letech (v % HDP)	72
Graf 25: Vývoj HDP Lucemburska v posledních 5 letech (v %).....	74
Graf 26: Vývoj státního dluhu Lucemburska v posledních 5 letech (v % HDP).....	74
Graf 27: Vývoj HDP Německa v posledních 5 letech (v %)	76
Graf 28: Vývoj státního dluhu Německa v posledních 5 letech (v % HDP)	76
Graf 29: Vývoj HDP Řecka v posledních 5 letech (v %)	78
Graf 30: Vývoj státního dluhu Řecka v posledních 5 letech (v % HDP).....	78

1 Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je Státní dluh České republiky v porovnání s vybranými státy Evropské unie. Problém zadluženosti a neschopnosti států splácet své pohledávky je z hlediska dnešní doby velmi aktuálním tématem. Zejména díky vypuknutí tzv. koronavirové krize, kterou rozpoutala celosvětová pandemie nemoci Covid-19 se toto téma stává ještě aktuálnější. Státy nejsou schopny pokrýt své dluhy a splácet úvěry, jelikož je třeba vynaložit značné finanční prostředky na kompenzace lidem, kterých se přímo dotkla vydaná bezpečnostní opatření a kteří se v současné době nachází ve značné ztrátě či dokonce na pokraji krachu. Je třeba znovu nastartovat ekonomiku, která je díky této pandemii značně oslabená. Státy se tedy uchylují k navyšování státního rozpočtu, což ovšem v mnoha případech vede ke zvýšení rozpočtového deficitu, který může vyústit k prohlubování dluhů. V případě České republiky došlo k navýšení již mnohokrát, poslední novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020 hovoří o navýšení schodku státního rozpočtu na 500 miliard Kč, přitom původní, schválený schodek státního rozpočtu činil 40 miliard Kč.

Problém zadluženosti států ovšem není tématem pouze dnešní doby, jelikož v posledních několika letech se mnoho států potýká s problémem zabezpečení dostatečného množství finančních prostředků v takové míře, aby docházelo k prosperitě jednotlivých národních hospodářství. Dojde-li k růstu výdajů vůči příjmům, jsou státy nuceny půjčit si peníze, což vede ke vzniku dluhu. Je-li státní dluh dlouhodobou záležitostí, může státu vzniknout problém s placením úroků z dluhu. Z krátkodobého hlediska se jedná o pozitivní jev, neboť může dojít k odstranění rozpočtového omezení.

Za státní dluh je zodpovědná vláda, a to jak ta současná, tak i minulá, neboť nepřiměřeně nakládá s finančními prostředky a zvyšuje tak dluhovou propast. Tato diplomová práce je zaměřena zejména na popis a analýzu státního dluhu České republiky. Státní dluh České republiky je zanalyzován od jejího vzniku, tj. od roku 1993 do roku 2020. Následuje popis vývoje a struktury státního dluhu vybraných zemí, konkrétně Estonska, Lucemburska, Německa, Řecka a Itálie. Země jsou vybrány tak, aby byl dodržen poměr mezi zadluženými zeměmi a těmi, které disponují pouze malým objemem dluhů. Následuje komparace státních dluhů vybraných zemí. Diplomová práce je zakončena návrhem řešení státních dluhů vybraných zemí a metodami k jejich snižování.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je poskytnout analýzu a zhodnocení vývoje státního dluhu České republiky v období let 1993 – 2020 a navrhnout řešení ke snížení jeho objemu. Dílčím cílem diplomové práce je analýza státních dluhů ve vybraných zemích Evropské unie a následná komparace s Českou republikou.

2.2 Metodika

Teoretická část diplomové práce obsahuje vymezení a popis odborných teoretických pojmů za použití deskriptivní metody. Praktická část je zpracována pomocí metody empirické analýzy časových řad, kde je popsán vývoj státního dluhu České republiky a vybraných států Evropské unie. Sekundárními daty diplomové práce jsou informace Českého statistického úřadu, Ministerstva financí, České národní banky či Eurostatu. Pomocí komparativní metody jsou porovnány dluhy jednotlivých států Evropské unie a České republiky. Zároveň je využito metody analýzy při návrhu řešení státních dluhů v jednotlivých zemích.

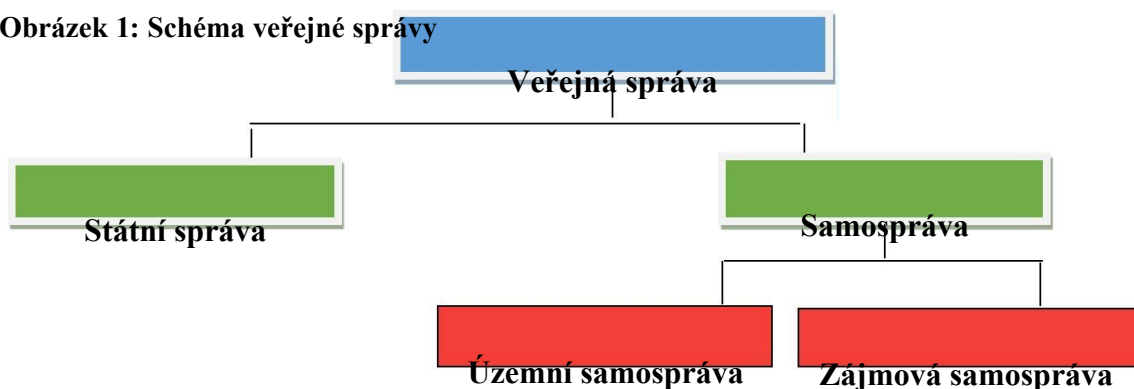
3 Teoretická východiska

V rámci teoretické části diplomové práce budou vymezeny a popsány odborné termíny jako veřejný sektor a veřejné statky, rozpočtová soustava, státní rozpočet, veřejný a státní dluh, rating a další. Toto vymezení poslouží k lepšímu pochopení daného tématu a zároveň bude promítnuto v praktické části práce.

3.1 Veřejná správa, veřejný sektor a veřejné statky

V současné době se můžeme setkat s několika definicemi veřejné správy, kterými se odborná literatura zabývá. Veřejná správa je ovšem nejčastěji definována jako souhrn činností, kterými jsou zabezpečovány veřejné služby a potřeby, a to jak na místní úrovni, tak na státní. Za organizování a rozhodování v mezích zákona nese odpovědnost stát, potažmo územní samospráva a další subjekty veřejné správy. Vykonavateli veřejné správy jsou zpravidla k tomu určené instituce, které svou činnost vykonávají v rámci svých svěřených kompetencí tak, aby nedocházelo ke zneužívání moci a existovala kontrola nad uplatňovanými rozhodnutími. Vymezení kompetencí je promítnuto do řady zákonů a je nedílnou součástí Ústavy české republiky.¹ Veřejná správa se zpravidla dělí na státní správu a samosprávu. Samospráva je v České republice vykonávána zejména územní samosprávou, která zajišťuje poskytování veřejných služeb občanům daného území, které je menší nežli území státu. Dále se samospráva člení na zájmovou a věcnou.²

Obrázek 1: Schéma veřejné správy

Zdroj: PEKOVÁ, J.; PILNÝ, J.; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, s. 85, vlastní zpracování

¹PEKOVÁ, J.; PILNÝ, J.; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, s. 85

²PEKOVÁ, J.; PILNÝ, J.; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, s. 94

3.1.1 Veřejný sektor

Veřejný sektor je důležitou součástí ekonomiky každého státu. Funguje na principu zabezpečování veřejných statků a služeb pro občany daného státu. Veřejný sektor pracuje oproti soukromému sektoru na neziskovém principu, bývá proto financován z veřejných rozpočtů a zároveň podléhá kontrole veřejné správy.³ Obecně lze říci, že veřejný a soukromý sektor jsou na sobě existenčně závislí a vzájemně se doplňují. Pokud jeden ze sektorů nezvládá plnit funkci zabezpečování statků, musí ho neprodleně zastoupit ten druhý a převzít jeho funkci. Oba sektory jsou tedy plně zastupitelné a mají možnost vzájemného doplňování. Veřejný sektor nastupuje v případě selhání sektoru soukromého.⁴

3.1.2 Veřejné statky

Veřejný statek je prostředek, kterým jsou uspokojovány základní lidské potřeby. Veřejné statky slouží celé společnosti a jsou spotřebovávány kolektivně, je tedy všeobecným cílem zabezpečit jejich existenci tak, aby na ně dosáhl každý, kdo je potřebuje.⁵ Statky jsou zpravidla rozdělovány podle původu na statky volné a ekonomické. Jak už název napovídá, volné statky jsou ty, které jsou člověku volně dostupné a téměř neomezené. Spotřebitel neboli člověk za tyto statky neplatí a nebývají distribuovány mezi ostatní spotřebitele. Může se ovšem stát, že ze statku volného vznikne statek ekonomický, např. produkcí balené vody či prodejem solárních panelů. Oproti tomu statky ekonomické jsou takové statky, které běžně nazýváme výrobkem nebo, projde-li výrobek trhem, zbožím. Na základě činnosti člověka vznikají statky ekonomické. Ekonomické statky jsou dále rozdělovány podle institucionálního hlediska na statky tržní, polotržní a netržní. Cena tržních statků je sjednávána na trhu bez zásahu státu a je závislá na nabídce a poptávce. Oproti tomu cena netržních statků je projednávána mimo trh veřejnou volbou, respektive na úrovni státu, nebo územní samosprávy. V tomto případě tedy hovoříme o daňové ceně. Polotržní statky sice prochází trhem, ovšem s různými zásahy ze strany státu.⁶

³ PEKOVÁ, J; PILNÝ, J; JETMAR, M.; *Veřejný sektor – řízení a financování*. 2012, s.24

⁴ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 39

⁵ PEKOVÁ, J; PILNÝ, J; JETMAR, M.; *Veřejný sektor – řízení a financování*. 2012, s.27

⁶ PEKOVÁ, J; PILNÝ, J; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, s. 50-51

Tabulka 1: Statky volné a ekonomické	
Statky volné	Statky ekonomické
vzduch	auto
voda	počítač
vítr	nábytek
písek na poušti	oblečení

Zdroj: vlastní zpracování

3.2 Rozpočtová soustava

Základním prvkem každého státu je veřejný rozpočet. Hovoříme-li o větším množství rozpočtů, např. bereme-li v úvahu rozpočty územních samospráv a podobně, používáme termín soustava veřejných rozpočtů. Kromě soustavy veřejných rozpočtů čerpá stát peníze z tzv. mimorozpočtových peněžních fondů, které zpravidla bývají využívány na nějaký konkrétní účel. Tyto mimorozpočtové peněžní fondy fungují na třech základních principech, a to na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. Budeme-li brát v úvahu státní úroveň, pak spojením státního rozpočtu a státních mimorozpočtových fondů vzniká finanční systém státu. Obdobně je to u územní samosprávy, kde spojením rozpočtu a dalších mimorozpočtových fondů vzniká finanční systém (jedná se o příslušný subjekt, např. obec potažmo kraj). Tento celek se nazývá rozpočtová soustava.⁷ Do rozpočtové soustavy řadíme soustavu veřejných rozpočtů, kam spadá státní rozpočet, který má ve všech státech nejvyšší postavení a rozpočty územních samospráv (obce, kraje). Dále sem patří mimorozpočtové fondy, které staví na účelovosti a dobrovolnosti. V neposlední řadě nesmíme opomenout rozpočty vládních neziskových organizací, kam spadají např. příspěvkové organizace zřizované státem, obcemi či kraji.⁸ Příkladem takové příspěvkové organizace může být např. Středočeská vědecká knihovna v Kladně, zřizovaná Středočeským krajem.⁹ Veřejné rozpočty zpravidla řadíme do dvou kategorií, a to do rozpočtů centralizovaných a decentralizovaných. Do první kategorie patří státní rozpočet. Druhou kategorií rozumíme rozpočty krajů, obcí a měst. Veřejný rozpočet je prostředkem k financování potřeb.¹⁰ Prostřednictvím rozpočtové soustavy proudí velký obnos peněz a vznikají pevné finanční vztahy mezi jednotlivými skupinami rozpočtové

⁷ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 94

⁸ PEKOVÁ, J; PILNÝ, J; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, s. 196

⁹ *Příspěvkové organizace Středočeského kraje*[online]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/>

¹⁰ BUCHTA, P. – *Veřejné finance*, 2016, s. 44

soustavy. Rozpočtová soustava působí na vnější okolí, jako je soukromý sektor, domácnosti nebo Evropskou unii či NATO.¹¹

3.2.1 Rozpočtové zásady

Cílem každého státu je účelné hospodaření s finančními prostředky, je tedy nezbytné ctít určitá pravidla a zásady při sestavování veřejných rozpočtů. Problém s plněním rozpočtu může nastat, dojde-li k nedodržení rozpočtových zásad, zejména v rané fázi.¹²

Nejčastěji uplatňované rozpočtové zásady:¹³

- Zásada každoročního sestavování a schvalování
- Zásada reálnosti a pravdivosti
- Zásada úplnosti, jednotnosti a průhlednosti
- Zásada dlouhodobé vyrovnanosti
- Zásada efektivnosti, hospodárnosti a účinnosti
- Zásada publicity

Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu a zároveň mimorozpočtového peněžního fondu zaujímá nejvyšší postavení. Rozpočet sestavovaný na jeden kalendářní rok představuje základní finanční plán a je ze zákona povinné jej sestavit a hospodařit podle něj.¹⁴

Zásada reálnosti a pravdivosti cílí na zabránění tvorbě zkreslených údajů v rozpočtu a zároveň na zajištění správných údajů. Jedině správně sestavený návrh rozpočtu může vést k jeho efektivnímu plnění. Jedná-li se o státní rozpočet, je reálnost a správnost návrhu rozpočtu důležitá i pro soukromý sektor. Podle reálně sestaveného rozpočtu mohou soukromé subjekty efektivně plánovat svůj další rozvoj. Není-li tomu tak, mohou soukromé subjekty dojít ke špatným rozhodnutím, které mohou značně poškodit jejich ekonomickou situaci.¹⁵

¹¹ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 96-97

¹² ČERVENKA, M. – *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009. s.28

¹³ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 118-119

¹⁴ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 118

¹⁵ ČERVENKA, M. – *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009. s.27

Zásada úplnosti, jednotnosti a průhlednosti slouží ke kontrole, analýze a srovnání příjmů a výdajů v rozpočtové soustavě. Díky těmto činnostem je možno v budoucnu efektivně odstranit negativní vlivy ohrožující hospodaření státu či územních samospráv. Prostřednictvím závazné rozpočtové skladby je prováděno srovnání v čase, kde jsou příjmy a výdaje posuzovány z různých hledisek.¹⁶

Respektování zásady dlouhodobé vyrovnanosti rozpočtu přispívá k efektivnímu hospodaření státu. Její dodržování je důležité zejména u státního rozpočtu, jelikož objem finančních prostředků je u státního rozpočtu největší.¹⁷

Zásada efektivnosti, hospodárnosti a účinnosti je v některých státech spojena se zásadou účelovosti. To znamená, že určitý finanční obnos slouží k financování určité potřeby či statku.¹⁸

Zásada publicity znamená, že objem příjmů a výdajů veřejného rozpočtu, stejně jako mimorozpočtový peněžní fond schvalují příslušné vládní orgány. V případě obcí rozhodují obecní zastupitelstva, a o krajských rozpočtech rozhodují krajská zastupitelstva. Státní rozpočet je schvalován Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky.¹⁹

3.2.2 Rozpočtový proces

Rozpočet je zpravidla sestavován na jedno rozpočtové období, respektive jeden rok. Oproti tomu rozpočtový výhled je vytvořen na několik let dopředu. Sestavení a schválení rozpočtu předchází delší období, které zpravidla trvá 1,5 až dva roky. Rozpočtový proces zahrnuje konkrétní záměry a cíle převedené do podoby vládního návrhu státního rozpočtu na dané rozpočtové období.²⁰

V rámci rozpočtového procesu rozlišujeme následující etapy:

- tvorba návrhu rozpočtu
- projednání a schválení rozpočtu
- plnění rozpočtu

¹⁶PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 119

¹⁷BUCHTA, P. – *Veřejné finance*, 2016, s. 48

¹⁸PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 119

¹⁹LAJTKEPOVÁ, E. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 61

²⁰PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 121

- schvalování úprav rozpočtu během rozpočtového období
- kontrola plnění rozpočtu (průběžná či následná)

V téměř každém státě vytváří návrh rozpočtu Ministerstvo financí. Jedná se o nejsložitější etapu procesu. Hlavním cílem je vytvoření reálného rozpočtu. Při sestavování rozpočtu se bere ohled také na požadavky územních samospráv. Návrh rozpočtu je projednáván v příslušných volených orgánech. Schválení rozpočtu je také bráno jako signál vyslovení důvěry vládě, a to z důvodu, že v rozpočtu je nastíněna celá hospodářská politika vlády. Velký zřetel je při schvalování rozpočtu brán na objem příjmů a výdajů, ale také na změny v rozpočtovém určení daní. Vyřešena musí být otázka, jak bude uhrazen případný plánovaný deficit rozpočtu. Návrh rozpočtu také může být na základě připomínek volených orgánů vrácen k přepracování. V případě neschválení rozpočtu do začátku rozpočtového období dochází k hospodaření podle tzv. rozpočtového provizoria, které je upraveno legislativou. Odpovědnost za plnění rozpočtu nese ten orgán, který se podílel na jeho sestavení. V případě České republiky i jiných zemí je odpovědným orgánem Ministerstvo financí, které má zároveň kontrolní funkci. Jeho úkolem je jak průběžná kontrola plnění státního rozpočtu, tak ta, která následuje po skončení rozpočtového období. Povinností Ministerstva financí je podávání zprávy zákonodárným orgánům, což vede k průběžné kontrole státního rozpočtu. Stejně je to na nižší vládní úrovni, kde probíhá kontrola plnění rozpočtu prostřednictvím volených orgánů. Ta může vyústit k úpravám a následnému schválení rozpočtu v upraveném vydání. Po skončení rozpočtového období dochází k vytvoření tzv. výsledné bilance neboli státního závěrečného účtu, který musí být schválen parlamentem. Parlament má zároveň pravomoc rozhodnout, jakým způsobem bude vyrovnán schodek, či na jaké účely bude použit přebytek rozpočtu.²¹

Podle informací z webových stránek Ministerstva financí ČR by mělo dojít ke zrychlení přípravy státního rozpočtu na rok 2021. Tato změna vychází ze současného stavu ekonomiky, která je razantně zasažena v důsledku koronavirové krize. Ministerstvo financí se tak snaží odbourat byrokratickou zátěž a předcházet opakovaným úpravám rozpočtu. Je zřejmé, že v důsledku koronavirové krize bude v průběhu léta a podzimu docházet k úpravám predikcí, podle kterých ministerstvo stanovuje objem příjmů a výdajů státního

²¹ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 121-122

rozpočtu. V praxi to bude vypadat tak, že konečný návrh státního rozpočtu bude vládě předložen na konci září a Poslanecké sněmovně na konci října.²²

3.3 Státní rozpočet

Státní rozpočet je, co se týče objemu příjmů nejvýznamnějším veřejným rozpočtem. V rámci státního rozpočtu je přerozdělováno největší množství HDP. Je to závazný finanční plán, podle kterého vláda následující rozpočtové období hospodaří. Prostřednictvím státního rozpočtu vláda prosazuje své ekonomické, sociální a politické zájmy. Cílem Ministerstva financí je vytvoření vyrovnaného státního rozpočtu. Dojde-li k přebytku státního rozpočtu, musí být přesně vymezen způsob, jak bude s přebytkem naloženo. Oproti tomu u schodkového rozpočtu, kde výdaje převyšují nad příjmy musí být jasně vymezeno, jak bude schodek vykompenzován. Státní rozpočet funguje na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti²³ Státní rozpočet upravuje Zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na daný rozpočtový rok.²⁴

3.3.1 Funkce státního rozpočtu

V rámci státního rozpočtu jsou zpravidla rozlišovány tři funkce, které rozpočet plní: alokační, redistribuční a stabilizační

Alokační funkce

Tato funkce si zakládá na co nejefektivnějším přerozdělování prostředků státního rozpočtu, tak, aby byla co nejlépe naplněna funkce státu

Redistribuční funkce

Cílem redistribuční funkce je snížit sociální rozdíly mezi lidmi. Proto je prováděno přerozdělování prostředků mezi občany.

²²Rozpočtový proces bude pružněji reagovat na turbulentní vývoj ekonomiky [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/rozpoctovy-proces-bude-pruzneji-reagovat-38438>

²³BUCHTA, P. – *Veřejné finance*, 2016, s. 49

²⁴Zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020 [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2020/zakon-c-355-2019-sb-37015>

Stabilizační funkce

Hlavním zájmem je usilovat o stabilní vývoj ekonomiky státu, a to zejména nastavením příjmů a výdajů.²⁵

3.3.2 Návrh a schvalování státního rozpočtu

Státní rozpočet tvoří zpravidla dvě části – část příjmová a část výdajová. Ty se dále rozdělují na kapitoly, přičemž každou z kapitol spravuje pověřený ministr, který je povinen státní rozpočet plnit ve všech směrech.²⁶ Vytvořením návrhu zákona o státním rozpočtu je v České republice pověřeno Ministerstvo financí. Vláda poté nejpozději tři měsíce před začátkem nového rozpočtového období předloží návrh zákona o státním rozpočtu Poslanecké sněmovně. Senát Parlamentu České republiky je ze schvalování státního rozpočtu vyňat, jelikož se ho návrh zákona o státním rozpočtu vůbec netýká. Návrh zákona o státním rozpočtu tak projednává a schvaluje pouze Poslanecká sněmovna. První čtení návrhu následuje až poté, co jej předseda Sněmovny předloží k projednání rozpočtovému výboru.²⁷

První čtení

Jako první vystupuje navrhovatel zákona, zpravidla předseda vlády. Jako další ho následuje zpravodaj rozpočtového výboru. Poté jsou prostřednictvím obecné rozpravy projednávány základní údaje návrhu státního rozpočtu. Je to zejména objem příjmů a výdajů, saldo a způsob jeho vypořádání, vztah státního rozpočtu k rozpočtu územních samospráv a určení rozsahu zmocnění výkonných orgánů. Po prostudování základních údajů dospěje Sněmovna buď ke schválení základních údajů, nebo návrh vrátí zpět vládě s doporučením k provedení určitých změn a zároveň stanoví termín, do kdy mají být změny do návrhu zařazeny a předloženy zpět Poslanecké sněmovně. Doba předložení nového návrhu se musí pohybovat mezi 20 až 30 dny od doručení připomínek Sněmovny do rukou předsedy vlády. Pokud Sněmovna hned v počátku základní údaje schválí, nesmí se již v průběhu schvalování měnit. Rozhodnutí Sněmovny je tedy konečné. Současně

²⁵ *Státní rozpočet v kostce – 2014* [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>

²⁶ ČERVENKA, M. – *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009. s. 45

²⁷ *Přijímání zákonů – legislativní proces v Poslanecké sněmovně* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173#rozpocet>

putuje návrh zákona věcným parlamentním výborům. Ty projednají ve lhůtě max. 5 dnů dané kapitoly návrhu zákona o státním rozpočtu a následně předloží rozpočtovému výboru svá usnesení. Výbor může navrhnout změny, ovšem pouze v té kapitole, která mu náleží. Rozpočtový výbor po projednání vydá usnesení, které následně obdrží předseda Poslanecké sněmovny. Zároveň jej musí obdržet každý z 200 poslanců, a to nejpozději den před tím, než je naplánováno druhé čtení.

Druhé čtení

Druhé čtení návrhu zákona o státním rozpočtu zahajuje, stejně jako je tomu u prvního čtení návrhovač zákona, resp. předseda vlády. Následuje zpráva zpravodaje rozpočtového výboru, po které se vede rozprava. Během té mohou být předkládány pozměňovací či jiné návrhy a úpravy.

Třetí čtení

V rámci třetího čtení již nemohou být předkládány pozměňovací návrhy, upravují se pouze legislativní, gramatické, písemné nebo tiskové chyby. Je ovšem možné požádat o opakování druhého čtení. V závěru třetího čtení návrhu zákona o státním rozpočtu je odstartováno hlasování o pozměňovacích návrzích, následně Sněmovna vydá usnesení, zda s návrhem zákona souhlasí či nikoliv. V případě, že je návrh zákona odsouhlasen Poslaneckou sněmovnou, putuje ke schválení prezidentu republiky. Prezident České republiky ovšem disponuje právem veto – to znamená, že pokud zákon nepodepíše, je automaticky vrácen k dalšímu projednání a úpravám Poslanecké sněmovně. Je-li návrh zákona prezidentem republiky podepsán, dojde k vyhlášení jeho znění ve Sbírce zákonů.²⁸

Dojde-li k zamítnutí návrhu zákona Poslaneckou sněmovnou a nestihne se zákon v upravené podobě včas, tj. do začátku rozpočtového období schválit, musí se neprodleně začít hospodařit podle tzv. rozpočtového provizoria. To znamená, že výše příjmů a výdajů je řízena podle předchozího schváleného rozpočtu v předchozím kalendářním roce. Po uplynutí rozpočtového roku má vláda povinnost předložit Poslanecké sněmovně tzv. státní závěrečný účet. Jedná se o finanční dokument, který nemá povahu zákona a obsahuje výdaje státu za daný rozpočtový rok. Podobně jako státní rozpočet, i závěrečný

²⁸*Přijímání zákonů – legislativní proces v Poslanecké sněmovně* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173#rozpocet>

účet je projednáván jednotlivými výbory. Sněmovna poté v rámci svého usnesení rozhoduje, zda se státním závěrečným účtem souhlasí, či nikoliv, přičemž jeho neschválení nemá žádný vliv na státní závěrečný účet či dokonce státní rozpočet. Neschválení je bráno jako nespokojenost poslanců při jeho plnění.²⁹

3.3.3 Příjmy státního rozpočtu

Příjmovou složku státního rozpočtu tvoří zejména výběr daní, poplatků a cel. Další příjmovou složku státního rozpočtu tvoří dotace z evropských fondů, emise dluhopisů nebo příjem z úroků poskytnutých jiným státům. Příjmy jsou zpravidla rozdělovány do dvou skupin, a to na běžné a kapitálové. Běžné příjmy tvoří nejvyšší procento všech příjmů, jejichž objem činí bezmála 99 % z celkových příjmů.³⁰

Tabulka 2: Běžné a kapitálové příjmy státního rozpočtu ČR

Běžné příjmy	Kapitálové příjmy
Daňové - sdílené daně (daň z příjmů, DPH, daň z minerálních olejů cla	Z prodeje nemovitého majetku
povinné příspěvky na soc. zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti	Z prodeje cenných papírů (ve vlastnictví státu) a majetkových podílů Příjmy z emise státních obligací
správní poplatky	Přijaté splátky z vládních úvěrů, půjček
Nedaňové – příjmy z pronájmu majetku odvody ČNB	ostatní Přijaté dotace z mimorozpočtových fondů apod.
přijaté úroky	
přijaté sankce za porušení rozpočtové kázně ostatní	

Zdroj: PEKOVÁ, J.; PILNÝ, J.; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, vlastní zpracování

Daně

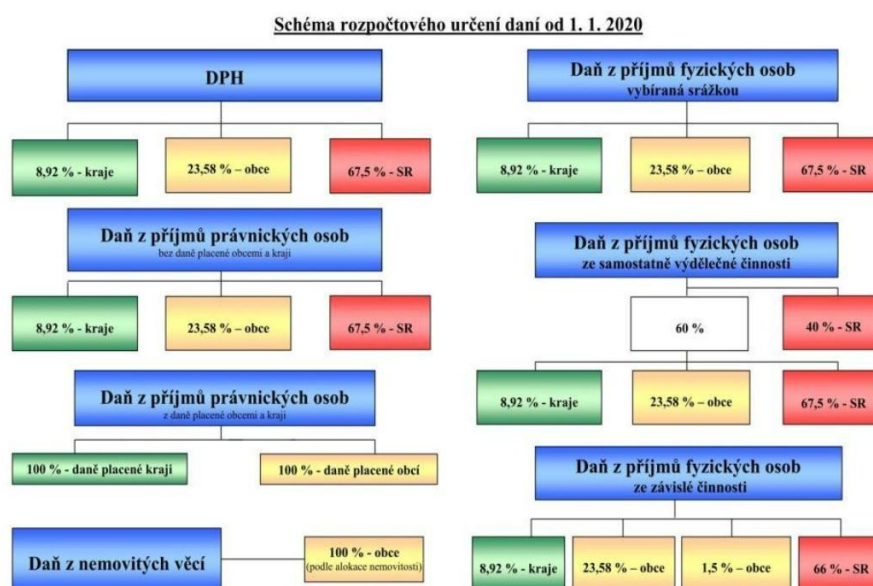
Ve vyspělých zemích tvoří výběr daní nejvyšší část příjmů státního rozpočtu. Daně fungují na principu nedobrovolnosti, což znamená, že každý občan žijící na určitém území je povinen odvádět státu tzv. povinnou platbu, jejíž výše je stanovena zákonem.

²⁹ *Přijímání zákonů – legislativní proces v Poslanecké sněmovně* [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173#rozpocet>

³⁰ PEKOVÁ, J.; PILNÝ, J.; JETMAR, M.; *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2008, s. 255

Prostřednictvím daňových příjmů dochází k ovlivňování agregátní nabídky a poptávky. Daně také plní funkci regulační, jelikož dokážou ovlivnit činnost ekonomických subjektů. Pravomoc k uvalení daně na subjekty má zejména stát, jelikož disponuje zákonodárnou mocí a každá daň je ustanovena v zákoně. Malou, nebo spíše omezenou pravomoc k uvalení daní mají územní samosprávy, respektive obce, a to formou zavádění místních poplatků v dané obci. K přerozdělování daňových příjmů v České republice slouží tzv. rozpočtové určení daní. Prostřednictvím tohoto určení se stanovuje, do jakých veřejných rozpočtů na úrovni státu i subjektů územní samosprávy příslušná daň plyne.³¹

Obrázek 2: Schéma rozpočtového určení daní

Zdroj: *Finanční správa*, vlastní zpracování

Poplatky

Poplatky jsou další povinné platby, které musí občané platit za úkony státních orgánů či na území obce, pokud je obce ukládají. Obce sami rozhodují, zda místní poplatky ve své obci zavedou či nikoliv. Existence místních poplatků závisí na tom, zda se v obci nachází příslušný předmět místního poplatku. Výběr místních poplatků plyne do rozpočtu

³¹ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 320 - 321

obcí. Příkladem místního poplatku může být poplatek ze psů, poplatek za užívání veřejného prostranství či poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt. Správní poplatky jsou vybírány za určitý výkon prováděný veřejnou správou. Mezi tyto úkony řadíme např. nahlédnutí do živnostenského listu, ověření či udělení stejnopisu rodného nebo oddacího listu a jiné.³²

Cla

Clo je druh poplatku, který je vybírán za zboží při překročení hranice. Clo je vybíráno celní správou do státního rozpočtu, přičemž podléhá jednotnému celnímu kodexu stanovenému Evropskou unií a jeho sazby podléhají společnému celnímu sazebníku.³³

3.3.4 Výdaje státního rozpočtu

Ministerstvo financí ČR rozlišuje tři druhy výdajů ze státního rozpočtu: mandatorní výdaje, quasimandatorní výdaje a nemandatorní výdaje. 50-60% celkových výdajů ze státního rozpočtu tvoří mandatorní výdaje.

Mandatorní výdaje

Jsou to výdaje, které musí stát povinně ze zákona zajišťovat. Mezi mandatorní výdaje řadíme např. dávky důchodového pojištění, podporu v nezaměstnanosti, dávky nemocenského pojištění, sociální dávky, výdaje na dluhovou službu a další. Další výdaje jsou dány jinými smluvními závazky, např. příspěvky do rozpočtu EU, státní záruky, dotace do mezinárodních organizací a další.

Quasimandatorní výdaje

Quasimandatorní výdaje nejsou podmíněny zákonem, ale jsou považovány za stejně důležité, jelikož mají za úkol udržet chod státu. Mezi quasimandatorní výdaje řadíme platy státních zaměstnanců a pracovníků organizačních složek státu, pracovníků příspěvkových organizací, výdaje na obranu a další.

³² PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 349

³³ *Cla* [online] Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>

Nemandatorní výdaje

Jsou to všechny ostatní výdaje, jejichž cílem je rozvoj společnosti a hospodářský růst. Patří sem výdaje na dopravní infrastrukturu, školství, sport a další.³⁴

Obrázek 3: Novela zákona o státním rozpočtu na rok 2020³⁵

Příjmy státního rozpočtu	částka v Kč
schválený rozpočet	1 578 118 723 753
změna příjmů (první novela zákona o státním rozpočtu 2020)	-89 800 000 000
změna příjmů (druhá novela zákona o státním rozpočtu 2020)	-60 100 000 000
změna příjmů (současný návrh)	-63 400 000 000
příjmy celkem včetně změn	1 364 818 723 753

Výdaje státního rozpočtu	částka v Kč
schválený rozpočet	1 618 118 723 753
změna výdajů (první novela zákona o státním rozpočtu 2020)	70 200 000 000
změna výdajů (druhá novela zákona o státním rozpočtu 2020)	39 900 000 000
změna výdajů (současný návrh)	136 600 000 000
výdaje celkem včetně změn	1 864 818 723 753

schodek - schválený	-40 000 000 000
schodek – změněný (první novela zákona o státním rozpočtu 2020)	-200 000 000 000
schodek – změněný (druhá novela zákona o státním rozpočtu 2020)	-300 000 000 000
schodek – změněný (současný návrh)	-500 000 000 000

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky

3.4 Rozpočtový deficit

Podle Pekové je jak přebytek, tak schodek rozpočtu výrazem krátkodobé rozpočtové nerovnováhy. Na deficit je ale nutné pohlížet z dlouhodobého hlediska. O vyrovnaném rozpočtu hovoříme v případě, že jsou příjmy rovny výdajům. V případě přebytku jsou příjmy větší než výdaje. Přebytek z rozpočtu slouží k vytváření rezerv, k provádění dalších investic či ke splácení dluhů. V opačném případě, kdy výdaje převažují nad příjmy, hovoříme o schodkovém neboli deficitním rozpočtu. V případě dlouhodobého deficitu

³⁴Státní rozpočet v kostce – 2020 [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000>

³⁵Na základě současné situace schválila vláda novelu zákona o státním rozpočtu na rok 2020. Z původních 40 miliard Kč musel být schodek státního rozpočtu navýšen na 500 miliard Kč. K navýšení došlo již po několikáté, původně se počítalo se schodkem 200 miliard Kč, následně došlo k navýšení na 300 miliard Kč, avšak současná ekonomická situace si žádá schodek ve výši 500 miliard Kč. Důvodem je pandemie Covidu-19 a s tím spojený velký objem výdajů na kompenzace OSVČ a dalších, zasaženým koronavirovou krizí, kdy kvůli bezpečnostním omezením nařízených vládou nesměli provozovat své činnosti.

či opakování je nutné přistoupit k úsporám na straně výdajů. Prohlubováním deficitu dochází k nárůstu veřejného dluhu, zadlužení státu a prohlubování fiskální nerovnováhy. Je tedy důležité posoudit, zda se jedná o krátkodobý deficit, který je brán jako normální jev, či střednědobý a dlouhodobý deficit, který může vyústit v problém.

Podle metodiky vládní finanční statistiky (GFS 2001) jsou do celkového deficitu státního rozpočtu zahrnovány peněžní příjmy, peněžní výdaje a úroky z veřejného dluhu.

$$\text{Celkový deficit} = - (\text{peněžní příjmy} - \text{peněžní výdaje} - \text{úroky z veřejného dluhu})^{36}$$

3.4.1 Příčiny rozpočtového deficitu

Podle Pekové jsou jednou z hlavních příčin růstu veřejného dluhu chronické deficity státního rozpočtu. Ty jsou problémem nejenom u státního rozpočtu, ale také u územní samosprávy. Rozpočtový deficit je ovlivňován dvěma faktory:

Vnitřní faktory

- **Expanzivní charakter fiskální politiky** – znamená záměrné zvyšování výdajů státního rozpočtu, který vede k růstu agregátní poptávky prostřednictvím vládní poptávky. Vláda přechází ke snižování daní tak, aby daňovým poplatníkům zbylo více finančních prostředků ke zvýšení investic.
- **Časové rozložení výdajového šoku** – Dochází-li k růstu cen surovin, rostou ceny vstupů do veřejného sektoru, což ovlivňuje růst nákladů při investování do veřejného sektoru. Finanční prostředky nelze čerpat prostřednictvím navyšování daňové zátěže, vláda tedy využije deficitního rozpočtu.
- **Časové rozložení daňového zatížení** – Znamená, že daňová zátěž je rozložena na více let. Souvisí s nákladnými investicemi ve veřejném sektoru.
- **Vládní populismus** – S nadcházejícími volbami přichází používání vládního populismu, kdy je voličům slibováno snižování daní, růst mezd či zkvalitňování veřejných služeb.

³⁶ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 483 - 486

Vnější faktory

- **Kolísání tempa ekonomického růstu**–Pomalý ekonomický růst má dopady na pokles daňových příjmů apod. Je vytvářen tlak na růst veřejných výdajů ze státního rozpočtu, např. vyplácení dávek podpory v nezaměstnanosti, rekvalifikace apod.
- **Růst cen základních surovin** – např. ropy, energií apod., který vláda nemůže bezprostředně ovlivnit. Dochází k růstu veřejných výdajů, vláda přistupuje k valorizaci starobních důchodů či sociálních dávek.
- **Deprese ve světě** – schopnost rozšíření mezi zeměmi.
- **Vývoj úrokové míry** – Dlouhodobý chronický deficit má vliv také na růst úrokových sazeb, což přispívá ke zvýšení nákladů dluhu.
- **Úrok z veřejného dluhu** – Běžná část rozpočtu je zatěžována úrokovými náklady, což z dlouhodobého hlediska přispívá k deficitnímu hospodaření.
- **Mimořádné události** – Patří sem nepředvídatelné události, jako např. války, přírodní katastrofy (povodně, požáry...), které si žádají značný objem veřejných výdajů³⁷.

3.4.2 Důsledky rozpočtového deficitu

Důsledky rozpočtového deficitu tvoří zpravidla dvě skupiny. První z nich jsou rozpočtové neboli finanční důsledky a druhou skupinu tvoří fiskální neboli makroekonomické důsledky.³⁸

Finanční důsledky rozpočtového deficitu

Dojde-li k deficitu státního rozpočtu v krátkém období, mohou mít důsledky deficitu pozitivní vliv. Důvodem je schopnost omezit či dokonce odstranit vlivy vnějších faktorů na objem veřejných výdajů, kam spadají např. cenové šoky, přírodní katastrofy apod.³⁹ Negativním důsledkem rozpočtového deficitu je bezpochyby nutnost jeho krytí, což vede ke zvyšování objemu úrokové zátěže a přispívá k růstu rozpočtových výdajů.⁴⁰

³⁷ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 493 - 495

³⁸ DVOŘÁK, P. – *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 65

³⁹ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 496

⁴⁰ DVOŘÁK, P. – *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66

Makroekonomické důsledky rozpočtového deficitu

Fiskální důsledky rozpočtového deficitu mají vliv na makroekonomické ukazatele, a to především na HDP, inflaci, nezaměstnanost a platební bilanci.⁴¹ Ohledně fiskálních důsledků rozpočtového deficitu se vedou četné diskuze a existuje mnoho názorů. Hlavními teoriemi jsou neoklasická, keynesiánská a neoricardiánská.⁴²

3.4.3 Financování rozpočtového deficitu

Jednou z možností financování deficitu státního rozpočtu je prostřednictvím emise státních dluhopisů a jejich následným prodejem na kapitálových trzích. Tomuto procesu se říká dluhové financování. Je založeno na prodeji dluhopisů soukromému sektoru, které mimo jiné zahrnuje také komerční banky či přímo obyvatelstvo. Tím ovšem dochází k použití soukromých úspor na umoření státního dluhu, přičemž těmito úsporami je již omezená možnost financovat jiné účely. Prodej dluhopisů může být prováděn i v zahraničí, kdy stát dluží zahraničním subjektům a vzniká tak vnější dluh. Další možností financování deficitu státního rozpočtu je jeho krytí pomocí úvěru od centrální banky. Další možností financování deficitu je zvýšení daňové zátěže, což je ovšem dlouhodobější proces zejména z důvodu zdlouhavého politického vyjednávání v parlamentu.⁴³

3.5 Veřejný a státní dluh

3.5.1 Veřejný dluh

Existence veřejného dluhu je projevem fiskální nerovnováhy. Veřejný dluh tvoří kromě dluhu vlády také dluhy územních samospráv, jakožto obcí a krajů. Do veřejného dluhu spadají také dluhy mimorozpočtových fondů či zdravotních pojišťoven, nebo veřejných podniků, a to jak státních, tak municipálních. Zjednodušeně řečeno, veřejný dluh je dluhem všech daňových poplatníků z čehož vyplývá, že veřejný dluh bude vždy vyšší než dluh státní. Na rozdíl od státního dluhu nesou břemeno umořování neboli splácení dluhu daňoví poplatníci. Veřejný dluh je zpravidla rozdělován na vnitřní a vnější. Vnitřní neboli domácí

⁴¹ OCHRANA, F.; PAVEL, J.; VÍTEK, L.: *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 142

⁴² DVOŘÁK, P. – *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66 - 67

⁴³ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 497 - 499

je dluh, který existuje v daném státě v domácí měně, kdežto vnější dluh je dluhem zahraničním v zahraniční měně.⁴⁴

Hrubý veřejný dluh

Veřejný dluh je zpravidla rozdělován na dluh hrubý a čistý. Hrubý veřejný dluh obsahuje celkový objem všech závazků státu, územní samosprávy, veřejných institucí apod. Na rozdíl od čistého veřejného dluhu do něj nespádají pohledávky státu či územní samosprávy. Pro vykazování dluhu je nejčastěji používán právě hrubý dluh. Důvodem je jeho využití pro mezinárodní srovnávání, potažmo stanovení podílu dluhu na HDP.

Čistý veřejný dluh

Čistý veřejný dluh reprezentuje celkový objem závazků, z něhož jsou odečteny pohledávky státu. Výpočet čistého veřejného dluhu je ovšem problematický, a to zejména kvůli oceňování pohledávek států, v praxi je tedy používán spíše hrubý veřejný dluh.⁴⁵

3.5.2 Státní dluh

Podle informací z webových stránek Ministerstva financí České republiky patří mezi hlavní položku dluhu ústřední vlády hrubý státní dluh. Hrubý státní dluh tvoří přibližně 90 % z celkové zadluženosti národního hospodářství.⁴⁶ Pojem státní dluh vychází z § 36 odst. 8 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). Státní dluh tvoří finanční pasiva, mezi něž patří dluhy státu odpovídající jmenovitým hodnotám jim vydaných dluhopisů, dluhy ze státem přijatých zápůjček a úvěru, dluhy ze směnek vystavených státem a v neposlední řadě dluhy z nesplacené části upsaného kapitálu majetkových účastí, které jsou evidovány ve státních finančních aktivech.⁴⁷ Státní dluh netvoří dluhy mimorozpočtových fondů, fondů sociálního a zdravotního pojištění dluhy územních samospráv. Státní záruky spravované státním rozpočtem rovněž nespádají do evidence státního dluhu.

⁴⁴ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 506 - 507

⁴⁵ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 508

⁴⁶ *Definice a měření státního dluhu* [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

⁴⁷ *Zákon č. 218/2000 Sb. O rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)* [online] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-218>

Dělení státního dluhu

Státní dluh je zpravidla rozdělován na domácí a zahraniční, nebo také na obchodovatelný a neobchodovatelný. Tvoří ho:⁴⁸

Tabulka 3: Dělení státního dluhu

Domácí	Zahraníční	Obchodovatelný	Neobchodovatelný
Státní pokladniční poukázky	Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na zahraničních trzích	Státní pokladniční poukázky	Spořicí státní dluhopisy
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na domácím trhu	v cizích měnách Přijaté úvěry od Evropské investiční banky nebo jiné mezinárodní instituce	Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	Přijaté úvěry od mezinárodních institucí
Přijaté krátkodobé zápůjčky a úvěry, státem vydané směnky a další	Směnky vydané k úhradě členství v IBRD a EBRD* ⁴⁹	Ostatní zdroje krytí	Přijaté zápůjčky od mezinárodních institucí

Zdroj: *Ministerstvo financí České republiky*, vlastní zpracování

Příčiny růstu státního dluhu mohou být různé. Mezi tzv. mimorozpočtové příčiny můžeme zařadit existenci válek a následné reparační. Dále je třeba zmínit přijetí dluhu za jiné subjekty či přijetí dluhu z minulého období. Rozpočtovými příčinami státního dluhu jsou bezesporu dlouhodobé rozpočtové deficity či státních mimorozpočtových fondů. Státní dluh může vzniknout přílišným investováním, na které později státu nestačí finanční prostředky a musí využít návratných příjmů z emise střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů. Od 70. let 20. století je trendem většiny zemí růst objemu státního dluhu, a to i vzhledem k HDP.⁵⁰

⁴⁸ *Definice a měření státního dluhu* [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

⁴⁹ *IBRD je zkratka *Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj se sídlem ve Washingtonu (International Bank for Reconstruction and Development)*. EBRD je zkratka *Evropské banky pro obnovu a rozvoj se sídlem v Londýně (European Bank for Reconstruction and Development)*

⁵⁰ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 516

Obrázek 4: Struktura a vývoj státního dluhu od roku 2012 do roku 2019

STRUKTURA A VÝVOJ STÁTNÍHO DLUHU								
	mld. Kč							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
STÁTNÍ DLUH CELKEM	1 667,6	1 683,3	1 663,7	1 673,0	1 613,4	1 624,7	1 622,0	1 640,2
Domácí dluh	1 287,3	1 288,1	1 363,7	1 389,4	1 343,6	1 370,9	1 386,5	1 437,4
Státní pokladniční poukázky	189,1	120,9	107,6	84,4	4,2	44,0	4,2	4,5
Spořicí státní dluhopisy	56,2	87,6	77,8	66,9	37,8	21,5	5,2	13,0
Sřednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na domácím trhu	1 042,0	1 079,7	1 175,7	1 235,2	1 301,6	1 305,4	1 377,1	1 419,2
Ostatní zdroje	0,0	0,0	2,5	2,9	0,0	0,0	0,0	0,6
Zahraniční dluh	380,3	395,2	300,0	283,6	269,8	253,8	235,5	202,8
Sřednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na zahraničních trzích	310,3	323,7	239,6	225,6	213,5	202,6	152,9	151,5
Přijaté zápůjčky a úvěry	70,0	71,5	60,4	58,0	56,3	51,2	82,7	51,3
Směnky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Zdroj: *Ministerstvo financí České republiky*, vlastní zpracování

3.6 Rating

Rating České republiky znamená posouzení kvality českého státu jako dlužníka. Vyjadřuje, do jaké míry je stát schopen dodržet své ekonomické závazky a splácet včas úroky dlužné částky.⁵¹ Prostřednictvím ratingových agentur jsou hodnoceny státní dluhopisy vydávané jednotlivými státy. Posuzována je důvěryhodnost, s jakou budou státy plnit své závazky. Hodnocení bere v potaz mimo dalších ekonomických údajů také veřejné investice prováděné v dané zemi, domácí a zahraniční investice a velikost devizových rezerv.⁵²

Rating cenných papírů

Je základní činností ratingových agentur. Třídění dluhopisů probíhá od nízko rizikových dluhopisů po dluhopisy s vysokým rizikem až spekulativní. Dané hodnocení poté slouží investorům k posouzení důvěryhodnosti. Investor má možnost řídit se buď krátkodobým hodnocením, či vzít v úvahu hodnocení z historického hlediska a posoudit tak historický vývoj.⁵³

⁵¹Rating [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/rating>

⁵²Ratingové agentury [online] Dostupné z: <https://www.w4t.cz/ratingove-agentury/>

⁵³Ratingové agentury [online] Dostupné z: <https://www.w4t.cz/ratingove-agentury/>

Ratingové agentury

Cílem ratingovým agentur je poskytnutí informací individuálním a institucionálním investorům tak, aby se potenciální investoři mohli rozhodnout, zda do dané investice vstoupí či nikoliv. Rating se týká jak státních dluhopisů, tak hypotečních dluhopisů, dluhopisů vydávanými podniky a v podstatě všech cenných papírů. Cenným papírům jsou zpravidla přidělovány známky, které značí míru rizika plynoucí ze vstupu do dané investice. Mezi nejvýznamnější ratingové agentury řadíme Moody's, S&P GlobalRatings, FitchRatings a další.⁵⁴

Tabulka 4: Ratingové hodnocení

Fitch	S&P	Moody's	Popis ratingového stupně (dle Moody's)	
AAA	AAA	Aaa	Investiční stupeň	Minimální kreditní
AA+	AA+	Aa1		Velmi nízké kreditní riziko
AA	AA	Aa2		
AA-	AA-	Aa3		
A+	A+	A1		Nízké kreditní riziko
A	A	A2		
A-	A-	A3		
BBB+	BBB+	Baa1	Mírné kreditní riziko	
BBB	BBB	Baa2		
BBB-	BBB-	Baa3		
BB+	BB+	Ba1	Spekulativní stupeň	Významné kreditní riziko
BB	BB	Ba2		Vysoké kreditní riziko
BB-	BB-	Ba3		
B+	B+	B1		
B	B	B2		
B-	B-	B3		
CCC+	CCC+	Caa1	V selhání či blízko selhání, ale s možností splacení	
CCC	CCC	Caa2		
CCC-	CCC-	Caa3		
CC	CC	Ca	V selhání, s nízkou šancí na splacení	
C	C			
DDD	SD	C		
DD	D			
D				

Zdroj: Česká národní banka

Podle webových stránek Ministerstva financí České republiky je hlavním cílem řízení státního dluhu zajištění výpůjčních potřeb vlády. To by mělo být z dlouhodobého hlediska co nejvýhodnější a mělo by obnášet co nejmenší rizika. S tím souvisí tvorba dílčích cílů, kam spadá rozvoj všech součástí tržní infrastruktury, která má schopnost zabezpečit rozvoj domácích finančních zdrojů. Podle Ministerstva financí není cílem dluhové politiky většiny vyspělých zemí podpora měnové politiky či kladný postoj ke spoření domácností. Z hlediska efektivního uplatnění těchto cílů je nutné udržovat styk s veřejnou

⁵⁴Ratingové agentury [online] Dostupné z: <https://www.w4t.cz/ratingove-agentury/>

prostřednictvím komunikace a zároveň s finančním trhem. Výsledkem komunikace mezi oběma subjekty jsou kritéria, která odráží porovnání mezi riziky a očekávanými náklady dluhového portfolia. Na základě nové emisní strategie Ministerstva financí byla v roce 2000 vyhlášena první nová kritéria. Cílem těchto kritérií bylo postupné snížení státních pokladničních poukázek obchodovatelného dluhu z 60 % na jednu třetinu. Dalším záměrem bylo snižování podílu neobchodovatelného státního dluhu, jehož výše v roce 1999 dosahovala 9 % z celkového objemu státního dluhu. Postupem času došlo v roce 2016 k vytvoření nového konceptu řízení rizik, které znamenalo že strategické cíle a limity refinančního a úrokového rizika budou vyhlášovány ve střednědobém horizontu.⁵⁵

3.6.1 Finanční nástroje řízení státního dluhu

V současné době používá Ministerstvo financí následující finanční nástroje pro řízení státního dluhu:

Státní pokladniční poukázky

Slouží zpravidla k financování krátkodobého státního dluhu. Jedná se o zaknihované cenné papíry ve jmenovité hodnotě 1 milion korun. Jejich splatnost činí méně než jeden rok a evidenci jejich majitelů má na starosti Česká národní banka

Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy

Jsou zpravidla využívány k financování dlouhodobého státního dluhu, přičemž splatnost těchto dluhopisů činí 2 roky a více. Prodávají se ve jmenovité hodnotě 10 000 Kč, a to převážně členům skupiny primárních dealerů českých státních dluhopisů.

Spořicí státní dluhopisy

Jedná se o fixně i variabilně úročené dluhopisy s omezenou nebo vyloučenou převoditelností, které nejsou obchodovatelné na regulovaném trhu. Jejich jmenovitá hodnota činí 1 Kč se splatností 1 rok a výše. Jsou prodávány drobným investorům.

⁵⁵*Cíle a kritéria* [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/cile-a-kriteria>

Zápůjční facility

Využívají se k podpoře likvidity sekundárního trhu státních dluhopisů ČR. Jsou využívány Ministerstvem financí formou repo operací což znamená, že MF poskytuje primárním dealerům státní dluhopisy z vlastního majetkového účtu.

Derivátové operace

Využívají se jako finanční nástroje při řízení rizik. Mezi derivátové operace jsou řazeny úrokové swapy a devizové swapy. Prostřednictvím úrokových swapů si subjekty mezi sebou vyplácí pouze rozdíl dohodnutých úroků. Devizový swap znamená převedení finančních prostředků z jedné měny do druhé, kde není nutnost konverze na trhu.

Přímé úvěry státu

Státní dluh může být rovněž financován prostřednictvím přijatých zápůjček a úvěrů od mezinárodních organizací.⁵⁶

3.7 Evropský mechanismus stability

Instituce Evropské unie přichází s opatřeními, která mají za cíl snížit dluh členských zemí a zajistit tak finanční stabilitu eurozóny. Evropská unie prostřednictvím různých finančních programů poskytuje zemím, u kterých dochází k prohlubování dluhových problémů finanční pomoc. Evropská unie tak nejvíce postiženým členským státům poskytuje půjčky či provádí operace ke stabilizaci kurzu eura. Evropská centrální banka má možnost odkupu státních dluhopisů zemí, které disponují největším dluhem.⁵⁷

3.7.1 Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu je dokument, který koordinuje rozpočtové politiky členských států. Touto dohodou se členské státy zavazují k plnění několika bodů, a to zejména k udržení vyrovnaného, případně přebytkového rozpočtu ve své zemi, udržení schodku veřejných financí pod 3 % HDP nebo udržení veřejného dluhu pod hranicí 60 % HDP. Členské země stanovují své cíle k dosažení těchto náležitostí, a to prostřednictvím předložených programů

⁵⁶ *Finanční nástroje* [online] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

⁵⁷ PEKOVÁ, J. – *Veřejné finance – teorie a praxe v ČR*. 2011, s. 520

stability, nebo, v případě nečlenských států formou konvergenčních programů, které následně hodnotí Evropská komise. Vyhodnocení Evropské komise je podkladem pro Radu, jejímž úkolem je monitoring plnění programů jednotlivými státy. Dojde-li k odklonu od plnění, předkládá Rada daným státům doporučení k odstranění odchylek.⁵⁸

3.8 Maastrichtská kritéria

Splnění tzv. maastrichtských neboli konvergenčních kritérií představuje základní podmínku ke vstupu dané země do eurozóny. Pokud je majoritním zájmem daného státu zajištění vstupu do eurozóny, musí splnit zvláštní podmínky určené ve Smlouvě o EU, a zejména uvést v soulad své vnitřní právní předpisy s předpisy Evropské unie, což je cesta k zajištění tzv. konvergence. Maastrichtská kritéria byla ratifikována a přijata členskými státy Evropské unie v nizozemském Maastrichtu v roce 1991.⁵⁹

Podle Ministerstva financí České republiky je smyslem Maastrichtských kritérií posoudit rozhodnout, zda je země ucházející se o členství v hospodářské a měnové unii schopna přijmout podmínky podmiňující vstup do měnového režimu tak, aby neohrozila jak svou vlastní stabilitu, tak stabilitu celé eurozóny. Hodnocení Maastrichtských kritérií je prováděno jednou za dva roky, výjimečně může některá členská země požádat o dřívější zhodnocení, pokud k tomu má své relevantní důvody. Hodnocení je zpravidla prováděno Evropskou komisí ve spolupráci s Evropskou centrální bankou, které se poté stane součástí dokumentu s názvem *Convergence Report* neboli Konvergenční zpráva.⁶⁰ Aby se mohla daná země stát členem eurozóny, musí splnit čtyři ekonomická kritéria:

Kritérium cenové stability – toto kritérium je zaměřeno na makroekonomický ukazatel míry inflace. Podle České národní banky se v cenové stabilitě nachází ten stát, který disponuje průměrnou mírou inflace. Ta je zpravidla sledována pro období jednoho roku, avšak její hodnota nesmí být vyšší než 1,5procentního bodu těch států, které disponují nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability. Měření inflace je zpravidla prováděno podle HICP – harmonizovaného indexu spotřebitelských cen.

⁵⁸*Pakt stability a růstu* [online] Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/

⁵⁹*Convergence criteria for joining* [online] Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en

⁶⁰Maastrichtská kritéria. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>

Kritérium dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí – toto kritérium je zpravidla děleno na dvě části, a to na **kritérium veřejného deficitu** a **kritérium veřejného dluhu** a znamená, že rozhodnutí o nadměrném schodku není vztaženo na danou zemi

- **Kritérium veřejného deficitu** – toto kritérium hovoří o tom, že poměr plánovaného nebo reálného schodku veřejných financí k HDP v tržních cenách nesmí překročit 3 %. To však může nastat v případě, když daný poměr podstatně klesne nebo se neustále snižuje, až se dostane na úroveň blížíící se referenční hodnotě, nebo v případě, že k překročení nad referenční hodnotu došlo pouze dočasně a daný poměr nadále zůstává nakloněn referenční hodnotě. Pod pojmem veřejný deficit se zpravidla skrývá takový deficit, který je vztažen k centrální vládě, čteně místních a regionálních úřadů či fondů sociálního zabezpečení.
- **Kritérium veřejného dluhu** – kritérium veřejného dluhu hovoří o tom, že poměr veřejného dluhu v tržních cenách k HDP nesmí překročit 60 %. To neplatí pouze v případě, že se daný poměr pozvolným tempem přibližuje na úroveň referenční hodnoty.

Kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II (Evropský mechanismus směnných kurzů II) – toto kritérium splňují ty státy, které během posledních dvou let dodržely obvyklá rozpětí stanovená mechanismem směnných kurzů, které náleží Evropskému měnovému systému. Podle České národní banky by nemělo docházet ke snižování dvoustranného směnového kurzu domácí měny ve vztahu ke kterémukoliv členskému státu.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb – smyslem tohoto kritéria je posouzení a zhodnocení trvalosti konvergence. Znamená, že nominální úroková sazba členského státu nesmí být vyšší než nominální úroková sazba nanejvýše tří států s nejlepšími výsledky týkajícími se cenové stability.⁶¹

⁶¹ *Kritéria konvergence* [online]. [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-kriteria-konvergence/

3.8.1 Česká republika a plnění Maastrichtských kritérií

Podle dokumentu, který sestavilo Ministerstvo financí České republiky ve spolupráci s Českou národní bankou, který byl schválen Vládou České republiky dne 7. prosince 2020 je podmínkou ke vstupu do eurozóny zajistit dosažení vysoké stupně udržitelné konvergence, která je posuzována podle maastrichtských konvergenčních kritérií, která jsou součástí článku 140 Smlouvy. V tomto smyslu udržitelnost znamená: *“Udržitelný je takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích, a aniž by se to dělo na úkor jiných národů”*⁶² Podle Ministerstva financí České republiky v posledních dvou letech nedošlo k žádnému výraznému pokroku týkající se prohlubování hospodářské integrace, jejímž úkolem je zpravidla posilování hospodářské a fiskální koordinace či dokončení bankovní unie. Některé součásti hospodářské a měnové unie tak prozatím zůstávají nedokončeny, což je, jak vyplývá z daného dokumentu problém plynoucí ze změn institucí a pravidel, která výrazně mění celou eurozónu.

Kritérium cenové stability nebylo podle Ministerstva financí České republiky pro rok 2020 splněno. Příčinou selhání je vysoká inflace, která je zapříčiněna také pandemií COVID - 19 a celkovým růstem mezd a poptávce, která existovala před již zmíněnou pandemií. Ačkoli toto kritérium pro tento rok nebylo naplněno, očekává se, že v roce 2021 by vzhledem k cenovému vývoji mohlo být splněno.

Kritérium dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí podle Ministerstva financí České republiky bylo naplňováno do roku 2019. Až po vypuknutí pandemie COVID-19 došlo k poklesu ekonomické aktivity v důsledku zavření provozoven a podnikatelských subjektů, jejichž ztráty musely být nahrazeny kompenzačními bonusy Ministerstva průmyslu a obchodu. V důsledku toho byl na základě rozhodnutí vlády České republiky schválen schodek státního rozpočtu ve výši 500 milionů korun, což je více než 6 % HDP. To zapříčinilo také nárůst dluhu vládních institucí, avšak i nadále by se jeho hodnota měla nacházet pod referenční hodnotou. To, zda se kritérium stavu veřejných financí postupem času bude pozvolna naplňovat bude záviset na dlouhodobém ekonomickém vývoji a na tom, jak rychle se česká ekonomika vzpamatuje z finančních ztrát v důsledku

⁶² Brundtland, G. – *Report of the World Commission on Environment and Development: “our Common Future”*. 1987, s. 54

pandemie COVID – 19. Je důležité zvolit také vhodnou konsolidační strategii, která povede k progresivnímu vývoji.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb podle Ministerstva financí České republiky je toto kritérium plněno z dlouhodobého hlediska, avšak kvůli neexistenci odhadů úrokových sazeb referenčních zemí není jisté, zda bude naplněno také letošní a příští rok.

Kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II (Evropský mechanismus směnných kurzů II) z důvodu neúčasti v Evropském mechanismu směnných kurzů není toto kritérium ze strany České republiky formálně plněno.⁶³

⁶³ *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou - 2020* [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2020/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-40143>

4 Vlastní práce

Praktická část diplomové práce je rozdělena do třech částí. První část navazuje na předchozí teoretickou část a zabývá se tím, jak vybrané státy Evropské unie plní Maastrichtská kritéria. Druhá část diplomové práce se soustřeďuje na analýzu státního dluhu České republiky od jejího vzniku, tj. od roku 1993 až po současnost s následnou komparací s vybranými státy Evropské unie. Poslední část je vzhledem k současné situaci věnována ekonomické krizi, která byla vyvolána celosvětovou pandemií nemocí COVID - 19.

Výběr států vhodných k analýze a následné komparaci byl ovlivněn jejich pozicí v celoevropském měřítku, a také velikostí zadlužení či výkonem dané ekonomiky. Aby měly získané výsledky co největší vypovídající hodnotu a bylo možné z nich vyvodit relevantní závěr, byly vybrány státy, které se liší svou velikostí, výší HDP či již zmiňovanou velikostí státního dluhu. Na základě všech dostupných informací byly pro zpracování praktické části diplomové práce vybrány tyto členské státy Evropské unie:

- Estonsko
- Itálie
- Lucembursko
- Německo
- Řecko

Analýza a následná komparace státních dluhů České republiky a vybraných zemí Evropské unie je provedena za pomoci analýzy dostupných relevantních zdrojů, kde je sledována výše jednotlivých státních dluhů a % HDP každého vybraného státu.

4.1 Plnění maastrichtských kritérií

Hned na začátku je důležité ujasnit si, jak vypadá současná situace a složení Evropské unie. Dne 31.1. 2020 proběhl tzv. „brexit“, tj. ukončení členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v Evropské unii. O odchodu Velké Británie z Evropské unie bylo rozhodnuto na základě referenda britských voličů dne 23. června 2016. Současná Evropská unie má tedy 27 členů. Jsou jimi (abecedně): Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko,

Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko.

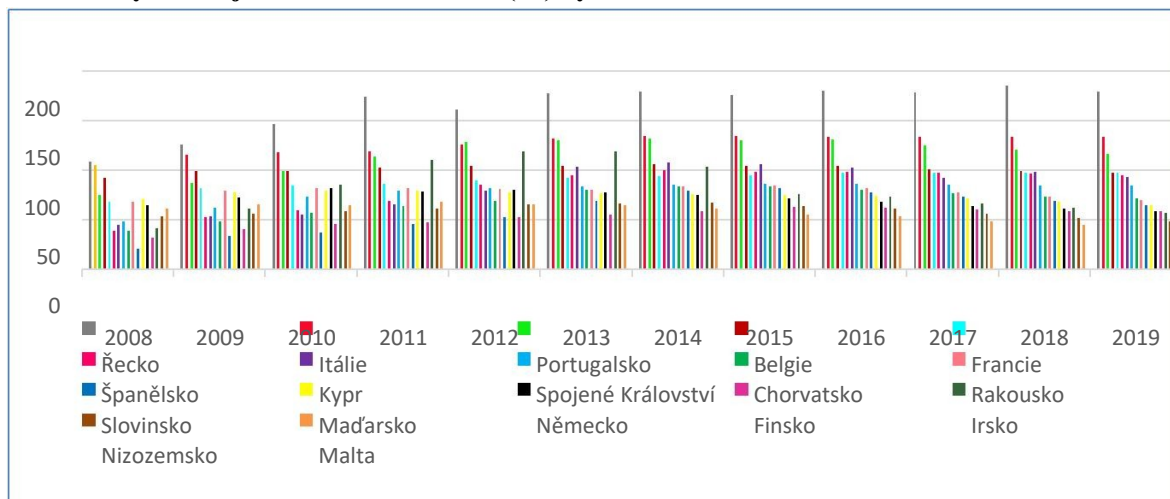
Vstup dané země do Evropské unie a následně do eurozóny neprobíhá automaticky. Pro přijetí musí uchazečská země splnit tzv. maastrichtská neboli konvergenční kritéria, jak již bylo zmíněno v 1. kapitole diplomové práce. Ta jsou zakotvena v tzv. Maastrichtské smlouvě, přičemž jejich funkcí je dosažení záruky, že je daná země dostatečně připravena přijmout euro jako svou měnu a přispívat k navázání přátelských styků mezi členskými ekonomikami. Plnění maastrichtských kritérií je povinné jak pro současné země, tak i pro ty, které se v budoucnu chtějí stát členy eurozóny. Podle Brůžka nehraje při řádném plnění maastrichtských kritérií roli pouze politický zájem či vůle ke splnění podmínek daných kritérií, ale zejména ekonomická situace dané země, na kterou má vliv např. ekonomický růst dané země, míra nezaměstnanosti, investice a další.⁶⁴

Kritéria, která budeme v praktické části práce sledovat jsou kritéria udržitelnosti veřejných financí, kam spadá poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP ne větší než referenční hodnota 3 %. Druhým kritériem sledovaným v praktické části práce je poměr veřejného zadlužení k HDP ne větší než referenční hodnota 60 %.⁶⁵ Dalšími kritérii poté bude inflace a dlouhodobé úrokové sazby.

⁶⁴ BRŮŽEK, A. – *Evropská měnová integrace*, 1996

⁶⁵ Maastrichtská kritéria. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>

Graf 1: Výše veřejného dluhu zemí EU (28) vyšší než 60 % HDP

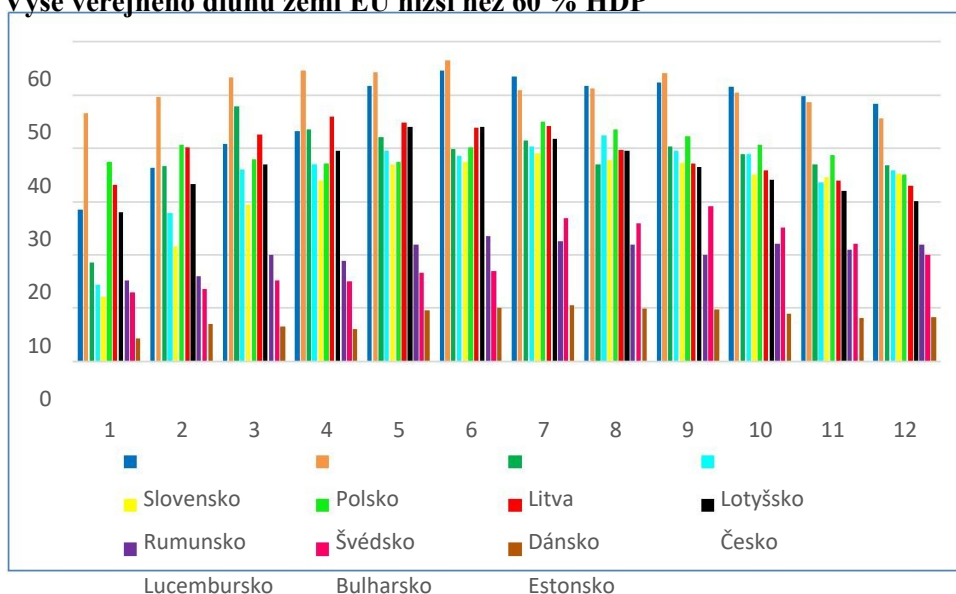

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Pozn. K přiblížení datových řad v důsledku velkého množství dat prosím použijte lupu

Graf č. 1 mapuje výši veřejného dluhů zemí Evropské unie od roku 2008 do roku 2019, včetně dnes již bývalého členského státu, Velké Británie, které vykazují dluh vyšší než 60 % HDP. Z grafu je patrné, že nejvyšší procento zadlužení vůči HDP představuje Řecko, které je obecně bráno jako nejzadluženější stát Evropské unie. Naopak nejnižší procento zadlužení z uvedených zemí vykazuje Slovinsko.

Graf 2: Výše veřejného dluhu zemí EU nižší než 60 % HDP

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Pozn. K přiblížení datových řad v důsledku velkého množství dat prosím použijte lupu

Graf č. 2 naopak mapuje výši veřejného dluhu zemí Evropské unie od roku 2008 do roku 2019, jehož výše je nižší než 60 % HDP. Na základě uvedeného grafu a jeho dat můžeme říct, že nejvyšší procento zadlužení z uvedených zemí Evropské unie vykazuje Polsko. Oproti tomu Estonsko vykazuje nejnižší procento zadlužení za sledované období. Česká republika se řadí mezi země, které disponuje veřejným dluhem nižším, než je 60 % HDP. Na základě uvedeného grafu lze říct, že Česká republika zaujímá zhruba střední příčku a jeho hodnota veřejného dluhu má klesající tendenci.

4.1.1 Česká republika

Tabulka 5: Česká republika a plnění maastrichtských kritérií

Rok	Inflace v %		Dlouhodobé úrokové sazby v %		Deficit jako podíl k HDP v %		Zadluženost jako podíl k HDP v %		Směnný kurz k euru	
	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Změna v %
2004	2,60	2,20	4,82	5,65	-2,40		28,50		31,8910	-
2005	1,60	2,53	3,54	5,03	-3,00		27,90		29,7820	-6,61
2006	2,10	2,87	3,80	5,59	-2,20		27,70		28,3420	-4,84
2007	2,90	2,80	4,30	6,23	-0,70		27,50		27,7660	-2,03
2008	6,30	4,07	4,63	6,03	-2,00		28,30		24,9460	-10,16
2009	0,60	0,57	4,84	5,28	-5,50		33,60		26,4350	5,97
2010	1,20	0,80	3,88	4,85	-4,20		37,40		25,2840	-4,35
2011	2,20	3,07	3,71	4,65	-2,70	-3,00	39,80	60,00	24,5900	-2,74
2012	3,50	2,77	2,78	3,50	-3,90		44,50		25,1490	2,27
2013	1,40	1,33	2,11	3,72	-1,20		44,90		25,9800	3,30
2014	0,40	0,40	1,58	3,27	-2,10		42,20		27,5360	5,99
2015	0,30	0,27	0,58	2,48	-0,60		40,00		27,2790	-0,93
2016	0,70	0,30	0,43	2,21	0,70		36,80		27,0340	-0,90
2017	2,40	2,10	0,98	2,37	1,60		34,70		26,3260	-2,62
2018	2,00	2,23	1,98	2,39	1,10		32,60		25,6470	-2,58
2019	2,66	2,90	1,55	2,66	0,90		30,20		25,6700	-0,023
2020	3,33	1,70	1,13	3,33	X		X		26,4550	-0,78

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Tabulka č. 5 zachycuje plnění maastrichtských kritérií Českou republikou, a to od roku 2004, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie, až do roku 2020. Obecně lze říct, že Česká republika dlouhodobě plní uvedená maastrichtská kritéria.

Co se týče kritéria cenové stability, nelze s jistotou říct, že by Česká republika z dlouhodobého hlediska toto kritérium splňovala. Z přiložené tabulky lze vyčíst, že inflaci pod hraniční hodnotou držela Česká republika pouze v 6 případech, a to v roce 2005, 2006, 2011, 2014, 2018 a 2019. Lze pouze spekulovat, zda by bylo dosaženo normální hladiny inflace nebýt pandemie nemoci COVID – 19, jako tomu bylo v roce

2018 a 2019. Uklidněním však může být fakt, že pokud Česká republika překročí zadanou hranici, nejedná se o astronomické částky, ale ve většině případů o setiny procent.

Dlouhodobé úrokové sazby drží Česká republika dlouhodobě pod stanovenou mezí. Deficit k podílu HDP se až na tři uvedené výjimky v roce 2009, 2010 a 2012 držel pod stanovenou mezí 3 %. V letech 2016 – 2018 dokonce můžeme zaznamenat přebytky veřejných rozpočtů, což mimo jiné vypovídá o tom, že se česká ekonomika nachází v dobré kondici a z hlediska důvěryhodnosti investorů si vede velmi dobře. Česká republika má, jak je známo odmítavý postoj k přijetí eura. Vstup do systému ERM II se proto nedá očekávat, ačkoliv data týkající se směnných kurzů napovídají, že by s přijetím eura neměl být větší problém.

4.1.2 Estonsko

Tabulka 6: Estonsko a plnění maastrichtských kritérií

Rok	Inflace v %		Deficit jako podíl k HDP v %		Zadluženost jako podíl k HDP v %		Směnný kurz k euru	
	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Změna v %
2004	3,00	2,20	2,30		5,10		15,6466	-
2005	4,10	2,53	1,10		4,70		15,6466	0,00
2006	4,40	2,87	2,90		4,60		15,6466	0,00
2007	6,70	2,80	2,70		3,50		15,6466	0,00
2008	10,60	4,07	-2,60		4,50		15,6466	0,00
2009	0,20	0,57	-2,20		7,20		15,6466	0,00
2010	2,80	0,80	0,20		6,60		15,6466	0,00
2011	5,10	3,07	1,10		6,10		-	-
2012	4,20	2,77	-0,30	-3,00	9,80	60,00	-	-
2013	3,30	1,33	0,20		10,20		-	-
2014	0,50	0,40	0,70		10,60		-	-
2015	0,10	0,27	1,10		10,00		-	-
2016	0,80	0,30	-0,50		9,90		-	-
2017	3,70	2,10	-0,80		9,10		-	-
2018	6,40	2,23	-0,60		8,20		-	-
2019	2,30	2,90	0,10		8,40		-	-
2020	-0,60	1,70	X		X		-	-

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Tabulka č. 6 zachycuje plnění maastrichtských kritérií Estonskem od roku 2004, které se stejně jako Česká republika přidalo k Evropské unii v tomto roce, do roku 2019. Estonsko se rozhodlo, že se nevzdá své vlastní monetární politiky nezávislé na rozhodnutí Evropské centrální banky, a s tím také krátce po svém začlenění

do Evropské unie vstoupilo do systému ERM II. Estonsko v minulosti drželo závazek fixního kurzu na tehdejší německou marku.⁶⁶

Estonsko si, co se týče plnění maastrichtských kritérií vede podobně jako Česká republika. Kritérium cenové stability ve sledovaném období splnilo pouze ve 4 případech, a to v letech 2009, 2015, 2019 a 2020, avšak co se týče ostatních kritérií, ty plní z dlouhodobého hlediska. Vysoká míra inflace je charakteristickým znakem pobaltských postsovětských států. To je dáno také vysokým cenovým tlakem z vnějšku a vysokým růstem uvnitř země.

Zadlužení Estonska z pohledu daných hodnot není nikterak vysoké, ba naopak dosahuje nejnižších hodnot ze všech zemí Evropské unie. Estonsko navíc vede odpovědnou politiku vůči rozpočtu, což je z příložené tabulky patrné.

4.1.3 Itálie

Tabulka 7: Itálie a plnění maastrichtských kritérií

Rok	Inflace v %		Dlouhodobé úrokové sazby v %		Deficit jako podíl k HDP v %		Zadluženost jako podíl k HDP v %	
	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota
1999	1,60	2,07	4,73	6,58	-1,80		113,30	
2000	2,60	2,67	5,58	7,32	-2,40		109,00	
2001	2,30	3,13	5,19	6,87	-3,20		108,90	
2002	2,60	2,87	5,03	6,78	-2,90		106,40	
2003	2,80	2,73	4,25	5,84	-3,20		105,50	
2004	2,30	2,20	4,26	5,65	-3,50		105,10	
2005	2,20	2,53	3,56	5,03	-4,10		106,60	
2006	2,20	2,87	4,05	5,59	-3,60		106,70	
2007	2,00	2,80	4,49	6,23	-1,30	-3,00	103,90	60,00
2008	0,80	4,07	4,68	6,03	-2,60		106,10	
2009	1,60	0,57	4,31	5,28	-5,10		116,60	
2010	1,60	0,80	4,04	4,85	-4,20		119,20	
2011	2,90	3,07	5,42	4,65	-3,60		119,70	
2012	3,30	2,77	5,49	3,50	-2,90		126,50	
2013	1,30	1,33	4,32	3,72	-2,90		132,40	
2014	0,20	0,40	2,89	3,27	-3,00		135,40	
2015	0,10	0,27	1,71	2,48	-2,60		135,30	
2016	-0,10	0,30	1,49	2,21	-2,40		134,80	
2017	1,30	2,10	2,11	2,37	-2,40		134,10	
2018	1,20	2,23	2,61	2,39	-2,20		134,80	
2019	0,60	2,90	1,95	2,66	-1,60		134,70	
2020	-0,10	1,70	1,17	3,33	X		X	

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

⁶⁶ LÄTTEMÄE, RAOUL. *Estonia's preparations for joining the euro area* [online]. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: https://www.eestipank.ee/sites/default/files/publication/en/Archive/kroon_economy

Tabulka č. 7 zachycuje plnění maastrichtských kritérií Itálie od roku 1999, jakožto zakládajícího člena dnešní Evropské unie do roku 2020. Itálie se spolu s Řeckem řadí k nejzadluženějším zemím Evropské unie, což je patrné také z přiložené tabulky. Itálie od samého počátku nedržela svůj veřejný dluh pod hodnotou 60 % HDP. Dá se předpokládat, že zadlužení země bude pokračovat i nadále, jelikož současná situace spojená s pandemií nemoci COVID – 19 italské ekonomice příliš nenahrává. V zemi panují velké rozdíly mezi bohatým severem a chudým jihem.

Kritérium cenové stability ovšem Itálie plní lépe, než je tomu u České republiky či Estonska, jelikož míra inflace byla v případě Itálie vyšší pouze v 5 případech, a to v roce 2003, 2004, 2009, 2010 a 2012.

V minulosti dosahoval deficit vyšších hodnot, než je hranice, ovšem postupem let si Itálie drží deficit veřejných rozpočtů pod udávanou hodnotou 3 %.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb až na výjimky v roce 2011, 2012, 2013 a 2014 splňuje. Jediným strašákem proto nadále zůstává vysoká zadluženost země, která jak lze předpokládat bude v zemi panovat i nadále.

4.1.4 Lucembursko

Tabulka 8: Lucembursko a plnění maastrichtských kritérií

Rok	Inflace v %		Dlouhodobé úrokové sazby v %		Deficit jako podíl k HDP v %		Zadluženost jako podíl k HDP v %	
	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota
2004	3,20	2,20	2,84	5,65	-1,30		7,30	
2005	3,80	2,53	2,41	5,03	0,10		7,40	
2006	3,00	2,87	3,30	5,59	1,90		7,80	
2007	2,70	2,80	4,46	6,23	4,20		7,70	
2008	4,10	4,07	4,61	6,03	3,30		14,90	
2009	0,00	0,57	4,23	5,28	-0,70		15,70	
2010	2,80	0,80	3,17	4,85	-0,70		19,80	
2011	3,70	3,07	2,92	4,65	0,50		18,70	
2012	2,90	2,77	1,82	3,50	0,30	-3,00	22,00	60,00
2013	1,70	1,33	1,85	3,72	1,00		23,70	
2014	0,70	0,40	1,34	3,27	1,30		22,70	
2015	0,10	0,27	0,37	2,48	1,40		22,00	
2016	0,00	0,30	0,25	2,21	1,80		20,10	
2017	2,10	2,10	0,54	2,37	1,40		22,30	
2018	2,00	2,23	0,56	2,39	2,70		21,00	
2019	1,50	2,90	1,55	2,66	0,90		22,00	
2020	0,90	1,70	1,13	3,33	X		X	

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Tabulka č. 8 zachycuje plnění maastrichtských kritérií Lucemburskem v letech 2004 až 2020. Lucembursko se spolu s Estonskem řadí mezi nejsilnější ekonomiky Evropské unie. Ačkoliv Lucembursko s výjimkami kritérium ceové stability do roku 2014 neplnilo, tak pokud se podrobně podíváme do přiložené tabulky, můžeme zjistit, že ostatní kritéria plní po celou dobu. Lucembursko spolu s Estonskem tedy dosahuje nejlepších hodnot z námi vybraných států Evropské unie

4.1.5 Německo

Tabulka 9: Německo a plnění maastrichtských kritérií

Rok	Inflace v %		Dlouhodobé úrokové sazby v %		Deficit jako podíl k HDP v %		Zadluženost jako podíl k HDP v %	
	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota
1999	0,70	2,07	4,49	6,58	-1,70		60,10	
2000	1,40	2,67	5,26	7,32	-1,60		59,10	
2001	1,90	3,13	4,80	6,87	-3,00		57,90	
2002	2,30	2,87	4,78	6,78	-3,90		59,70	
2003	1,10	2,73	4,07	5,84	-3,70		63,30	
2004	1,80	2,20	4,04	5,65	-3,30		65,00	
2005	1,90	2,53	3,35	5,03	-3,30		67,30	
2006	1,90	2,87	3,76	5,59	-1,70		66,70	
2007	2,30	2,80	4,42	6,23	-0,30	-3,00	64,00	60,00
2008	2,80	4,07	3,98	6,03	0,10		65,50	
2009	0,30	0,57	3,22	5,28	-3,20		73,00	
2010	1,10	0,80	2,74	4,85	-4,40		82,40	
2011	2,50	3,07	2,61	4,65	-0,90		79,80	
2012	2,20	2,77	1,50	3,50	-0,00		81,10	
2013	1,60	1,33	1,57	3,72	0,00		78,70	
2014	0,80	0,40	1,16	3,27	0,60		75,70	
2015	0,70	0,27	0,50	2,48	0,90		72,10	
2016	0,40	0,30	0,09	2,21	1,20		69,20	
2017	1,70	2,10	0,32	2,37	1,20		65,30	
2018	1,90	2,23	0,40	2,39	1,90		61,90	
2019	1,40	2,90	-0,25	2,66	1,50		59,60	
2020	0,40	1,70	-0,51	3,33	X		X	

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Tabulka č. 9 zachycuje plnění maastrichtských kritérií Německem od roku 1999 až po rok 2020. Německo se v prvních letech snažilo udržet deficit veřejných rozpočtů a množství dluhů pod stanovenou hranicí, avšak postupem let docházelo k růstu zadluženosti, která se dostala pod svou hranici až v roce 2019. Nelze však hovořit o takových hodnotách, jako je tomu např. u Itálie, avšak dané hodnoty se stále nachází nad hraniční hodnotou.

Kritérium cenové stability až na 5 výjimek v letech 2010, 2013, 2014, 2015 a 2016 splňuje. Dlouhodobé úrokové sazby drží po celou dobu pod stanovenou hranicí. Ačkoliv zadluženost Německa není nikterak vysoká, nelze předpokládat, že by vzhledem k současné situaci a nepříznivému vývoji klesala.

4.1.6 Řecko

Tabulka 10: Řecko a plnění maastrichtských kritérií

Rok	Inflace v %		Dlouhodobé úrokové sazby v %		Deficit jako podíl k HDP v %		Zadluženost jako podíl k HDP v %		Směnný kurz k euru	
	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Hraniční hodnota	Dosažená hodnota	Změna v %
1999	2,20	2,07	6,30	6,58	-5,80		98,90		325,7600	-
2000	2,90	2,67	6,10	7,32	-4,10		104,90		336,6300	3,34
2001	3,60	3,13	5,30	6,87	-5,50		107,10		-	-
2002	3,90	2,87	5,12	6,78	-6,00		104,90		-	-
2003	3,50	2,73	4,27	5,84	-7,80		101,50		-	-
2004	3,00	2,20	4,26	5,65	-8,80		102,90		-	-
2005	3,50	2,53	3,59	5,03	-6,20		107,40		-	-
2006	3,30	2,87	4,07	5,59	-5,90		103,60		-	-
2007	3,00	2,80	4,50	6,23	-6,70	-3,00	103,10	60,00	-	-
2008	4,20	4,07	4,80	6,03	-10,20		109,40		-	-
2009	1,40	0,57	5,17	5,28	-15,10		126,70		-	-
2010	4,70	0,80	9,09	4,85	-11,20		146,20		-	-
2011	3,10	3,07	15,75	4,65	-10,30		172,10		-	-
2012	1,00	2,77	22,50	3,50	-8,90		159,60		-	-
2013	-0,90	1,33	10,05	3,72	-13,20		177,40		-	-
2014	-1,40	0,40	6,93	3,27	-3,60		178,90		-	-
2015	-1,10	0,27	9,67	2,48	-5,60		175,90		-	-
2016	0,00	0,30	8,36	2,21	0,50		178,50		-	-
2017	1,10	2,10	5,98	2,37	0,70		176,20		-	-
2018	0,80	2,23	4,19	2,39	1,00		181,20		-	-
2019	0,50	2,90	2,59	2,66	1,50		180,50		-	-
2020	-1,30	1,70	1,27	3,33	X		X		-	-

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Tabulka č. 10 zachycuje plnění maastrichtských kritérií Řeckem v letech 1999 až 2020. Řecko by mohlo sloužit jako odstrašující příklad, a ne nadarmo je považováno za nejzadluženější zemi Evropské unie. Kritérium cenové stability až do roku 2011 nesplňovalo nikdy, postupem let však hodnoty inflace zůstávají pod stanovenou hodnotou.

To však nelze říct v případě dlouhodobých úrokových sazeb či deficitu veřejných rozpočtů, které se však v posledních několika letech daří držet pod stanovenou hranicí.

Nejhorší situace je, co se týče zadlužení země. Toto kritérium Řecko nesplňovalo prakticky nikdy. Země je tak neustále odkázána na mezinárodní pomoc, ať už prostřednictvím Evropské unie či dalších, bez které by země skončila v bankrotu. Fiskální situaci nepomáhá ani současná pandemie nemoci COVID – 19, díky které řecká čísla opět vystřelila směrem nahoru.

4.2 Vývoj státního dluhu vybraných států Evropské unie v komparaci s Českou republikou

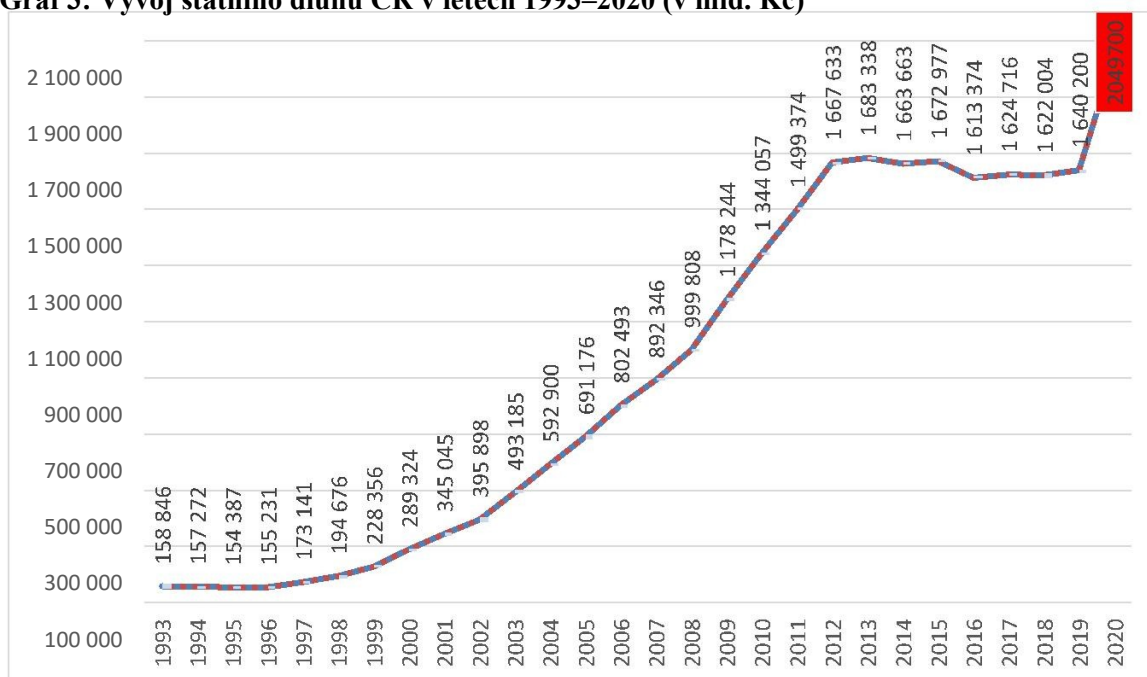
V této části bude analyzován státní dluh vybraných států Evropské unie, jak již bylo zmíněno na počátku diplomové práce, tj. České republiky, Estonska, Itálie, Lucemburska, Německa a Řecka. Zkoumány budou faktory, které výrazně ovlivnily strukturu a vývoj státních dluhů. Na závěr budou státní dluhy vybraných zemí Evropské unie porovnány a vyhodnoceny se státním dluhem České republiky.

4.2.1 Česká republika

Státní dluh České republiky bude analyzován a vyhodnocen od vzniku samostatné České republiky, tj. od roku 1993 až do současnosti.

Vývoj státního dluhu České republiky

Graf 3: Vývoj státního dluhu ČR v letech 1993–2020 (v mld. Kč)

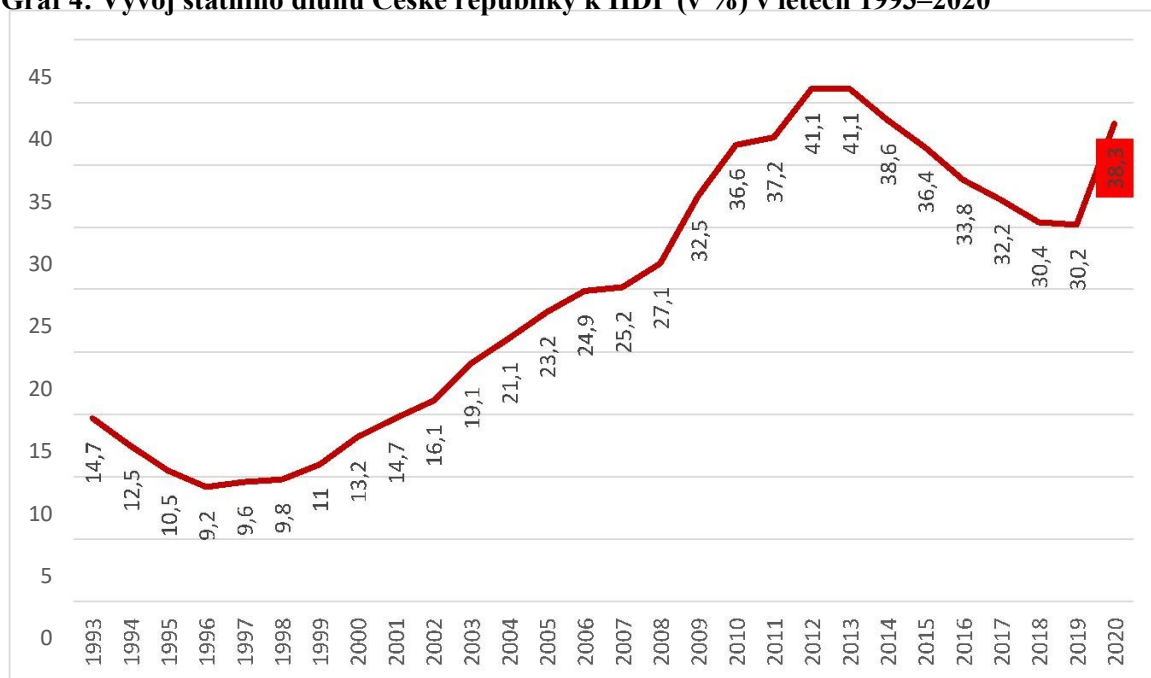

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování

Graf č. 3 mapuje vývoj státního dluhu České republiky od samotného vzniku republiky roku 1993 až po zásadní rok 2020. Dané hodnoty by měly být vždy co nejnižší, jelikož čím nižším státním dluhem daná země disponuje, tím je její finanční situace lepší. Z grafu

Ize vyčíst, že státní dluh České republiky postupně v průběhu zhruba 20 let rostl. Jedinou odchylku můžeme najít v roce 1994 a 1995, kdy měl státní dluh nepatrnou klesající tendenci. Nejvyšší státní dluh byl mimo klíčový rok 2020 zaznamenán v roce 2013, kdy jeho částka činila 1 683 338 mld. Kč. Nejvyšší nárůst státního dluhu zaznamenala Česká republika v letech 2008 a 2009, jakožto důsledek světové finanční krize, která byla vyvolána hypoteční a zároveň realitní krizí ve Spojených státech amerických na přelomu let 2006 a 2007. Selhání hypotečního a realitního trhu se poté projevilo také ve finančním sektoru, a postihlo i světové ekonomiky.⁶⁷ Zlomový okamžik ve sledovaném časovém období nastal v roce 2020, kdy se státní dluh České republiky díky světové pandemii nemoci COVID-19 vyšplhal na astronomickou částku 2 049 700 mld. Kč.

Graf 4: Vývoj státního dluhu České republiky k HDP (v %) v letech 1993–2020

Zdroj: Zpráva o řízení státního dluhu České republiky v roce 2020, vlastní zpracování

Graf č. 4 mapuje vývoj státního dluhu České republiky v letech 1993 až 2020 k objemu hrubého domácího produktu. I v tomto případě platí, že čím nižší hodnotou daná země disponuje, tím lépe. Z grafu můžeme vyčíst, že státní dluh v poměru k HDP zastával v letech 1993 až 1996 klesající trend. Od roku 1997 však můžeme zaznamenat nárůst

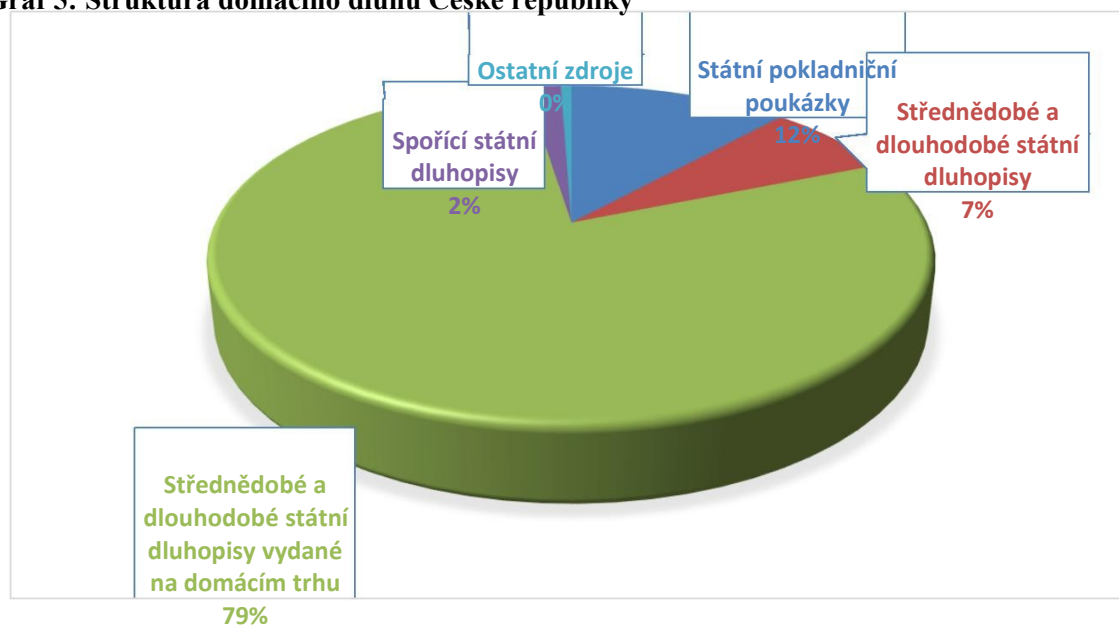
⁶⁷ Výročí světové ekonomické krize. Česká televize [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/2593744-svetova-ekonomicka-krize>

státního dluhu, který trvá až do roku 2013. Až od roku 2014 postupně dochází ke snižování dané hodnoty, což je následně zastaveno v roce 2020, kdy se státní dluh vůči HDP vyšplhal na dosud nejvyšší hodnotu 38,3 %. Stejně jako v předchozím případě, i tento stav je důsledkem světové pandemie nemoci COVID – 19. Z grafu lze vyčíst, že nebýt tohoto zlomu, mohl se státní dluh vůči HDP dále snižovat.

Struktura státního dluhu České republiky

Státní dluh se zpravidla dělí na dvě skupiny, a to na domácí a zahraniční. Z hlediska toho, že zahraniční dluh je více zavazující a mnohdy rizikový, je pro stát lepší volbou, pokud využije financování za pomoci domácích věřitelů a nástrojů. Domácí dluh zpravidla tvoří střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, které jsou vydávané na domácím trhu, státní pokladniční poukázky, střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, spořicí státní dluhopisy a ostatní zdroje. Oproti tomu zahraniční dluh bývá tvořen zahraničními emisemi dluhopisů, přijatými zápůjčkami a úvěry, půjčkami podporující platební bilanci, závazky převzaté od ČSOB v konvertibilních měnách, závazky převzaté od ČSOB v nekonvertibilních měnách, střednědobými a dlouhodobými dluhopisy vydanými na zahraničních trzích, úvěry od Evropské investiční banky a směnkami.

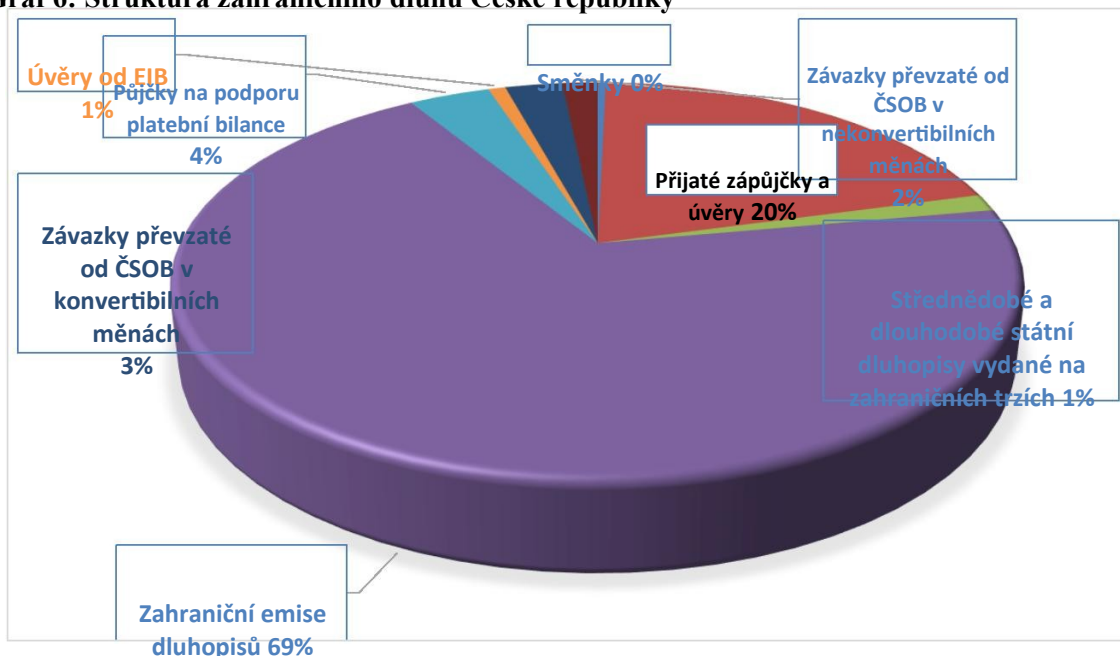
Graf 5: Struktura domácího dluhu České republiky

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování

V grafu č. 5 můžeme vidět strukturu domácího dluhu. Největší část domácího dluhu tvoří střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, které jsou vydávány na domácím trhu. Tvoří zhruba 79 % celého domácího dluhu. Na druhém místě jsou státní pokladniční poukázky tvořeny z 12 %. Další součástí domácího dluhu jsou střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy se 7 %, spořicí státní dluhopisy s 2 % a nakonec ostatní zdroje.

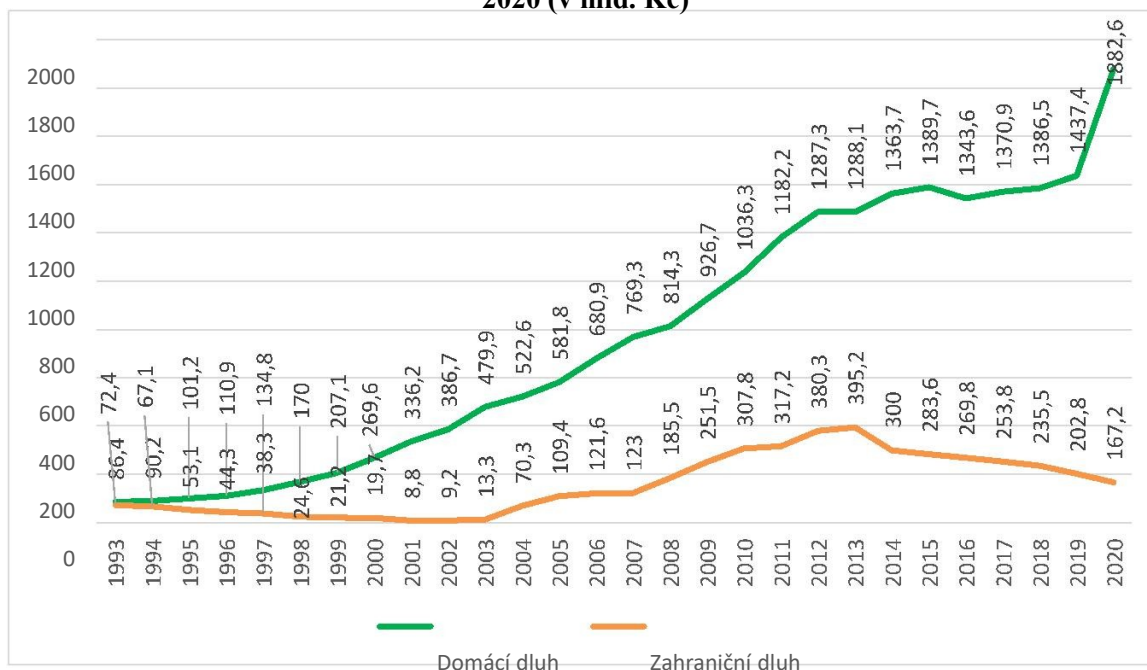
Graf 6: Struktura zahraničního dluhu České republiky

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování

Graf č. 6 znázorňuje strukturu zahraničního dluhu. Zahraniční dluh je zpravidla tvořen více zdroji, nežli je tomu u domácího dluhu. Největší část zahraničního dluhu tvoří zahraniční emise dluhopisů, které zaujímají zhruba 69 %. Na druhém místě jsou přijaté zápůjčky a úvěry tvořící přibližně 20 % zahraničního dluhu. Dále je zahraniční dluh tvořen ze 4 % půjčkami podporující platební bilanci, závazky převzaté od ČSOB v konvertibilních měnách tvořící 3 % zahraničního dluhu, závazky převzaté od ČSOB v nekonvertibilních měnách s 2 %, střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na zahraničních trzích s 1 %. Jako poslední jsou úvěry od Evropské investiční banky s 1 %, zbytek zahraničního dluhu tvoří směnky.

Graf 7: Vývoj domácího a zahraničního dluhu České republiky v letech 1993–2020 (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování

Graf č. 7 znázorňuje vývoj domácího a zahraničního dluhu České republiky v letech 1993 až 2020. Z uvedeného grafu je patrné, že domácí dluh má od počátku vzniku republiky, tj. od roku 1993 rostoucí tendenci, kdy se z 72 miliard Kč vyšplhal na 1389,7 miliard Kč. Až od roku 2016 začal domácí dluh postupně, až na výjimku v roce 2017 klesat. Tento trend platil až do roku 2019, kdy vypukla světová pandemie nemoci COVID – 19 a domácí dluh tak od roku 2020 opět roste. Oproti tomu zahraniční dluh vykazuje podstatně nižší částky. Na počátku zaznamenávaného období můžeme vidět kolísavý trend, kdy výše zahraničního dluhu až do roku 2002 klesá a zase stoupá. Až od roku 2003 můžeme zaznamenat výraznější nárůst, který ovšem končí s rokem 2013, kdy zahraniční dluh začíná opět klesat, což trvá až do současnosti.

Tabulka 11: Struktura státního dluhu ČR

OBCHODOVATELNÝ DLUH	Státní pokladniční poukázky
	Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy
	Ostatní zdroje krytí
NEOBCHODOVATELNÝ DLUH	Přijaté zápůjčky a úvěry od mezinárodních finančních institucí (Evropská investiční banka)
	Spořicí státní dluhopisy nabízené drobným investorům
	Ostatní zdroje krytí

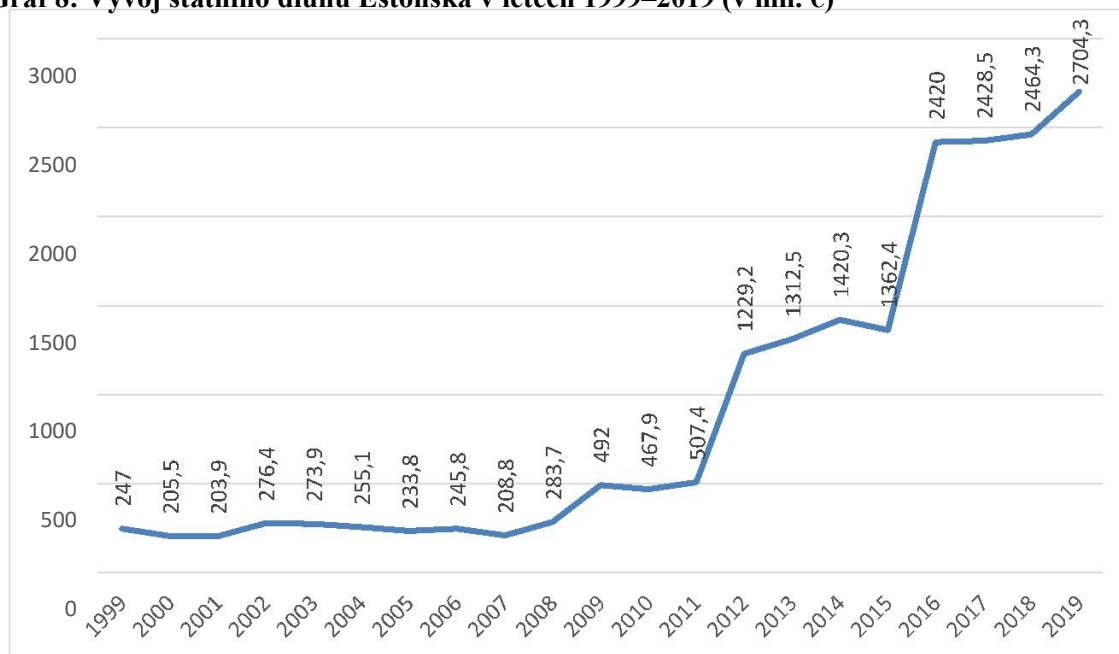
Zdroj: *Ministerstvo financí České republiky*, vlastní zpracování

4.2.2 Estonsko

Státní dluh Estonska bude analyzován a vyhodnocen od roku 1999 až do roku 2019. V podkapitole 4.3. bude znázorněn státní dluh také pro rok 2020.

Vývoj státního dluhu Estonska

Graf 8: Vývoj státního dluhu Estonska v letech 1999–2019 (v mil. €)

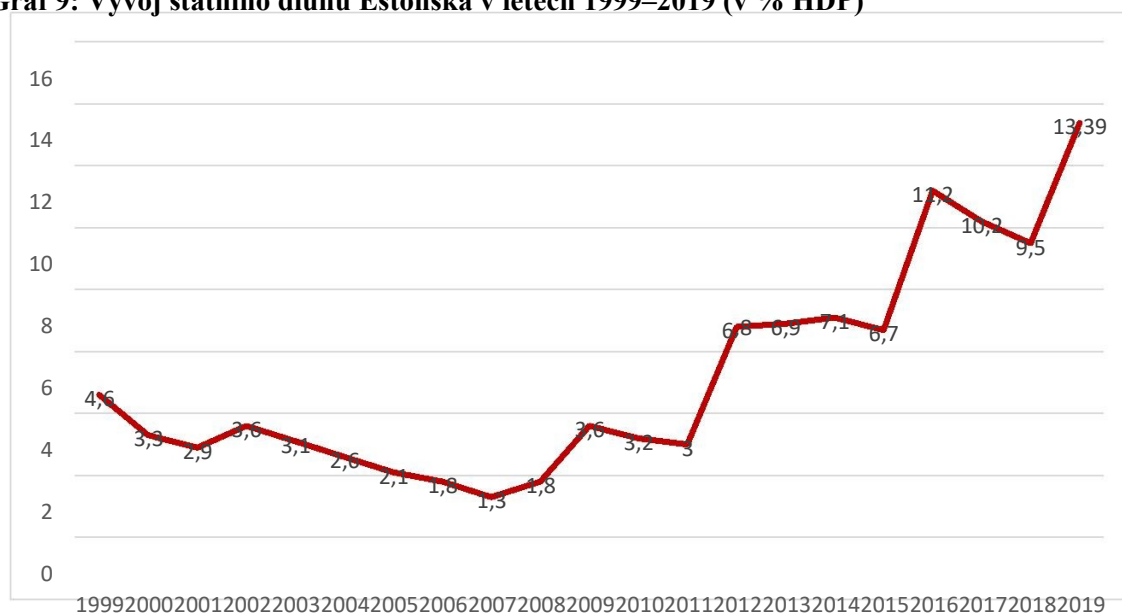

Zdroj: *Eurostat*, vlastní zpracování

Graf č. 8 mapuje vývoj státního dluhu Estonska od roku 1999 do roku 2019. Z uvedeného grafu lze vyčíst, že státní dluh Estonska vykazuje až na výjimky rostoucí trend. Nejnižší státní dluh byl zaznamenán v roce 2001, kdy dosáhl výše 203,9 mil. €. Značný nárůst státního dluhu mapuje rok 2009, kdy se z 283,7 mil. € vyšplhal na 492 mil. €, což může

být bráno jako následek finanční krize z předchozích let. Další značný skok můžeme vidět v roce 2016, kdy státní dluh vyšplhal z 1 362, 4 na 2 420 mil. €. Naopak nejvyšší nárůst státního dluhu Estonsko zaznamenalo v roce 2019, kdy se jeho částka vyšplhala na 2 704,3 mil. €.

Graf 9: Vývoj státního dluhu Estonska v letech 1999–2019 (v % HDP)

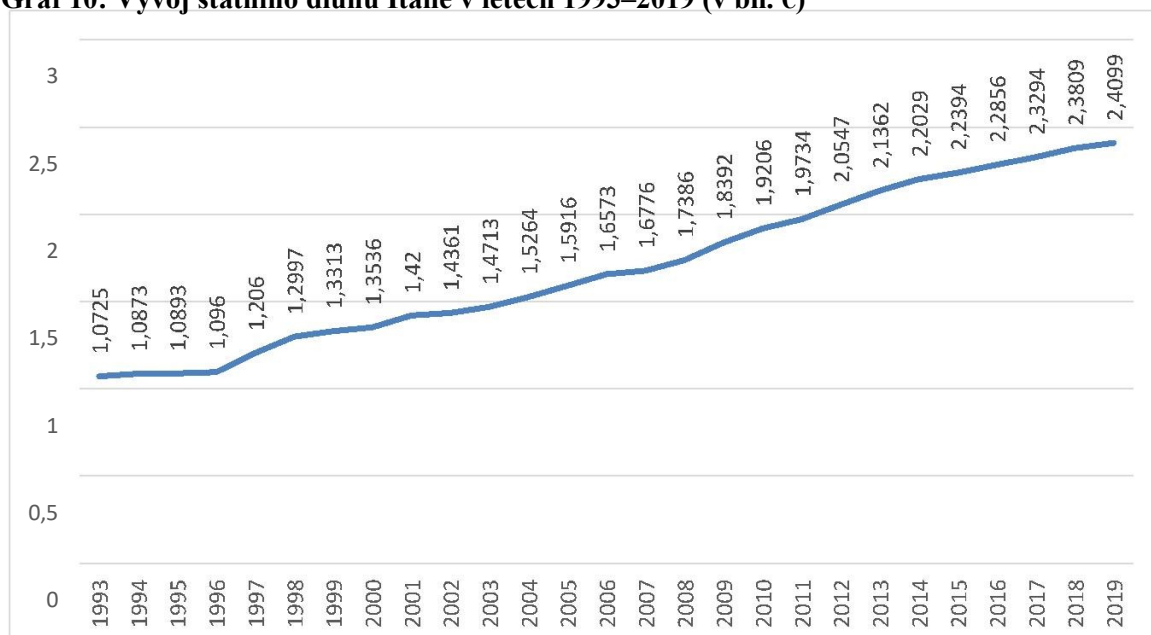
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 9 mapuje vývoj státního dluhu Estonska v letech 1999 – 2019 v závislosti na HDP v procentech. Z uvedeného grafu lze vyčíst, že nejnižší státní dluh vůči HDP mělo Estonsko v roce 2007, kdy jeho výše dosahovala 1,3 %. Výrazný nárůst můžeme zaznamenat v roce 2016, kdy se jeho hodnota zvýšila z 4,5 % na 11,2 %. Naopak nejvyšším státním dluhem vůči HDP Estonsko disponovalo v roce 2019, kdy jeho hodnota činila 13,39 %.

4.2.3 Itálie

Vývoj státního dluhu Itálie

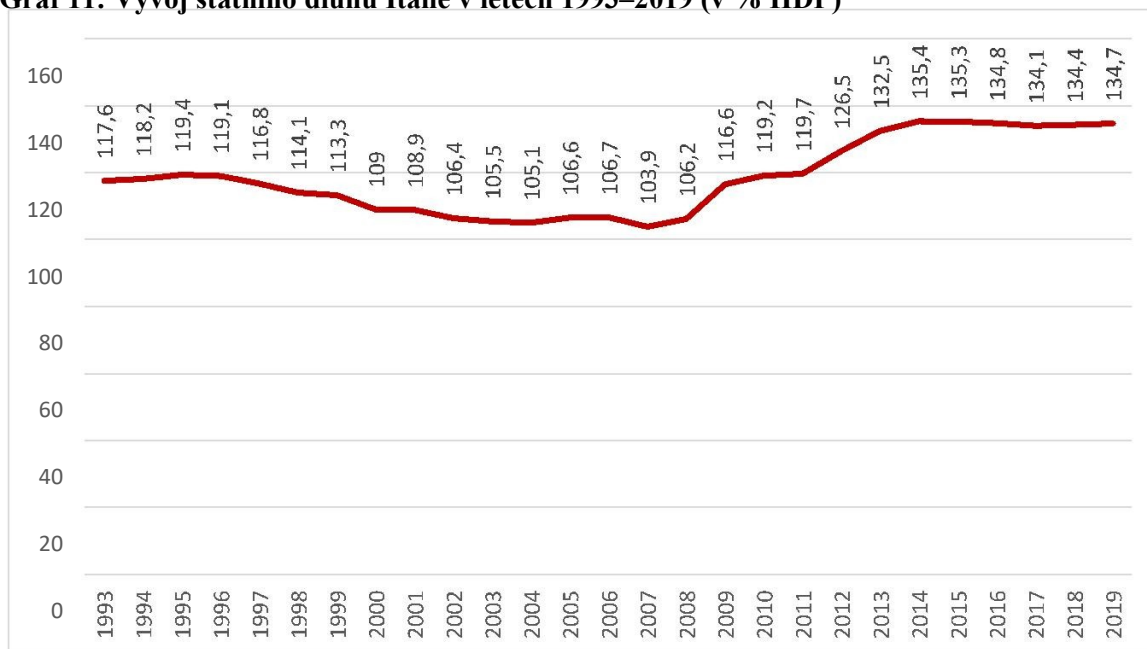
Graf 10: Vývoj státního dluhu Itálie v letech 1993–2019 (v bil. €)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 10 mapuje vývoj státního dluhu Itálie od roku 1993 do roku 2019. Z grafu lze vyčíst, že nejnižší státní dluh Itálie zaznamenala v samotném počátku, a to v roce 1993, kdy dosahoval výše 1,0725 bil. €. Od té doby jeho hodnota stoupá. V grafu nelze vidět žádný výrazný skok, můžeme tedy říct, že státní dluh Itálie stoupá postupně bez výraz odchylek. Nejvyšší nárůst státního dluhu lze tedy zaznamenat v roce 2019, kdy se jeho hodnota vyšplhala na 2, 4099 bil. €.

Graf 11: Vývoj státního dluhu Itálie v letech 1993–2019 (v % HDP)

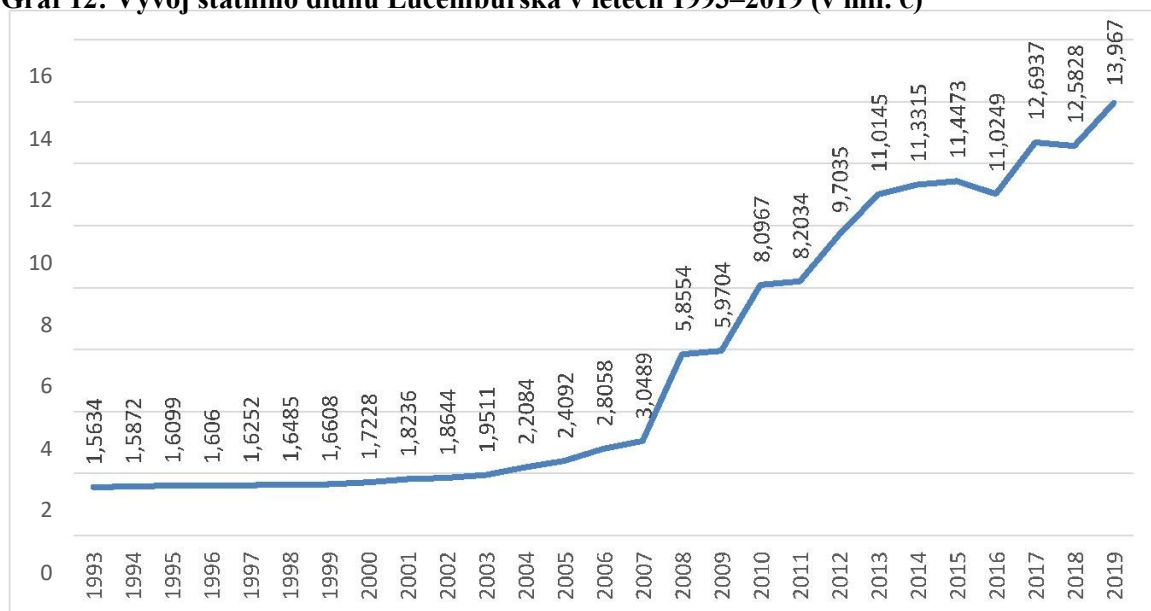
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 11 mapuje vývoj státního dluhu Itálie v letech 1993 – 2019 vůči HDP v %. Z grafu lze vyčíst, že nejnižší hodnotu státního dluhu vůči HDP měla Itálie v roce 2007, kdy jeho hodnota činila 103,9 %. Jediný výraznější skok můžeme zaznamenat v roce 2009, kdy se jeho hodnota vyšplhala z 106,2 % na 116,6 % HDP. Naopak nejvyšší státní dluh vůči HDP dosahoval v roce 2015, kdy dosahoval výše 135,4 %.

4.2.4 Lucembursko

Vývoj státního dluhu Lucemburska

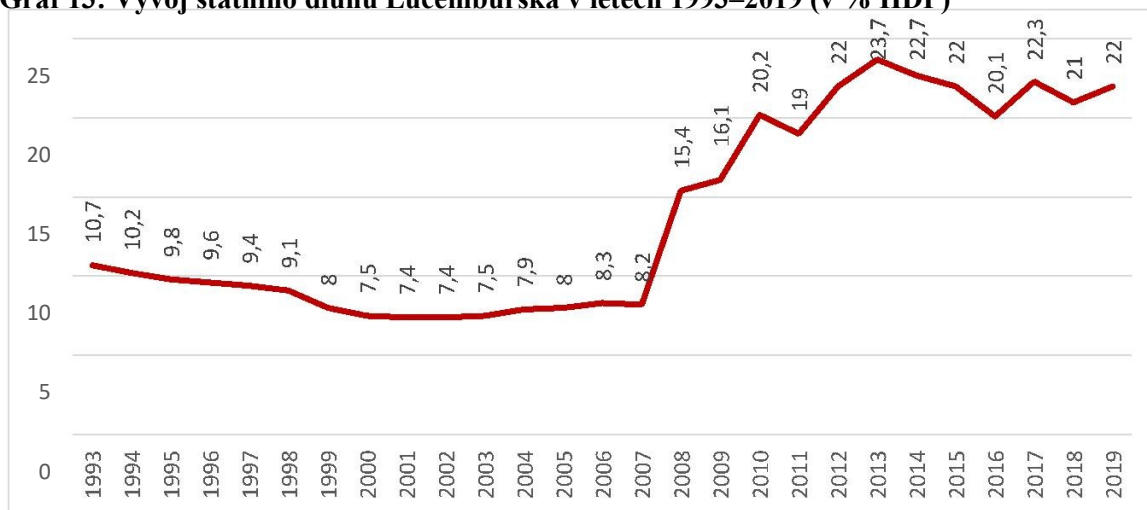
Graf 12: Vývoj státního dluhu Lucemburska v letech 1993–2019 (v mil. €)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 12 mapuje vývoj státního dluhu Lucemburska v letech 1993 – 2019. Nejnižší hodnotu státního dluhu zaznamenalo Lucembursko na počátku sledovaného období v roce 1993, kdy dosahoval výše 1, 5634 mld. €. Lucembursko zaznamenalo hned dva výrazné nárůsty dluhu. První z nich byl zaznamenán v roce 2008, kdy se jeho hodnota vyšplhala z 3,0489 mld. € Kč na 5,8554 mld. €. Druhý výraznější nárůst dluhu můžeme vidět v roce 2009, kdy se jeho hodnota zvýšila z 5,9704 mld. € na 8,0967 mld. €. Naopak nejvyšším nárůstem státního dluhu disponovalo Lucembursko v roce 2019, kdy dosáhl výše 13, 967 mld. €.

Graf 13: Vývoj státního dluhu Lucemburska v letech 1993–2019 (v % HDP)

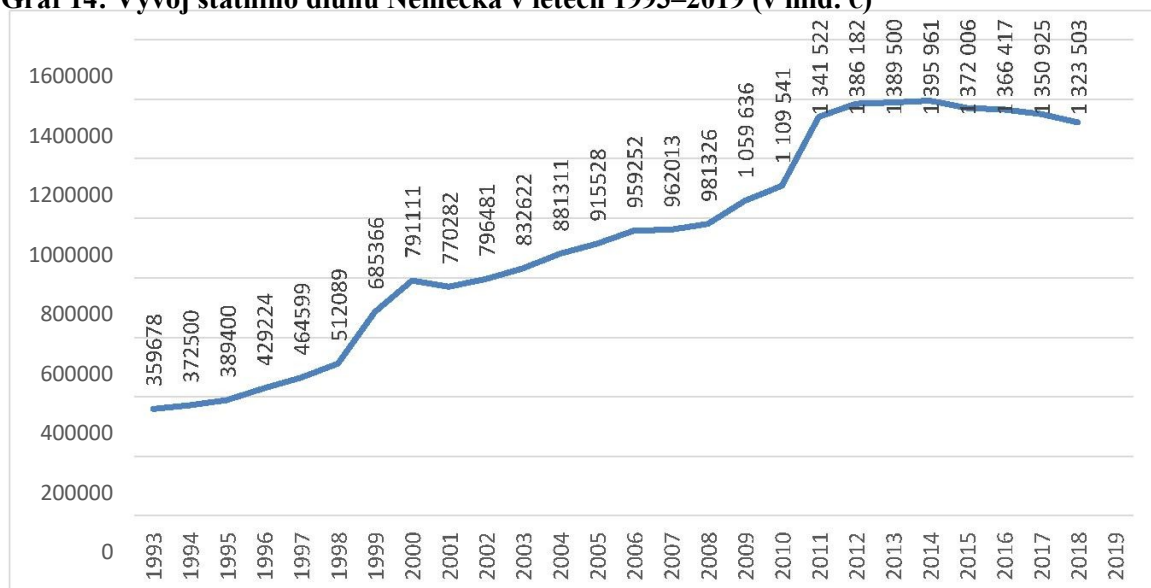
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 13 mapuje vývoj státního dluhu Lucemburska vůči HDP v procentech od roku 1993 do roku 2019. Z uvedeného grafu můžeme vyčíst, že nejnižším státním dluhem vůči HDP disponovalo Lucembursko v roce 2001 a 2002, kdy jeho výše dosahovala v obou zmíněných případech 7,4 %. Výrazný skok můžeme vidět v roce 2008, kdy se jeho hodnota zvýšila z 8,2 % na 15,4 %. Naopak nejvyšší nárůst státního dluhu vůči HDP byl v Lucembursku zaznamenán v roce 2013, kdy jeho hodnota dosahovala výše 23,7 %.

4.2.5 Německo

Vývoj státního dluhu Německa

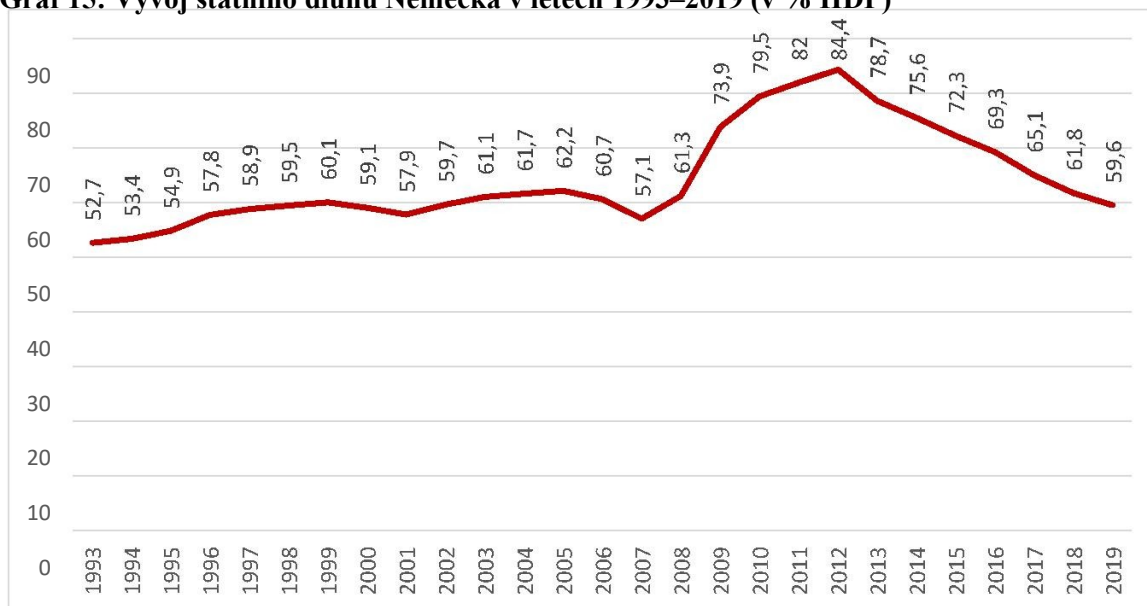
Graf 14: Vývoj státního dluhu Německa v letech 1993–2019 (v mld. €)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf. č. 14 mapuje vývoj státního dluhu Německa v letech 1993 – 2019. Jak lze vyčíst z uvedeného grafu, nejnižší hodnotu státního dluhu disponovalo Německo na počátku sledovaného období v roce 1993, kdy jeho hodnota činila 359 678 mil. €. Výraznější skoky můžeme vidět v roce 1999 a 2011, kdy se jeho hodnota v prvním případě vyšplhala z 512 089 mil. € na 685 366 mil. €. V roce 2011 se jeho hodnota vyšplhala z 1 109 541 mld. € na 1 341 522 mld. €. Naopak nejvyšší nárůst státního dluhu Německo zaznamenalo v roce 2014, kdy jeho hodnota činila 1 395 961 mld. €.

Graf 15: Vývoj státního dluhu Německa v letech 1993–2019 (v % HDP)

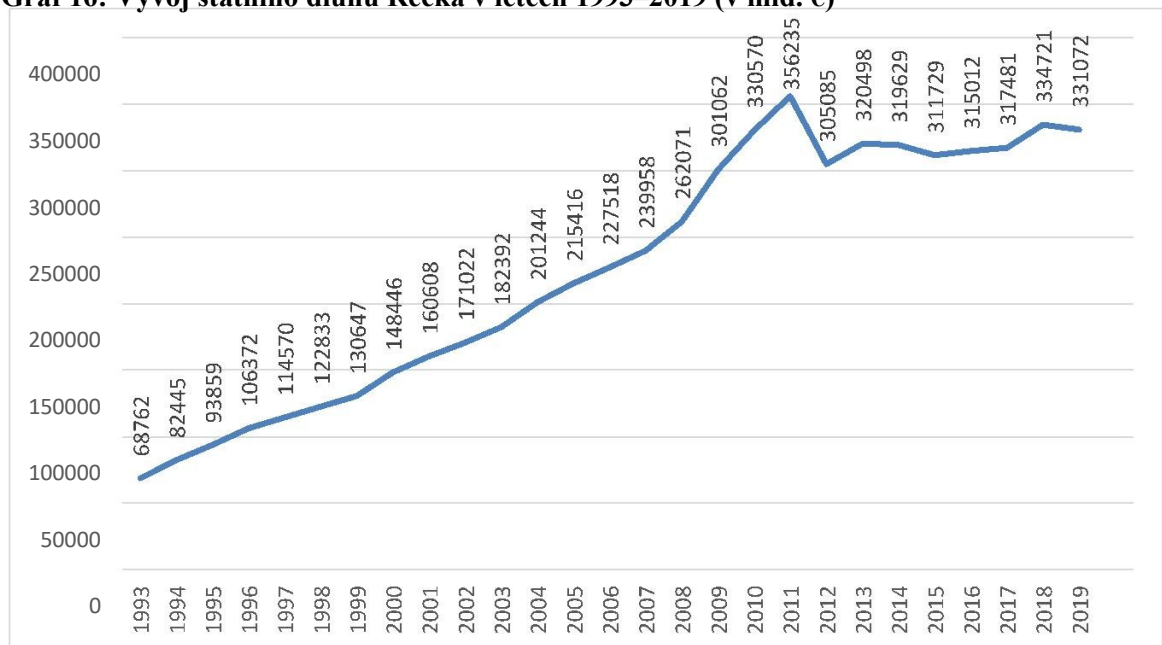
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 15 mapuje vývoj státního dluhu Německa v letech 1993 – 2019 vůči HDP v %. Z grafu lze vyčíst, že nejnižší státní dluh vůči HDP Německo zaznamenalo na počátku sledovaného období v roce 1993, kdy jeho hodnota činila 52,7 %. Nejvyšší nárůst státního dluhu vůči HDP můžeme vidět v roce 2009, kdy se jeho hodnota zvýšila z 61,3 % na 73,9 %, což může být následkem finanční krize z předchozího období. Naopak nejvyšší státní dluh vůči HDP Německo zaznamenalo v roce 2012, kdy se jeho hodnota vyšplhala na 84,4 %.

4.2.6 Řecko

Vývoj státního dluhu Řecka

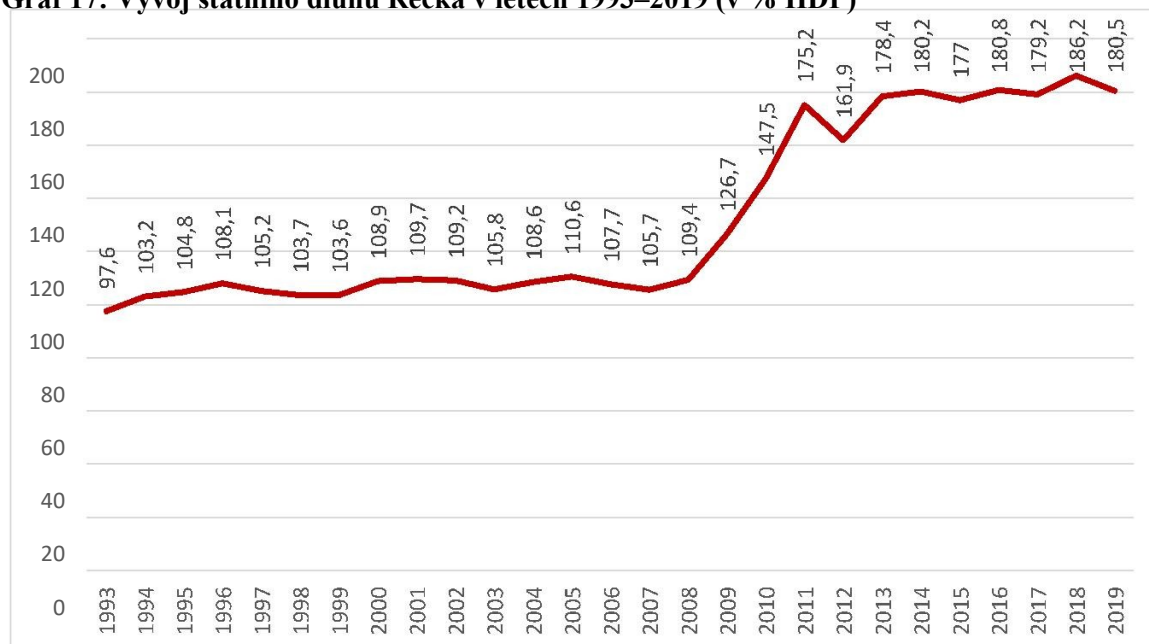
Graf 16: Vývoj státního dluhu Řecka v letech 1993–2019 (v mld. €)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 16 mapuje vývoj státního dluhu Řecka v letech 1993 – 2019. Z uvedeného grafu lze vyčíst, že nejnižším státním dluhem Řecko disponovalo na počátku sledovaného období v roce 1993, kdy jeho hodnota činila 68 762 mld. €. Nejvyšší nárůst státního dluhu můžeme zaznamenat v roce 2011, kdy se jeho hodnota zvýšila na 356 235 mld. €. Tato částka je zároveň nejvyšší z celého sledovaného období.

Graf 17: Vývoj státního dluhu Řecka v letech 1993–2019 (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 17 mapuje vývoj státního dluhu Řecka vůči HDP v letech 1993 – 2019. Z uvedeného grafu můžeme vyčíst, že nejnižším státním dluhem vůči HDP Řecko disponovalo na počátku sledovaného období v roce 2013, přičemž jeho hodnota činila 97,6 %. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v roce 2011, kdy se státní dluh Řecka vůči HDP vyšplhal na 175,2 %. Tato hodnota je zároveň nejvyšší z celého sledovaného období.

4.3 Dopady pandemie nemoci COVID – 19 na ekonomiky vybraných států

4.3.1 Česká republika

Podobně jako je to i u jiných států (a nebereme v úvahu pouze státy Evropské unie), došlo v důsledku pandemie COVID – 19 ke stagnaci české ekonomiky. Česká ekonomika neměla, a v současné chvíli ani nemá z čeho čerpat finanční prostředky, které by za normální situace použila ke splácení dluhů či investicím v zemi. V důsledku ztrát na lidských životech a kumulativnímu přenosu mezi občany musela být přijata řada opatření vedoucí k minimálnímu setkávání lidí tak, aby byl možný přenos nemoci výrazně omezen či dokonce potlačen. Na základě nepříznivému vývoji situace byly proto omezeny, či dokonce zrušeny veškeré kulturní a společenské akce, návštěvy obchodů a restaurací,

keré mohly vydávat jídlo pouze přes výdejní okénka, návštěvy v domovech s pečovatelskou službou, omezeny či dokonce zavřeny byly až na výjimky veškeré služby jako např. kadeřnictví, salony, prádelny, čistírny, autoservisy, zámečnictví apod. Došlo také k zavření škol a školek, zoologických zahrad, plaveckých bazénů nebo ke zrušení sportovních akcí a utkání.

Nemoc COVID – 19 však postihla také letecký průmysl a cestovní ruch, neboť v důsledku celosvětové pandemie byly výrazně omezeny lety a došlo k poklesu cestujících, kteří by leteckou dopravu využili. V důsledku toho vyhlásil český letecký dopravce ČSA (České aerolinie) úpadek. Aerolinie totiž disponují dluhem ve výši 1,8 mld. Kč. Podle webových stránek ČT 24 se dluh skládá z neprojetých nebo neproplacených letenek cestujících, který dosahuje výše zhruba 1 mld. Kč, zbytek činí dluhy vůči dodavatelům.⁶⁸

Ochromen byl však také průmysl jako takový, neboť firmám chyběli zaměstnanci, kteří by ve firmách v důsledku karantény či nemoci pracovali a podíleli se tak na vytváření finančních prostředků.

Značné problémy způsobil koronavirus také ubytovacím a stravovacím službám, které musely své podniky buď zavřít, nebo dotovat ze svých vlastních náhradních zdrojů. Na základě ekonomických propadů řady podniků, které musely být v důsledku nemoci zavřeny vytvořila vláda České republiky pod záštitou ministerstev řadu kompenzačních programů, které mohly postižené podniky čerpat, jako např. Program Antivirus, COVID Gastro, COVID Nájemné, COVID Ubytování, COVID Záruka CK a další.⁶⁹ Tyto vyplácené kompenzace však značnou mírou zasáhly do státního rozpočtu, čímž se opět prohloubila dluhová propast.

Současnou situaci Česká republika v historii ještě nikdy nezažila. Ani války či hospodářské krize nezasáhly českou ekonomiku tolik, jako je tomu nyní. Podle Deloitte⁷⁰, nadnárodní společnosti poskytující finanční poradenské služby a jejího ředitele Davida Marka slouží

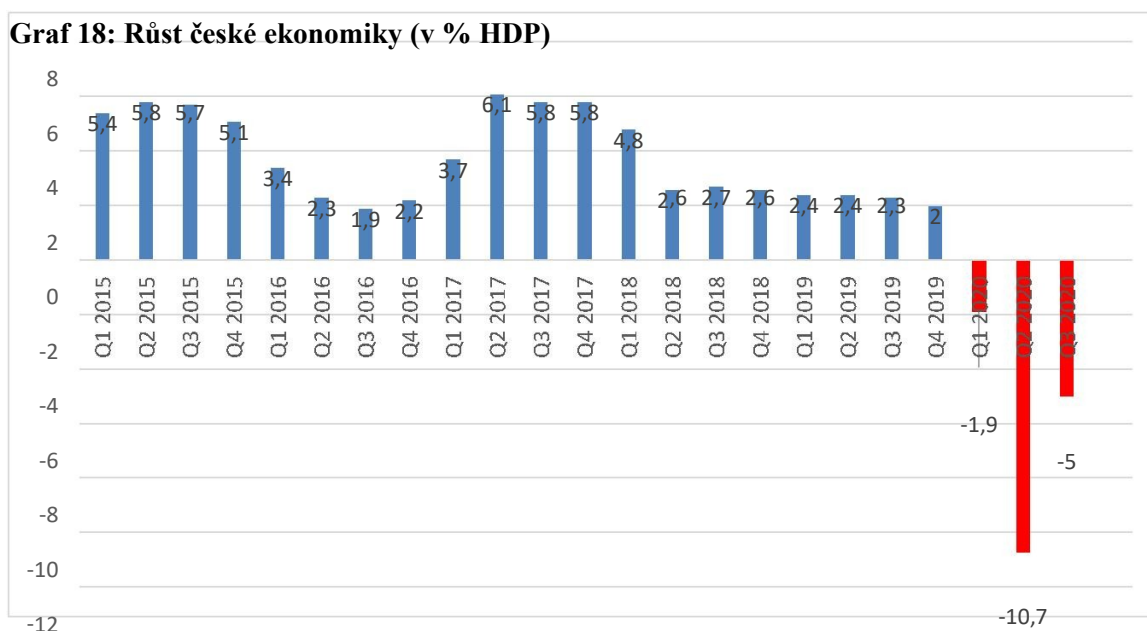
⁶⁸ Soud vyhlásil úpadek ČSA, firma dluží přes 1,8 miliardy korun. ČT 24 [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3281384-soud-vyhlasil-upadek-csa-firma-dluzi-pres-18-miliardy-korun>

⁶⁹ Kompenzace. Covid Portál [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/kompenzace>

⁷⁰ Ekonomické dopady COVID-19: Těžká, ale zvládnutelná zkouška. Deloitte [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/covid-19/articles/ceska-ekonomika-v-karantene-dopady-covid-19.html>

Česká republika již řadu let jako učebnicový příklad stabilní ekonomiky s minimálními makroekonomickými výkyvy. Ještě před vypuknutím koronavirové pandemie disponovala Česká republika relativně nízkou a stabilní inflací. Vládní sektor hospodařil s mírným přebytkem a dluh měl vůči HDP klesající tendenci. Můžeme tedy říct, že česká ekonomika se před vypuknutím pandemie koronaviru nacházela v dobré kondici, což je pro řešení případných ekonomických problémů vždy dobré. Zhruba 10 % HDP tvoří nejvíce zasažená odvětví jako zmíněný maloobchod, sport, kultura, ubytování a stravování, letecká doprava a další. S tím souvisí také pokles nových objednávek či dovozu a nižší spotřeba energií. *“Všechna odvětví negativně zasahují nucené prázdniny pro školáky a studenty. V Česku je zhruba jeden milion rodin s dětmi do 12 let a zhruba 600 tisíc rodin spoléhá na to, že děti v tomto věku obvykle chodí do školy. Nyní ale musí jeden z rodičů zůstat doma. Částečně situaci zachraňují prarodiče a možnost práce z domova. Přesto ale může být 5-10 procent zaměstnanců a podnikatelů vyřazeno z práce nebo výrazně omezeno v pracovní činnosti. Při měsíčním nouzovém režimu ekonomiky by mohly ztráty dosahovat zhruba 1-1,2 procenta HDP, což odpovídá 60-70 miliardám korun.”⁷¹*

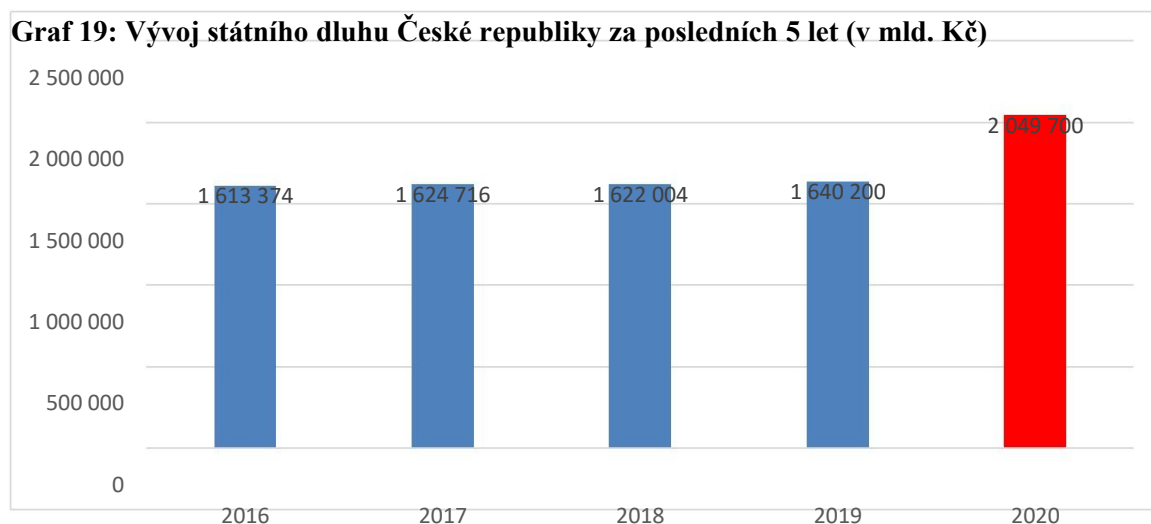
Graf 18: Růst české ekonomiky (v % HDP)

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

⁷¹ Ekonomické dopady COVID-19: Těžká, ale zvládnutelná zkouška. *Deloitte* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/covid-19/articles/ceska-ekonomika-v-karantene-dopady-covid-19.html>

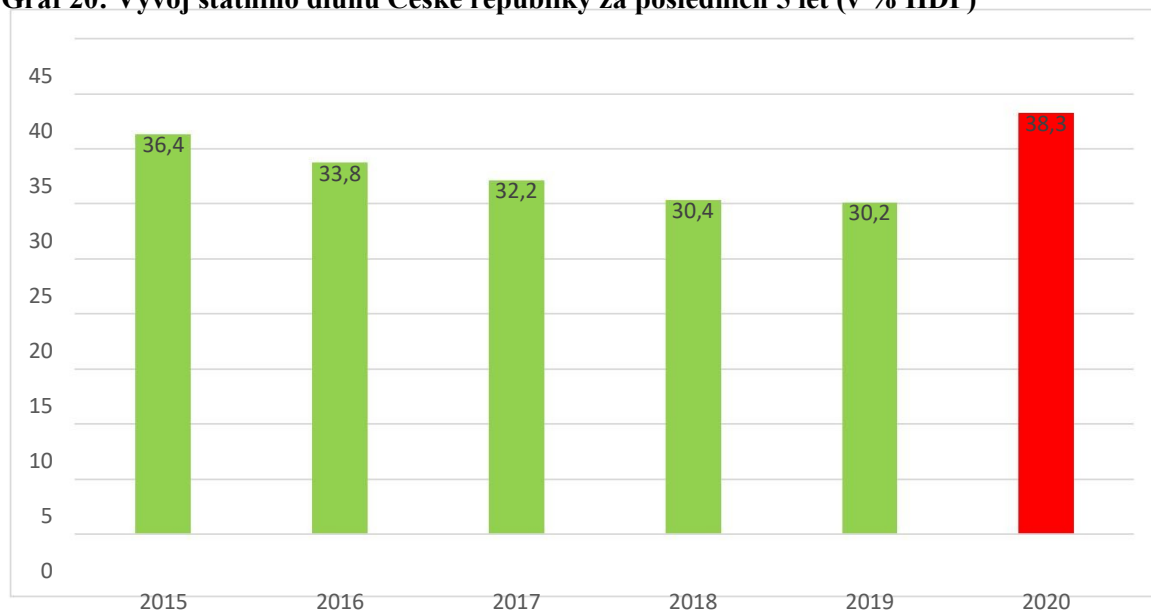
V grafu č. 18 je promítnut růst české ekonomiky v % HDP od roku 2015 do roku 2020. Z grafu je patrný propad ekonomiky v roce 2020, což je způsobeno zejména útlumem ekonomiky z důvodu restriktivních opatření reagující na pandemii nemoci COVID – 19.

Zdroj: *Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování*

Graf č. 19 mapuje vývoj státního dluhu České republiky za posledních 5 let. Z grafu je patrný nárůst státního dluhu, který se za rok 2020 vyšplhal na 2 049 700 mld. Kč. V předchozím roce přitom hodnota státního dluhu České republiky činila 1 640 200 mld. Kč., což je rozdíl téměř 410 mil. Kč.

Graf 20: Vývoj státního dluhu České republiky za posledních 5 let (v % HDP)

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování

Graf č. 20 mapuje vývoj státního dluhu České republiky vůči HDP za posledních 5 let. Na základě grafu lze vyzpozorovat rostoucí trend tohoto ukazatele, neboť hodnota státního dluhu České republiky vůči HDP pro rok 2020 činila 38,3 %, což je rozdíl oproti předchozímu roku 2019 o 8,1 %.

Tabulka 12: Srovnání rozpočtu pro rok 2020 a 2021 (v mld. Kč)

	2020 (k. 1.1.)	2021	Změna
Příjmy	1466,6	1328,2	138,4
Výdaje	1506,6	1648,2	141,6
Saldo	-40	-320	-280

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, vlastní zpracování

Tabulka č.12 porovnává příjmy, výdaje a saldo státního rozpočtu z roku 2020 a 2021.

4.3.2 Estonsko

Ačkoliv Estonsko nepoznaly takové ztráty na životech jako např. Českou republiku, tak také estonská ekonomika zažila vlivem opatření spojených s pandemií nemoci COVID – 19 značný propad. Estonské školství přešlo na distanční výuku, školky zůstaly zavřené,

zrušeno bylo konání veškerých kulturních a společenských akcí, maloobchod byl značně omezen a přijatá opatření se dotkla také restaurací či sportu.⁷²

Přestože je Estonsko zemí se silnou ekonomikou a disponuje minimálním zadlužením, dopady pandemie nemoci COVID – 19 jsou značné. S růstem HDP z minulých let přišel skokový pokles a v zemi vzrostl také státní dluh vůči HDP.

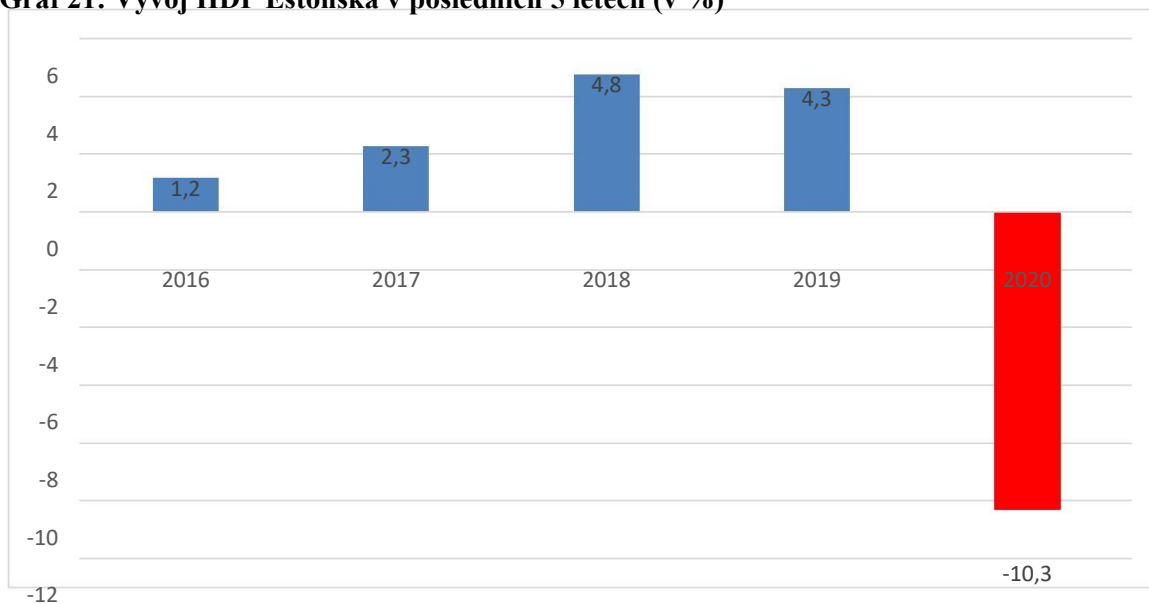
Na základě toho byly v Estonsku vyhlášeny kompenzační programy, které pomohou zasaženým oblastem alespoň částečně vykompenzovat škody a ztráty. Jedním z nich je např. kompenzační program pro 4 mezinárodní provozovatele trajektů spojující Estonsko s Finskem a Švédskem ve výši 20 mil. eur. Podle Evropské komise přijatá omezení v Estonsku způsobila pokles cestujících, což vedlo k nepříznivému propadu příjmů daných provozovatelů. Dalším programem je např. program na podporu průmyslového výzkumu a experimentálního vývoje zkoumající mimo jiné koronaviry, který je dotován částkou 10 mil. eur a je spolufinancovaný Evropským fondem pro regionální rozvoj. Jedním z dalších programů vyhlášených estonskou vládou za pomoci evropských fondů je program zaměřený na podporu zemědělců, které postihly dopady koronaviru ve výši 15,8 mil. eur.⁷³

Na základě níže předložených grafů lze vidět, jak se vlivem pandemie nemoci COVID – 19 změnil ekonomický vývoj Estonska.

⁷² Restrictions in force in Estonia. *Kriis.ee* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.kriis.ee/en/restrictions-force-estonia-starting-march-11>

⁷³ Details of Estonia's support measures to help citizens and companies during the significant economic impact of the coronavirus pandemic. *Europa.eu* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases/estonia>

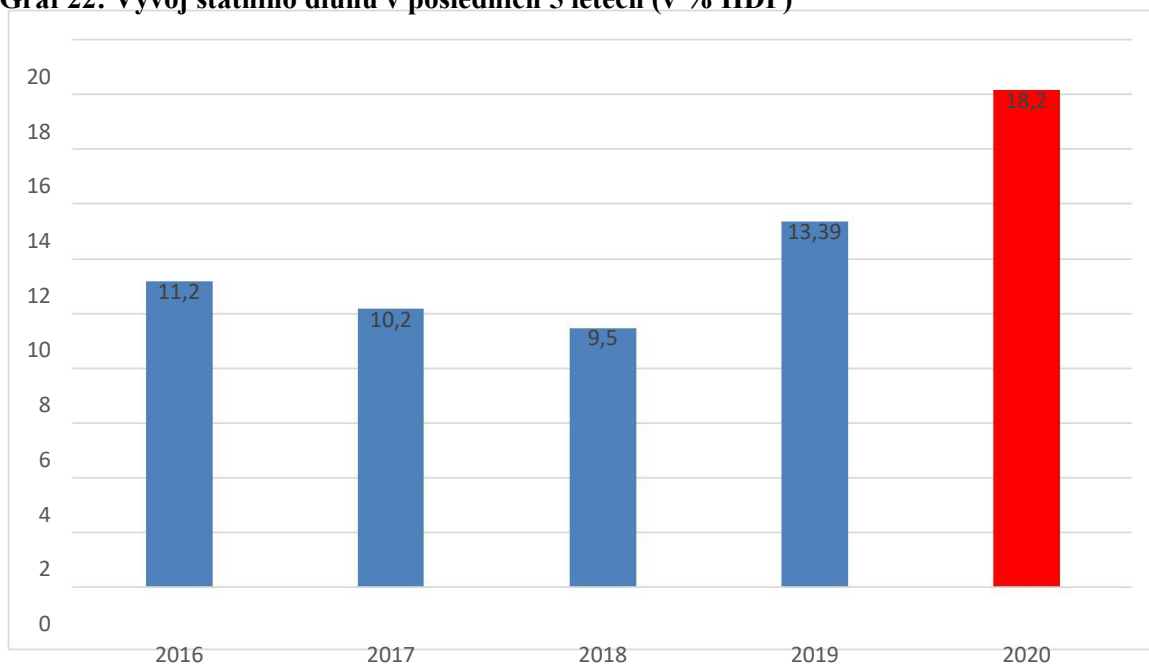
Graf 21: Vývoj HDP Estonska v posledních 5 letech (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 21 mapuje vývoj HDP Estonska v posledních 5 letech. Z grafu je patrné, že estonská ekonomika zaznamenala v roce 2020 oproti předchozím rokům značný propad HDP. Jeho hodnota v roce 2020 činila rekordních – 10,3 %

Graf 22: Vývoj státního dluhu v posledních 5 letech (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 22 mapuje vývoj státního dluhu Estonska vůči HDP za posledních 5 let. Z grafu je patrné, že v roce 2020 stoupl státní dluh Estonska vůči HDP oproti předchozímu roku o 4,81 % na 18,2 % HDP.

4.3.3 Itálie

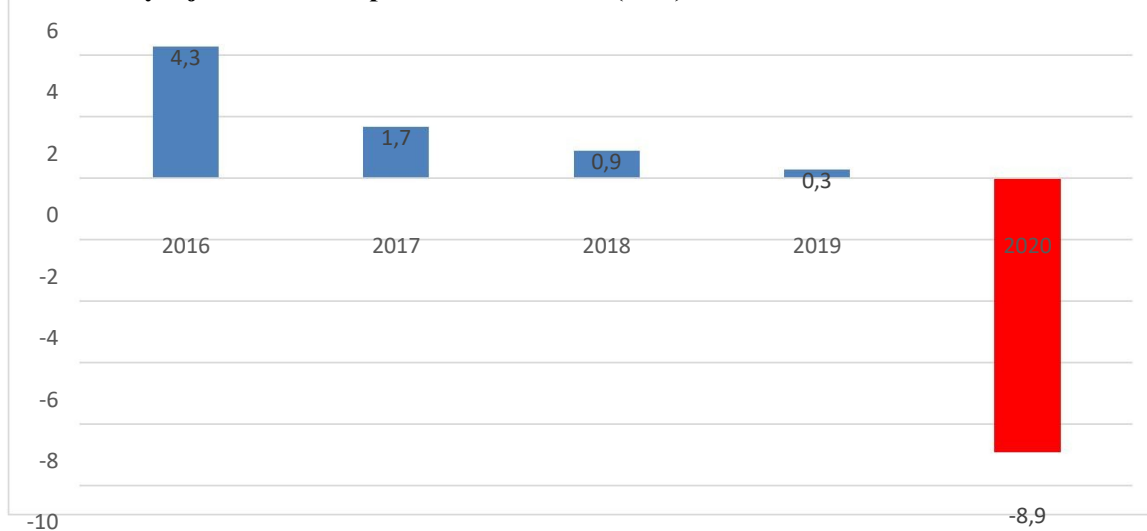
Itálie se na začátku roku 2020 stala jakýmsi semeništěm nemoci COVID – 19. Italské zdravotnictví bylo značně zasaženo, neboť nemocní, a hlavně oběti stále přibývali, což samozřejmě vedlo k útlumu italské ekonomiky. Zrušeny byly jako v mnoha zemích veškeré kulturní a společenské akce, omezen byl maloobchod, restaurační a ubytovací služby, sport a další. V důsledku pandemie nemoci COVID – 19 došlo v Itálii k nárůstu cen potravin, neboť nebyla přerušena italská výroba a země se tak musela potýkat s problémy s logistikou či reakcí na nová bezpečnostní opatření, což se do konečné ceny potravin promítlo.⁷⁴ Podle webu Idnes.cz zažila Itálie nejprudší pokles průmyslu za posledních 11 let, a to v řádech několika procent. Podle tamního webu se některé podniky z této krize již nevzpamatují a budou muset zavřít.⁷⁵ Pomoci s narovnáním podnikatelského prostředí a dalšími kompenzacemi škod by mohly kompenzační programy a bonusy zprostředkované italskou vládou ve spolupráci s Evropskou komisí. Jedním z italských kompenzačních programů byl program na odškodnění poskytovatelů komerčních služeb dálkové osobní železniční dopravy ve výši 511 mil. eur. Dalším z kompenzačních programů vyhlášených italskou vládou byl program na náhradu škody společnosti Toscana Aeroporti, což je provozovatel letišť v italské Pise a Florencii ve výši 10 mil. eur. Dalším z mnoha kompenzačních programů byl program na podporu mikropodniků a malých a středních podniků, kteří poskytují služby v rámci distribuce pohonných hmot na italských dálnicích ve výši zhruba 4 mil. eur.⁷⁶

⁷⁴ Deflazione globale, ecco l'eredità della pandemia Covid. Il Sole 24 Ore [online]. 2020 [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.ilsole24ore.com/art/deflazione-globale-ecco-l-eredita-pandemia-covidADPH3fZ>.

⁷⁵ Itálie zažila za první čtvrtletí nejprudší pokles průmyslu za 11 let. Očekává další prohloubení propadu. Idnes.cz [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/koronavirus-covid-19-prumysl-italie-hdp-propad-confindustria_2004021725_luk

⁷⁶ Details of Italy's support measures to help citizens and companies during the significant economic impact of the coronavirus pandemic. Europa.cz [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: Details of Italy's support measures to help citizens and companies during the significant economic impact of the coronavirus pandemic.

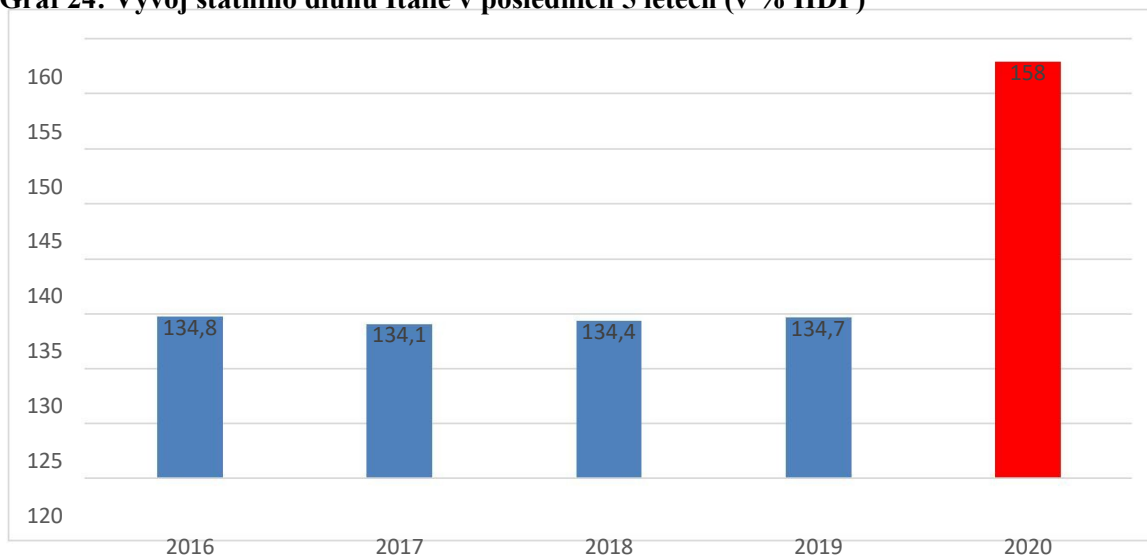
Graf 23: Vývoj HDP Itálie v posledních 5 letech (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 23 mapuje vývoj HDP Itálie za posledních 5 let. Na základě uvedeného grafu můžeme říct, že italská ekonomika v době pandemie koronaviru zaznamenala značný propad, neboť HDP v roce 2020 činilo -8,9 %, což je oproti předchozímu roku propad o 8,6 %.

Graf 24: Vývoj státního dluhu Itálie v posledních 5 letech (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 24 mapuje vývoj státního dluhu Itálie vůči HDP za posledních 5 let. Na základě uvedeného grafu a jeho hodnot lze říct, že státní dluh vůči HDP má rostoucí tendenci

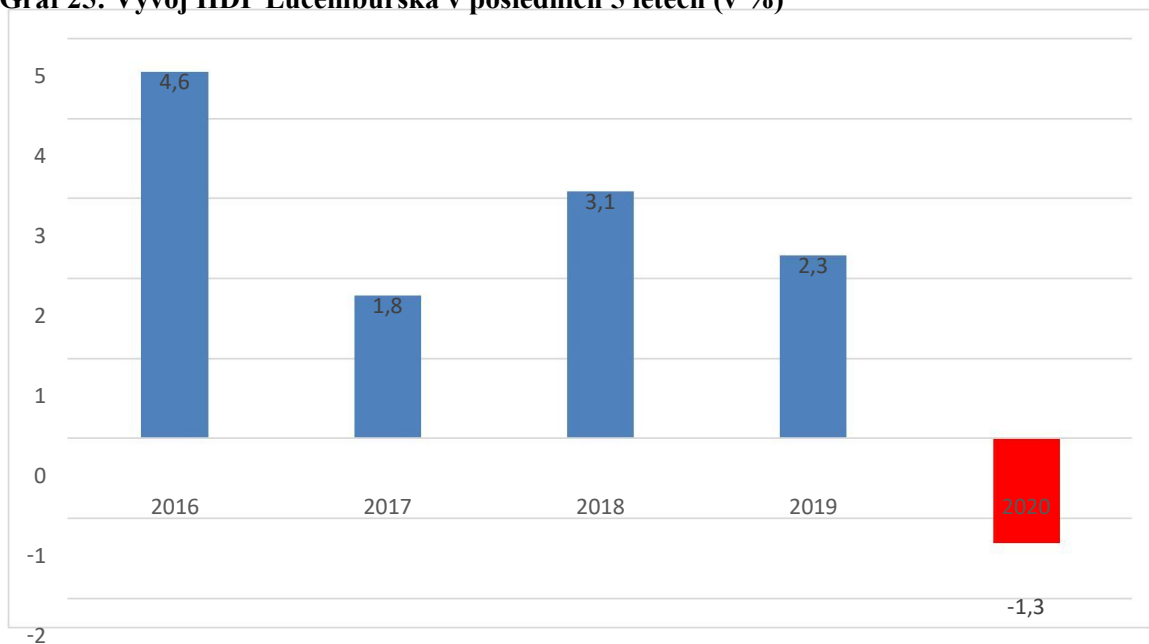
a jeho hodnota pro rok 2020 činí 158 % HDP, což je o 23,3 % více, než tomu bylo v předchozím roce.

4.3.4 Lucembursko

Také Lucembursko jakožto silnou ekonomiku a jeden z nejbohatších států Evropské unie postihla pandemie nemoci COVID – 19. Lucembursko jako jedna z prvních zemí začala s testováním všech svých občanů a lidí cestujících do země za prací na koronavirus, což se samozřejmě také promítlo do rozpočtu.⁷⁷ Lucembursko stejně jako další země vyhlásilo ve spolupráci s Evropskou komisí několik kompenzačních programů, které mají za cíl narovnat ekonomiku země a přispět k odškodnění všech postižených oborů. Jedním z nich je program na podporu producentů masa ve výši 1,5 mil. eur. Dalším kompenzačním programem je program podporující pojištění obchodních úvěrů ve výši 145 mil. eur. V neposlední řadě vyhlásila lucemburská vláda kompenzační program ve formě přímých grantů na řešení likviditních potřeb příjemců a na podporu pokračování jejich činnosti. Mezi zasažená odvětví se řadí hotelnictví, kempování, restaurační a stravovací služby, služby v oblasti cestování, maloobchodu a další.

⁷⁷ Evropská země chce otestovat všechny své obyvatele na covid-19 Zdroj: <https://globe24.cz/svet/evropska-zeme-chce-otestovat-vsechny-sve-obyvatele-na-covid-19.7499d1a7>. *Globe24* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://globe24.cz/svet/evropska-zeme-chce-otestovat-vsechny-sve-obyvatele-na-covid-19.7499d1a7>

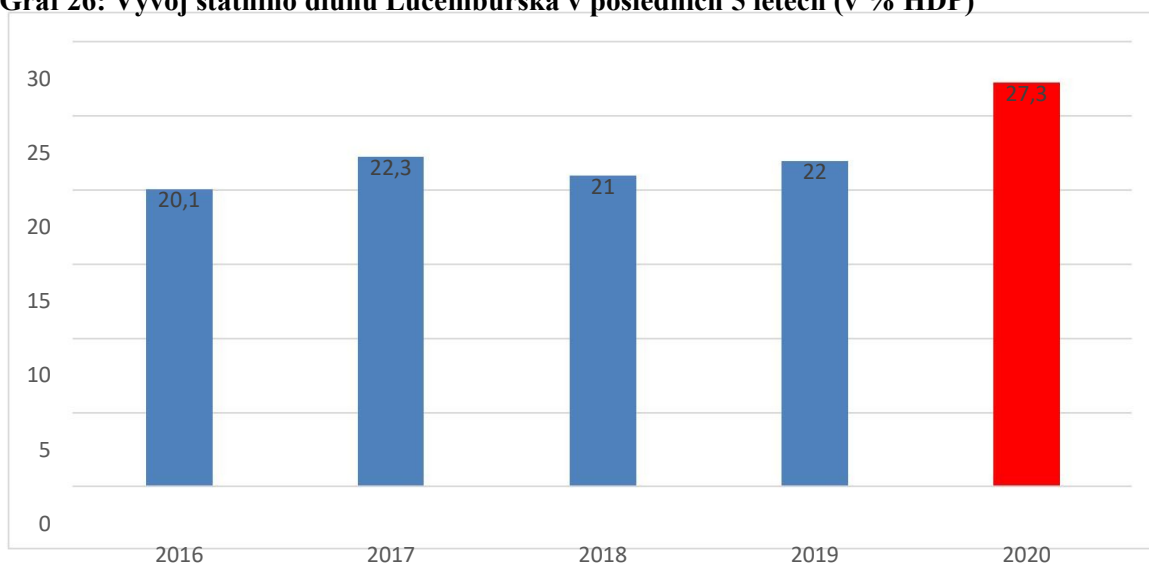
Graf 25: Vývoj HDP Lucemburska v posledních 5 letech (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 25 mapuje vývoj HDP Lucemburska za posledních 5 let. Z grafu je patrný propad HDP, který se propadl na hodnotu -1,3 %, což je procentní rozdíl, než tomu bylo v předchozím roce.

Graf 26: Vývoj státního dluhu Lucemburska v posledních 5 letech (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 26 mapuje vývoj státního dluhu Lucemburska vůči HDP za posledních 5 let. Na základě uvedeného grafu lze usoudit, že pandemie nemoci COVID – 19 poznamenala také takovou zemi se silnou jakou je Lucembursko, neboť státní dluh Lucemburska vůči HDP vzrostl oproti předchozímu roku o 5,3 %.

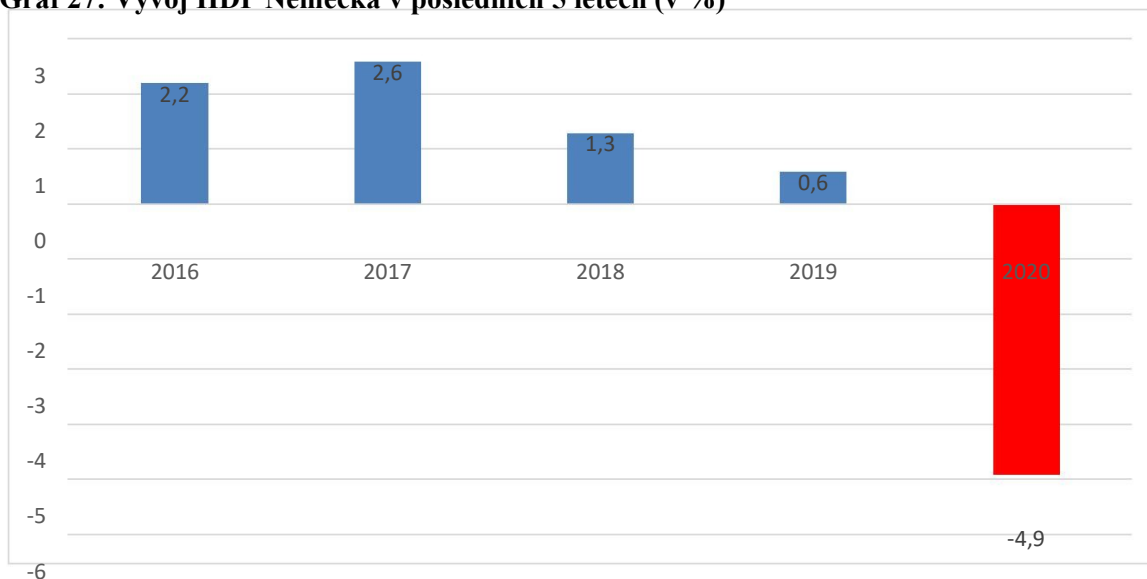
4.3.5 Německo

Pandemie nemoci COVID – 19 zastavila růst německé ekonomiky. Podle šéfa tamní státní kasy Olafa Scholze bude potřeba zvýšit schodek státního rozpočtu pro letošní rok o další 60.4 mld. eur, čímž dojde k zadlužení na 240 mld. eur. Podle Scholze bude Německo v příštím roce hospodařit s dluhem ve výši 81,5 mld. eur.⁷⁸ Výkon průmyslu se propadl o 10,4 %. Obchod, doprava a pohostinství dohromady zaznamenaly propad o 6, 3 %.⁷⁹ Také Německo vyhlásilo ve spolupráci s Evropskou komisí řadu kompenzačních programů, které by měly pomoci odvětvím, které koroavirus nejvíce zasáhl. Jedním z nich je program pro odškodnění ubytoven pro mládež, školní domovy, střediska pro vzdělávání mládeže a další, který je vyhlášen formou grantu, a má za úkol nahradit škodu až do výše 60 % ztráty příjmů. Dalším kompenzačním programem je program na náhradu škody podnikům působícím v oblasti veletrhů a kongresů, který má uhradit škody způsobené pandemií koronaviru ve výši 642 mil. eur. V neposlední řadě vyhlásila německá vláda kompenzační program podporující rekapitalizaci skupiny cestovního ruchu TUI AG ve výši 1,25 mld. eur.

⁷⁸ Německo se kvůli koronaviru zadlužuje stále víc. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/nemecko-se-kvuli-koronaviru-zadluzuje-stale-vic-40354764#utm_content=freshnews&utm_term=n%C4%9Bmecko%20covid%2019%20ekonomika&utm_medium=hint&utm_source=search.seznam.cz

⁷⁹ Německá ekonomika se propadla o pět procent. Poprvé po deseti letech. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/clanek/nemecka-ekonomika-se-propadla-o-pet-procent-poprve-po-deseti-letech-40347808>

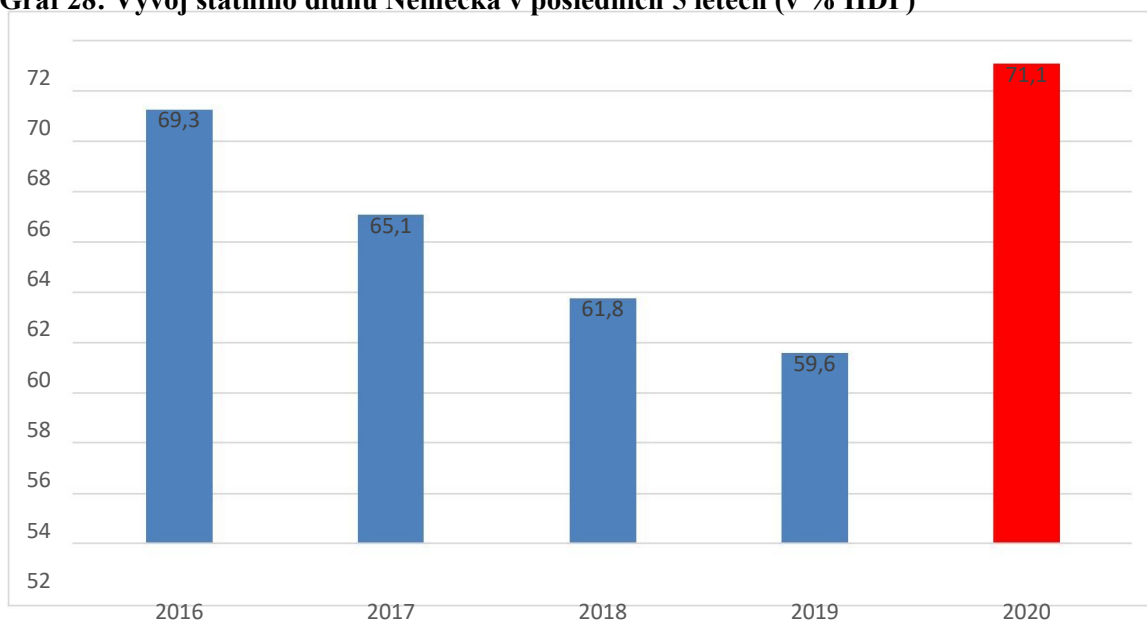
Graf 27: Vývoj HDP Německa v posledních 5 letech (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 27 mapuje vývoj HDP Německa za posledních 5 let. Z grafu lze usoudit, že také Německo postihla opatření spojená s pandemií nemoci COVID 19, neboť HDP se v roce 2020 propadlo na hodnotu -4,9 %, což je oproti předchozímu roku rozdíl 4,3 %.

Graf 28: Vývoj státního dluhu Německa v posledních 5 letech (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 28 mapuje vývoj státního dluhu Německa vůči HDP za posledních 5 let. Z grafu je patrný nárůst státního dluhu vůči HDP na hodnotu 71,1 %, což je oproti předchozímu roku nárůst o 11,5 %.

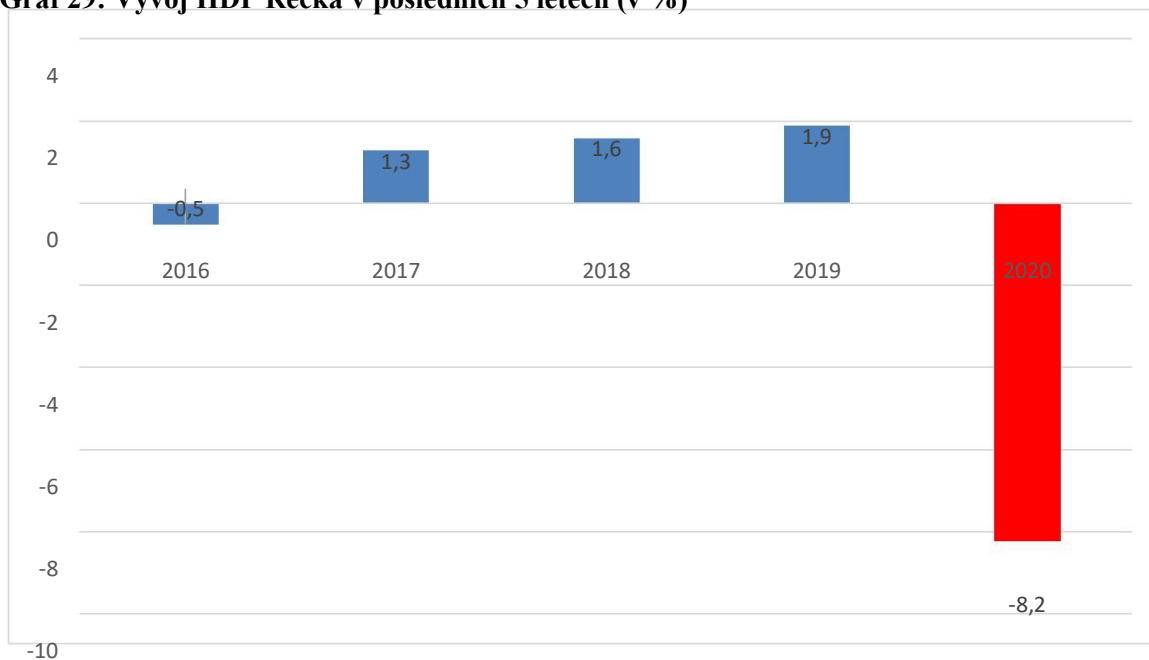
4.3.6 Řecko

Ačkoliv se mohlo zdát, že se Řecko dostane z finanční krize, nestalo se tak. Řeckou ekonomiku značně zasáhl koronavirus, a země se tak opět nachází v recesi. Jelikož je Řecko přímo závislé na příjmech z cestovního ruchu, utrpělo v důsledku opatření spojených s pandemií nemoci COVID – 19 značné ztráty. Cestovní ruch a turismus zaujímá přibližně 20 % z celkového HDP, avšak v důsledku uzavření ubytovacích zařízení a omezení letecké dopravy lze počítat se škodami.⁸⁰ V důsledku pandemie nemoci COVID – 19 vyhlásila řecká vláda řadu kompenzačních programů, které by měly postupně ozdravit ekonomiku a pomoci tak nejvíce zasaženým oblastem. První z nich je program na podporu provozovatelů turistických autobusů a vlaků ve výši 21 mil. eur. Dalším kompenzačním programem je program pro podporu malých a středních podniků, které byly přímo zasaženy opatřeními spojenými s pandemií nemoci COVID 19 ve výši 500 mil. eur. Třetím kompenzačním programem je řecký grant ve výši 120 mil. eur pro leteckou společnost Aegean Airlines, který má za cíl vykompenzovat společnosti finanční ztráty, které byly vyvolány restriktivními opatřeními spojenými s pandemií nemoci COVID – 19 a omezením cestovního ruchu.⁸¹

⁸⁰ Recese v Řecku se stále prohlubuje, ekonomika klesla o 14 procent Zdroj: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/recko-ekonomika-koronavirus-recese.A200903_114549_ekonomika_kou. *Idnes.cz* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/recko-ekonomika-koronavirus-recese.A200903_114549_ekonomika_kou

⁸¹ Details of Greece's support measures to help citizens and companies during the significant economic impact of the coronavirus pandemic. *Europa.eu* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases/greece>

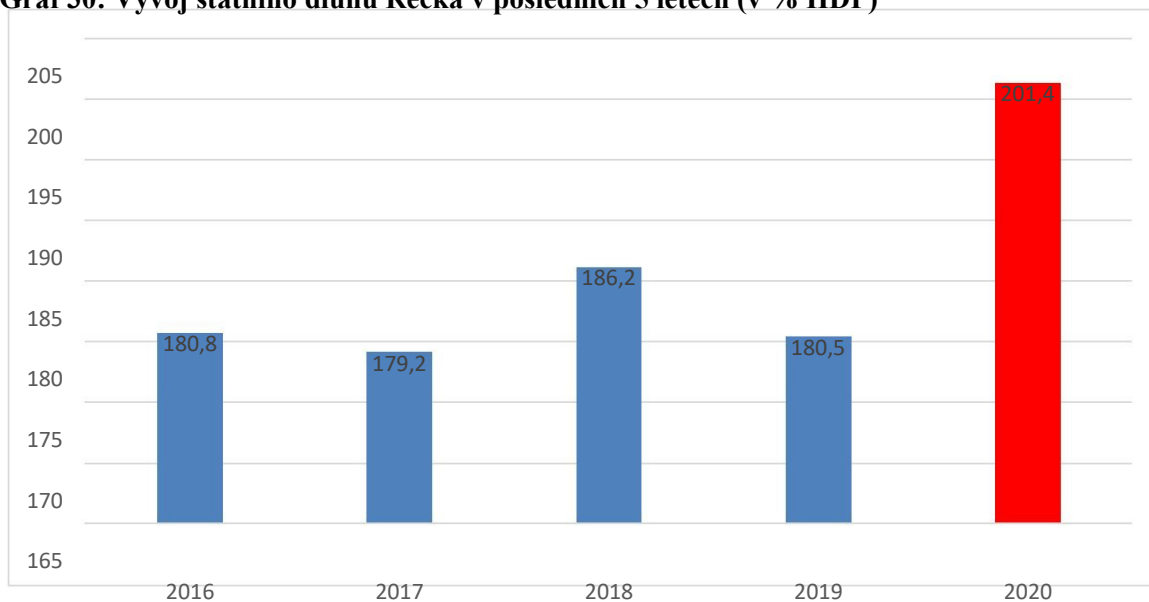
Graf 29: Vývoj HDP Řecka v posledních 5 letech (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 29 mapuje vývoj HDP Řecka za posledních 5 let. Řecko jakožto nejzadluženější stát Evropské unie bylo (a stále je) výrazně postiženo pandemií nemoci COVID – 19. Důsledkem toho je propad HDP na hodnotu -8,2 %, což je oproti předchozímu roku rozdíl 6,3 %.

Graf 30: Vývoj státního dluhu Řecka v posledních 5 letech (v % HDP)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Graf č. 30 mapuje vývoj státního dluhu Řecka vůči HDP za posledních 5 let. Z grafu je patrný značný nárůst státního dluhu vůči HDP, jehož hodnota pro rok 2020 činila 201,4 % HDP. V předchozím roce 2019 přitom hodnota státního dluhu vůči HDP činila 180,5 %, což je rozdíl o téměř 21 %.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Vyhodnocení části plnění maastrichtských kritérií

Současná Evropská unie se skládá z 27 členských států, a to z Belgie, Bulharska, České republiky, Dánska, Estonska, Finska, Francie, Chorvatska, Irska, Itálie, Kypru, Litvy, Lotyšska, Lucemburska, Maďarska, Malty, Německa, Nizozemska, Polska, Portugalska, Rakouska, Rumunska, Řecka, Slovenska, Slovinska, Španělska a Švédska. Velká Británie již členem, není, jelikož na základě tzv. brexitu opustila Evropskou unii k 31. 1. 2020. Aby mohla kandidátská země vstoupit do Evropské unie, musí být součástí tzv. eurozóny, tedy v blízké době přijmout společnou měnu euro. Pokud si země při vstupu do Evropské unie stanoví odlišné podmínky, může euro přijmout až v delším časovém horizontu či vůbec. K tomu, aby kandidátská země mohla být přijata, musí splňovat tzv. maastrichtská kritéria, kterými jsou udržitelnost veřejných financí zahrnující poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP ne vyšší než 3 % a poměr veřejného zadlužení k HDP ne vyšší než 60 %.

Jak ovšem můžeme vidět z předchozí kapitoly č. 4.1., ne všechny námi vybrané země tato kritéria dlouhodobě splňují. Dvě z nich dokonce dosahují astronomických čísel, což je bohužel trend, který bude i nadále vlivem pandemie nemoci COVID – 19 pokračovat. Nejlépe si vede Estonsko, nejsilnější ekonomika z celé Evropské unie, která dlouhodobě udržuje daná kritéria hluboko pod stanovenou hraniční hodnotou. Na druhé místo bychom mohli zařadit Lucembursko, které je zároveň hned po Estonsku druhou nejsilnější ekonomikou v Evropské unii, které podobně jako Estonsko udržuje hladinu svých veřejných financí pod stanovenými hodnotami. Mezi země, které dlouhodobě plní maastrichtská kritéria a nijak výrazně nevybočují se řadí Česká republika, která sice nedisponuje takovými čísly jako je tomu u předchozích dvou severovýchodních zemí, ale z dlouhodobého hlediska se jí daří maastrichtská kritéria plnit.

Naopak zeměmi, kterým se nedaří zadaná kritéria plnit jsou Itálie, Německo a Řecko. Co se týče Itálie, lze hovořit o hodnotách vysoko nad stanovenou hranicí. Itálie v roce 2019 vykazovala veřejný dluh ve výši 134, 7 % HDP. Hůře už je na tom pouze premiant celé Evropské unie, Řecko, které ve stejném roce dosáhlo hodnoty 180, 5 % HDP. Tyto dvě země tedy můžeme nazvat jako nejzadluženější a z dlouhodobého hlediska

maastrichtská kritéria neplní. Další z vybraných zemí, která vykazuje horší hodnoty, než je stanovena hranice je Německo, největší ekonomika celé Evropské unie. Hodnoty Německa nedosahují takových výšin, jako u předchozích dvou států, avšak na první pohled je patrné, že z dlouhodobého hlediska zadaná kritéria neplní. V roce 2019 sice Německo dosáhlo hodnoty 59, 60 % HDP, což je ovšem hodnota, která se dá považovat za hraniční.

Česká republika zadaná kritéria plní od roku 2012 až doposud. Z tohoto pohledu je schopna přijmout euro a vstoupit tak do eurozóny. V současné době však ze strany České republiky o případný vstup a přijetí eura není zájem.

5.2 Vyhodnocení části vývoj státního dluhu vybraných zemí Evropské unie

Ačkoliv se může na první pohled zdát, že dluh České republiky roste ve zrychleném tempu, je Česká republika v kontextu zemí Evropské unie brána za tu méně zadluženou. Co se týče ukazatele poměr státního dluhu k výkonnosti země, vede si Česká republika dobře. V roce 2019 dosáhla hodnoty 30, 2 % HDP. Z vybraných zemí si už lépe vedou pouze dvě nejsilnější ekonomiky Evropské unie, Estonsko a Lucembursko, přičemž jejich hodnoty poměru státního dluhu k výkonnosti země činily 13, 8 % HDP pro Estonsko a 22 % HDP pro Lucembursko. Aby bylo možné porovnat státní dluhy některých zemí Evropské unie, bylo potřeba přihlídnout k celkovému zadlužení a státy vybrat tak, aby část států byla ekonomicky silná a část ekonomicky slabá. Z toho důvodu byla vybrána Itálie a Řecko jakožto jedny z nejzadluženějších zemí Evropské unie. Tyto země byly doplněny také o Německo jakožto největší ekonomiku Evropské unie.

Díky pandemii nemoci COVID – 19 jsou čísla za poslední roky velmi vysoká. Důvodem je pokles ekonomiky a hospodářského vývoje, který byl v návaznosti na přijatá restriktivní opatření a vyplácené kompenzace utlumen. Vývoj státního dluhu České republiky byl zaznamenán od roku 1993 do roku 2020, kdy hodnota v tomto roce překročila 2 mld. Kč., konkrétně 2 049 700 mld. Kč. Je to doposud nejvíce ve sledovaném období. Mimo tento strategický rok zaznamenala Česká republika nejvyšší státní dluh v roce 2013, kdy jeho hodnota dosahovala 1 683 338 mld. Kč. Zajímavostí je výše státního dluhu v poměru k HDP, jelikož na základě současné situace by se mohlo zdát, že nejvyšší hodnota bude

dosažena v roce 2020, ovšem hodnota státního dluhu v poměru k HDP v tomto roce činila 38,3 % HDP oproti rokům 2012 a 2013, kdy jeho hodnota dosahovala výše 41,1 % HDP.

Vzhledem k uvedeným datům vykazovalo nejnižší státní dluh Estonsko (analyzováno vzhledem k dostupnosti dat od roku 1999). Nejvyšší státní dluh byl v Estonsku zaznamenán v roce 2019, kdy jeho hodnota činila 2 0704,3 mil. eur. Skokový nárůst státního dluhu byl v Estonsku zaznamenán v roce 2012, kdy jeho hodnota vyskočila z 507,4 mil. eur na rekordních 1229,2 mil. eur. Oproti tomu státní dluh v poměru k HDP byl v Estonsku nejvyšší v roce 2020, kdy jeho hodnota činila 18,2 % HDP. Estonská data se tak nejvíce podobají těm Lucemburským, jelikož i křivka růstu dluhu vykazuje podobné hodnoty, což může být dáno polohou obou zemí. Česká republika oproti Estonsku vykazovala ve stejném roce o 22,9 % více.

Dalším analyzovaným státem se stala Itálie, která je po Řecku druhá nejzadluženější země Evropské unie. Itálie dosahovala nejvyššího státního dluhu v roce 2019, kdy jeho částka dosahovala výše 2,4099 bil. Eur. Naopak nejnižší státní dluh Itálie zaznamenala na počátku sledovaného období v roce 1993, kdy hodnota státního dluhu činila 1,0725 mil. eur. Křivka růstu státního dluhu Itálie má rostoucí tendenci a státní dluh v Itálii pozvolna rok od roku stoupá. Oproti tomu nejvyšší HDP Itálie zaznamenala v roce 2020, kdy jeho hodnota činila 158 % HDP a nejvíce se tak přiblížila hodnotám Řecka ve stejný rok.

Z vybraných zemí vykazovalo jako druhý stát nejnižší státní dluh Lucembursko. Nejvyšší státní dluh Lucembursko zaznamenalo v roce 2019, kdy jeho hodnota činila 13,967 mil. eur. Oproti tomu nejnižší státní dluh byl v zemi zaznamenán na počátku sledovaného období, a to v roce 1993, kdy jeho hodnota činila 1,5634 mil. eur. V poměru k HDP byl nejvyšší státní dluh v zemi zaznamenán v roce 2020 s hodnotou 27,3 % HDP, což je nejbližší hodnotám Estonska a o 13,8 % méně nežli v České republice ve stejném roce.

Německý státní dluh stoupal od roku 1993 do roku 2014, kdy jeho hodnota dosahovala výše 1395 961 mld. eur. Nejvyšší státní dluh v poměru k HDP však Německo nezaznamenalo v kritickém roce 2020, ale již v roce 2012, kdy jeho hodnota dosahovala astronomické výše 84,4 % HDP. Určitý nárůst státního dluhu Německa byl zaznamenán v roce 1999, kdy jeho hodnota činila 685 366 mil. eur. To může být bráno jako následek vynaložených výdajů souvisejících se vstupem Německa do eurozóny v roce

1999. Posledním z analyzovaných států je Řecko, které v poměru k veřejného zadlužení zastává 1. příčku, co se nejzadluženější země Evropské unie týče. Řecko zaznamenalo nejvyšší státní dluh v roce 2011, kdy se jeho hodnota vyšplhala na 356 285 mil. eur. Oproti tomu nejvyšší státní dluh vůči HDP Řecko zaznamenalo v kritickém roce 2020, kdy jeho hodnota činila 201,4 % HDP, což je o 43,4 % více než v Itálii za stejný rok. Naopak nejnižší státní dluh byl v Řecku zaznamenán na počátku sledovaného období v roce 1993, kdy jeho hodnota činila 68 762 mil. eur. Státní dluh v poměru k HDP byl v zemi nejnižší v roce 1993, kdy jeho hodnota činila 97,6 % HDP.

5.3 Vyhodnocení dopadů pandemie nemoci COVID – 19 na ekonomiky vybraných států

Nemoc COVID – 19 započala svůj vývoj na přelomu roku 2019 a 2020 v čínském Wuchanu. Jelikož je dnešní svět globálně propojen a lidé cestují z místa na místo a z jedné země do druhé, bylo pouze otázkou času, kdy se nákaza rozšíří do okolních států. První zasaženou evropskou zemí, a dá se říct také nejvíce z pohledu nemocných a obětí se stala Itálie. Jak můžeme vidět z příložených grafů, státní dluh Itálie v poměru k HDP vyskočil z hodnoty 134,7 % HDP v roce 2019 na hodnotu 158 % HDP v roce 2020, což je rozdíl 23,3 %. Také další země utrpěly značné ztráty, ať už ekonomické či duševní. V České republice se státní dluh v poměru k HDP vyšplhal z 30,2 % v roce 2019 na 38,3 % HDP v roce 2020. Oproti zmíněné Itálii se však dá stále hovořit o dobrých číslech. Také jinak velmi silné ekonomiky s výborným hospodářským vývojem postihla pandemie koronaviru. Jmenujme např. Estonsko, kde v roce 2019 činila hodnota státního dluhu vůči HDP 13,39 % HDP, ovšem v roce 2020 již tato hodnota činila 18,2 % HDP, což je ve srovnání s Českou republikou v tomtéž roce rozdíl o 20,1 %. Z pohledu nejzadluženější země Evropské unie, Řecka se jednalo o opravdu značný zásah do ekonomiky každého státu. Řecko disponovalo v roce 2019 hodnotou státního dluhu v poměru k HDP 181,5 % HDP, což je nejbližší k italským číslům, ovšem v roce 2020 již hodnota vyskočila na 201,4 % HDP, což je z dlouhodobého hlediska neúnosné. Řecko je navíc závislé na cestovním ruchu a turismu, který je značně postižen a bude i nadále trvat, než se z takového útlumu vzpamatuje. Největší ekonomika Evropské unie, Německo, zaznamenalo značný propad průmyslu vlivem restrikcí spojených s pandemií COVID – 19. V roce 2019 činila hodnota státního dluhu v poměru k HDP 59,6 % HDP, což je o 29,4 % více než ve stejném roce

v České republice. V roce 2020 však tato hodnota dosahovala výše 71,1 % HDP, což je opět ve srovnání s Českem rozdíl 32,8 %. Je jisté, že dopady pandemie nemoci COVID – 19 se budou i nadále prohlubovat, jelikož ani po roce není vidět světlo na konci tunelu. Velké naděje jsou dávány do vakcíny, ovšem bude ještě nějakou dobu trvat, než se proočkuje většina populace a nemoc se tak nebude dále šířit a utlumovat ekonomický růst.

5.4 Návrh možného řešení státního dluhu České republiky

V důsledku pandemie nemoci COVID – 19 nelze jednoznačně říct, jakým směrem se bude finanční situace České republiky dále vyvíjet. Koronavirus i nadále existuje a ovlivňuje životy lidí v celé zemi. Ti jsou odkázáni na pomoc ze strany státu ve formě kompenzačních bonusů a programů. Ovšem tyto vyplácené kompenzace jsou značným výdajem ze státního rozpočtu, které z dlouhodobého hlediska finanční, a potažmo dluhové situaci v Česku příliš neprospívají. Česká republika se tak i nadále stále zadlužuje a státní dluh tak opět roste. Jinak tomu podle dosavadní situace nebude ani v příštím roce. Řada odborníků říká, že jediným způsobem, jak se vymanit z koronavirové krize je vakcína. Ta by měla postupem času zabránit šíření nákazy mezi občany a mělo by tak docházet k postupnému ozdravování ekonomiky tím, že se lidé vrátí zpět do pracovního procesu a budou nadále utrácet své peníze. To ovšem ještě řadu měsíců potrvá. Dluhový problém vláda řeší buď jeho úplným odstraněním, nebo snížením na takovou výši, která je pro ekonomiku přijatelná, a na základě kterého lze opět přejít k rozpočtovému řešení. Řešením státního dluhu České republiky by mohlo být využití zahraničních zdrojů jako evropských dotací, grantů apod. Evropská unie by v tomto případě měla členským státům pomoci s narovnáním fiskální politiky a přispět tak k ekonomickému vývoji každého státu. Z mého pohledu krajním řešením jsou půjčky, které sice v konkrétní chvíli pomohou ke stabilizaci ekonomiky, avšak z dlouhodobého hlediska je půjčování finančních prostředků neefektivní. Česká republika může dále využít inflace, kdy působením inflace dojde postupně k poklesu reálné výše dluhu. Dalšími způsoby, jak snížit státní dluh je monetizace dluhu, kdy dojde k vysokému zvýšení nabídky peněz.

6 Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce byla analýza státního dluhu České republiky a jeho následné srovnání s vybranými státy Evropské unie. V první části diplomové práce byla vysvětlena řada pojmů, které se pojí ke státnímu dluhu. V první části praktické práce bylo analyzováno a vyhodnoceno plnění maastrichtských kritérií vybranými státy. Z toho je patrné, že státy, které maastrichtská kritéria dlouhodobě neplní jsou v první řadě Řecko, hned za ním Itálie a poté Německo, které zaznamenává v dlouhodobém horizontu hraniční hodnoty. Česká republika si oproti zmíněným zemím vede dobře. Své hodnoty drží pod stanovenou hranicí, což přispívá k plnění zmíněných kritérií. Nejlepšími zeměmi v oblasti plnění maastrichtských kritérií je však Estonsko a Lucembursko, jakožto nejsilnější ekonomiky Evropské unie.

V další části byl již státní dluh České republiky a vybraných států Evropské unie analyzován a následně porovnán. Jelikož Českou republiku, potažmo celý svět poznamenala pandemie nemoci COVID – 19, je jedna podkapitola věnována právě dopadům spojených s touto krizí. Ve srovnání s ostatními státy je na tom český státní dluh v poměru k hrubému domácímu produktu stále relativně dobře. Je však potřeba mít i nadále otevřené oči, což platí zejména pro dnešní dobu, která je zmítána pandemií nemoci COVID – 19.

Česká republika je převážně orientována na export, ten je ovšem v současné chvíli značně omezen. To do značné míry ovlivňuje hospodářský růst země a výši daňových příjmů státního rozpočtu. Ani finanční krize z roku 2007 nepostihla Českou republiku a ostatní státy (i mimo Evropskou unii) natolik, jako koronavirová krize. Je tedy potřeba sestavovat státní rozpočet s rozmyslem a tak, aby reagoval na potřeby aktuální situace a pomáhal řešit případné problémy. Penězi by se nemělo plýtvat, ale používat je cíleně na potřebná odvětví, která jsou ekonomicky nejvíce zasažena a potřebují akutní finanční pomoc. Hlavním faktorem, který vede ke snižování státního dluhu je právě zmiňované sestavení vyrovnaného, v nejlepším případě přebytkového státního rozpočtu. To se ovšem, jak jsme mohli v průběhu zjistit ve sledovaném období zatím nepodařilo. Dnes již můžeme s jistotou říct, že vlivem současné situace se ani vyrovnaný či dokonce přebytkový státní rozpočet sestavit nepovede. Z pohledu ratingových agentur, které hodnotí věrohodnost dané země si však stále stojíme na dobrém místě.

Oproti již zmiňované Itálii či Řecku jsme hodnoceni jako bezpečná země, která je pro potenciální investory lákavá. Stupeň důvěryhodnosti je poté brán jako výhoda při splácení dluhu. Dalším faktorem, který vede ke snížení hodnoty státního dluhu České republiky je efektivní výběr daní a poplatků. Každý stát je financován zejména prostřednictvím daní, je proto nezbytné určit optimální výši u každé daně tak, aby přinesla do státního rozpočtu finance, ale zároveň aby nezatížila rozpočet každého z nás. Nejvíce financí do státního rozpočtu přináší daň z přidané hodnoty, daň z příjmu fyzických a právnických osob, spotřební daně a v neposlední řadě také kapitálové příjmy. Ačkoliv je EET, neboli Elektronická evidence tržeb často kritizována, a to převážně ze strany podnikatelských subjektů a živnostníků, přinesla do státní kasy značný obnos financí. První dvě vlny zavádění přinesly do státní kasy o zhruba 33 miliard korun více. EET má přispět k narovnání podnikatelského prostředí České republiky a efektivnímu výběru daní. Kritika často míří na premiéra České republiky, Andreje Babiše, který podle kritiků cílí na likvidaci drobných živnostníků a podnikatelů. Ovšem, pokud každý podnikatel odvádí daně státu tak, jak má, není kritika tohoto systému na místě, jelikož pořízení EET je záležitostí pár tisíc, kterou navíc z velké části dotuje stát. Pro rok 2020 však bylo upuštěno od zavedení EET mezi další subjekty vlivem pandemie koronaviru, a tak EET nepodléhá každý podnikatelský subjekt. I tato skutečnost je často brána jako výhoda oproti ostatním, což je z mého pohledu kritika oprávněná. EET by měl podléhat každý podnikatelský subjekt, bez ohledu na výjimky. Tím by navíc státní kasa získala finanční prostředky navíc. Také čerpání dotací z evropských fondů přispělo v minulých letech ke snížení hodnoty státního dluhu. Za rok 2018 Česká republika získala na základě evropských fondů 45,3 mld. Kč. Z mého pohledu by tedy tato finanční pomoc ze strany Evropské unie měla pokračovat, tím spíše v této nelehké době, kdy se potýkáme s tak velkým ekonomickým propadem. Hlavním cílem vlády České republiky proto bude narovnání ekonomického prostředí a postupné snižování státního dluhu, který se vlivem zmíněné koronavirové krize ubral rostoucím tempem. V roce 2019 tento dluh činil 1 640 200 mld. Kč, ovšem o rok později se jeho částka postupně zvýšila o 409 500 mil. Kč na částku převyšující 2 mld. Kč., a to konkrétně 2 049 700 mld. Kč. V další části praktické práce byly proto analyzovány dopady pandemie nemoci COVID – 19 na vybrané ekonomiky. Obecně lze říct, že již zmíněná koronavirová krize postihla všechny

ekonomiky. Výjimkou nebyly ani státy jako Estonsko či Lucembursko, které drží přední příčky, co se výkonnosti ekonomiky týče.

Nikdo si zřejmě nedokázal představit, že jednou budeme čelit takové hrozbě, jako je pandemie některé z nemocí. Ovšem nyní je důležité efektivně čelit následkům a dostat ekonomiky všech států na alespoň takovou úroveň, v jaké se nacházely ještě před vypuknutím samotné pandemie. Následující měsíce, potažmo roky budou klíčové, co se týče efektivnosti hospodaření se státními penězi a finančními zdroji. Je důležité svým rozhodováním přispět k narovnání ekonomického prostředí, které povede k pozitivnímu hospodářskému vývoji. Zejména pro malé podnikatele a drobné živnostníky je daná situace velice náročná. Mnozí z nich byli nuceni své podniky zavřít, jiní se k podobnému rozhodnutí schylují. Stát tak bude muset důkladně promyslet, zda se jeho rozhodování bude ubírat směrem snižování daní tak, aby alespoň částečně pomohla nejzasaženějším profesím, nebo bude naopak daně postupně zvyšovat, aby tak podpořil směřování financí do státního rozpočtu. Pokud by se vláda rozhodla daně vůči podnikatelským subjektům snižovat, chyběly by jí tyto financí prostředky ve státním rozpočtu.

Následující měsíce napoví více, jakým směrem se budou ekonomiky všech států ubírat. Jedinou nadějí, která visí nad hlavami každému z nás je vakcína. Je ovšem potřeba proočkovat velké množství populace, aby ochrana před nákazou koronavirem byla co nejefektivnější. Protože pokud budou lidé nadále ležet v nemocnicích a umírat, k ozdravení ekonomik, potažmo té české nedojde. Lidé se musí zapojit do procesu tvorby finančních prostředků, což se v takové situaci, v jaké se doposud nacházíme nedá zařídit. České republice ovšem nahrává fakt, že se oproti jiným státům nachází v dobré kondici a má tak velkou šanci dostat se z problémů, do kterých ji pandemie nemoci COVID - 19 přivedla.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- BRŮŽEK, Antonín. *Evropská měnová integrace*. Praha: VŠE, 1996. ISBN 80-7079-151-9
- BUCHTA, Petr. *Veřejné finance*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-116-4.
- ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-11-0.
- DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.
- LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-861-8.
- OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.
- PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejný sektor – řízení a financování: teorie a praxe v ČR*. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.
- PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5

Odborné články dostupné z internetu

- LÄTTEMÄE, R. *Estonia's Preparations for Joining the Euro Area* [online]. 2005 [cit. 2020 – 02 – 15]. Dostupné z: https://www.eestipank.ee/sites/default/files/publication/en/Archive/kroon_economy

MAREK, David. *Ekonomické dopady COVID-19: Těžká, ale zvládnutelná zkouška* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/covid-19/articles/ceska-ekonomika-v-karantene-dopady-covid-19.html>

Internetové zdroje

Cíle a kritéria. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/cile-a-kriteria>

Cla. *Finanční správa České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-06-04]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>

Coronavirus [online]. *The Luxembourg Government* [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://covid19.public.lu/en.html>

Coronavirus and Healthcare [online]. *Kriis.ee* [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.kriis.ee/en/coronavirus-and-healthcare>

Data. *Oecd.org* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/>

Database [online]. *Eurostat* [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Definice a měření státního dluhu. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-06-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

Finanční nástroje. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-06-05]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

Italy: 2020 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Italy. *Imf.org* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2020/03/19/Italy-2020-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-Executive-49277>

Kultura: Příspěvkové organizace Středočeského kraje. *Středočeský kraj* [online]. Praha [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/kultura/po-sk>

- Národní účty. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:
<http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>
- National information resources on COVID-19 [online]. *Europa.eu* [cit. 2021-03-16].
Dostupné z: <https://www.ecdc.europa.eu/en/COVID-19/national-source>
- Pakt stability a růstu. *Česká národní banka* [online]. Praha [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/
- První odhad dopadů pandemie COVID-19 na ekonomiku ČR [online]. *Česká národní banka* [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Prvni-odhad-dopadu-pandemie-COVID-19-na-ekonomiku-CR
- Přijímání zákonů: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Psp.cz* [online]. Praha [cit. 2020-05-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173#rozpocet>
- Search. *Riigikantselei.ee* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:
https://riigikantselei.ee/en/search?search_term=covid+19
- Splácení českého státního dluhu se prodraží. Na úrocích vláda letos zaplatí o 12 miliard víc než loni [online]. *ČT24* [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:
<https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3148710-splaceni-ceskeho-statniho-dluhu-se-prodrazi-na-urocich-vlada-letos-zaplati-o-12>
- State aid actions [online]. *Europa.eu* [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases_en
- Státní rozpočet v kostce - 2014. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2014-17501>
- Státní rozpočet v kostce - 2020. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-05-23]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2020-38000>
- Struktura a vývoj státního dluhu. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-05-28]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

- Rating. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. Praha [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/rating>
- Ratingové agentury. *W4t.cz* [online]. [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.w4t.cz/ratingove-agentury/>
- Ratingové hodnocení České republiky. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2020-06-04]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Ratingove-hodnoceni-Ceske-republiky>
- Rozpočtový proces bude pružněji reagovat na turbulentní vývoj ekonomiky. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2020-06-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/rozpocetovy-proces-bude-pruzneji-reagovat-38438>
- Rozpočtové určení daní. *Financnisprava.cz* [online]. [cit. 2020-06-02]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/rozpocetove-urceni-dani>
- Tackling coronavirus (COVID-19). *Oecd.org* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/coronavirus/en/>
- Vláda schválila novelu zákona o státním rozpočtu na rok 2020. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2020-06-03]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/vlada-schvalila-novelu-zakona-o-statnim-38661>
- Work during the emergency situation. *Kriis.ee* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kriis.ee/en/work-work-related-travel>
- Zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-218>
- Zákon č. 355/2019 Sb. o státním rozpočtu České republiky na rok 2020. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2020-06-11]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2020/zakon-c-355-2019-sb-37015>